982

313

J A T E Bölcsész Lap

Bölcső

313

Kiadja:
JATE BTK HÖK
1998. február 9.
III. évf. 8-9. szám

1998 -02- 23

JATE KÖNYVTÁRA

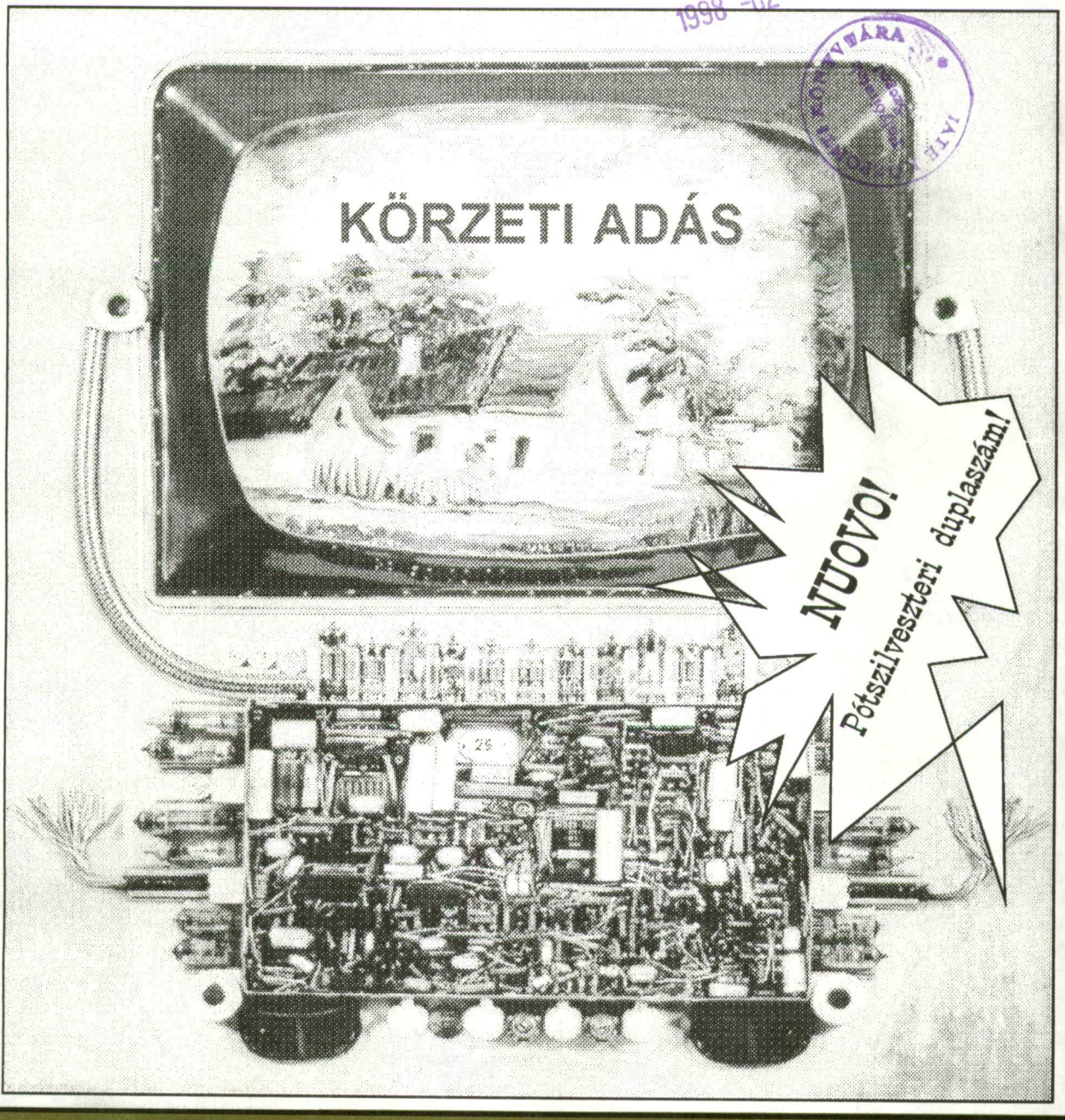

INFO

Latin-Amerikai Díj

Tizenegy latin-amerikai nagykövet Budapesten akkreditált díjat alapított *Latin-Amerikai Tudományos Díj* néven, amelyet minden évben a legjobb latin-amerikai témájú diákdolgozatnak ítélnek oda. A díjat ebben az évben *Dalnoki Tibor* és *Nagy Marcell* kapta meg. A díj és más jutalmak átadására a tizenegy nagykövet, valamint egyetemünk rektora jelenlétében került sor 1997. nov. 20-án az egyetem aulájában. (Kari Kurír 87. szám)

First Attempts

A Kari Tudományos és Pályázati Bizottság támogatásával megjelent a *First Attempts* című kiadvány, melynek szerkesztője dr. Bódis Klára, míg az előszót dr. Rozsnyai Bálint írta. A kiadvány angol szakos hallgatók első próbálkozásait tartalmazza - angol nyelven írt jeleneteket. (Kari Kurír 89. szám)

Táj és népi kultúra

címmel a Néprajzi Tanszék új kiadványsorozatot indított. Az első kötet címe: *Migráció és település a Duna-Tisza közén II.*, szerkesztője Juhász Antal.

Pályázatok

A **Herman and Marianne Straniak** Foundation filozófiai pályázatot írt ki "The Collision of Cultures? Opportunities and Limits of Intercultural Dialogue between Globalization and Cultural Identity" címmel. A fődíj: 30.000 svájci frank. (bead. hat. 1998. márc. 31.)

A **Soros** Alapítvány pályázata: Elsőkötetes szerzők műveinek megjelentetése (bead. hat.: 1998. feb. 18.)

A **Pro Renovanda Hungariae** Alapítvány a következő pályázatokat írta ki: Diákcsere mozgalomért (Diákcserék, külf.-i szakmai gyakorlat támogatása, bead. hat.: '98. máj. 15.); Diákok a Tudományért (bead. hat.: '98. márc. 15. és okt. 15.) Dunatáji népek kutatása (bead. hat. 1998. márc. 31.); Egyetemi diáksportért (bead. hat.: '98. feb. 28.); Kollégiumokért (bead. hat.: '98. ápr. 15.); Osztrák-magyar közös múlt (bead. hat.: '98 jan. 31.); Történelem-földrajz (bead. hat. 1998. szept. 15.)

A pályázatok részletes kiírása, valamint a Straniak Foundation prospektusa megtalálható a B-Közép Irodában.

A JATE Kulturális Kuratóriuma

FOTÓPÁLYÁZATOT

hírdet nappali tagozatos hallgatók számára.

A pályázat témája kötetlen. Nevezni lehet max. 3 db. fekete-fehér vagy színes képpel. A pályázat összdíjazására fordított összeg 37 000 Ft. Leadási határidő: március 13. Bővebb információk a Kulturális Irodán és a plakátokon!

A Bölcső szerkesztősége és a Prudencia Alapítvány pályázatot ír ki tudományos igényű

ISMERETTERJESZTŐ SZAKCIKKEK

írására.

Kritériumok: 4500-6500 karakter terj., színvonalas (informatív/ érdekes /dekoratív képanyag), általános érdeklődésre számot tartó tud. probléma. Formátum: Word 6.0 Értékelés: pénzdíj + minden leközölt dolgozat után Bölcsőoldalanként 1000 Ft. Beküldési határidő: 1998. márc. 1. Bővebb információ: plakátokon, a HÖK Irodán és E-mailen.

Lehetséges világok poétikájáról...

Megjelent a Helikon c. folyóirat tematikus száma a *lehetséges világok poétikájáról*. A MTA Irodalomtudományi Intézete által gondozott szemle 1997. évi negyedik száma a JATE Bölcsészettudományi Karán folyó doktorképzés eredménye. Bernáth Árpád egyetemi tanár kurzusának résztvevői fordították a közölt szövegeket, szemlézték és ismertették a vonatkozó szakirodalmat, Hárs Endre tanársegéd segítségével kiegészülve angol szakos doktoranduszokkal és bölcsészhallgatókkal. Az áttekintő tanulmánnyal bevezetett és válogatott szakbibliográfiával ellátott szöveggyűjtemény magyar nyelven az első a maga tematikájában.

A JATE HÖK KÜLÜGYI BIZOTTSÁGÁNAK HÍREI:

Új vezetőséggel és újabb tagokkal kezdte meg munkáját a JATE HÖK Külügyi Bizottsága. Október végén egy holland közgazdász egyetemista csoport látogatta meg a HKB-t a szolnoki főiskola és a Mobilitás Ifjúsági Szolgálat szervezésében. A holland egyetemistákat a vártnál jobb és kellemesebb meglepetések érték Magyarországról és a felsőoktatás színvonaláról. Az áprilisi **Közép-kelet-európai Konferencia** sikere után a HKB tavasszal egy újabb nemzetközi konferencia szervezésére készül **Ifjúság a változó világban** témakörben.

Mindazok, akik érdeklődnek az egyetemisták számára elérhető külföldi cserekapcsolatok, pályázati és ösztöndíj lehetőségek, ill. a CEEPUS, ERASMUS és SOKRATES nemzetközi programcsomagok iránt, forduljanak bizalommal a HKB tagjaihoz, ill. a HÖK Irodán Szekeres Zsuzsa külügyi referenshez.

Összeállította: Csutak Zsolt, a HKB határon túli magyarok és médiakapcsolatok referense.

Választások '97

A BTK-on és a TTK-on ez évben is érvényes eredménnyel zárult a hallgatói önkormányzati választás. E két karon megfelelő számban voksoltak az egyetem polgárai /több mint 25%/, míg a jogi karon mindössze 19,9%-os volt a részvétel.

A törvény értelmében az ÁJTK-n ismételt szavazásra kerül sor, melynek időpontjáról az egyetem rektora határoz. A választás kimenetelét dr. Mészáros Rezső rektor érvényesnek tekinti és jóváhagyta azzal a megszorítással, hogy amennyiben Magyar Rolandot hallgatói jogviszonya a Természettudományi karhoz köti, úgy helyette (kari HÖK-öt illetően) az első póttag lépjen elő. Ez esetben Magyar Roland helyett a testület új tagja a 12. helyen végzett Somogyi Ferenc /I. évf. történelem/ lehetne. A BTK HÖK tagjai alakulóülésükön elnöknek Pethő Attilát választották.

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

Létszám: 3648 fő (1997. okt. 15.-i létszámjelentés szerint). Válaszásokon részt vett 979 fő. Részvételi arány: **26,84%**
A Kari Tanács hallgatói tagjaira és a kari HÖK-re leadott szavazatok száma: 970
Érvénytelen: 9. Egyetemi Tanács hallgatói tagjai és az EHÖK-re leadott szavazatok száma: 956

Bekerültek:

1. Tóth K. József V. tört. 427
2. Magyar Roland III. ang., I. fiz. 418
3. Kövesdi Mariann III. angol 405
4. Pethő Attila IV. tört. 368
5. Kelemen Patrícia V. franc., III. ol. 365
6. Vigh Mihály III. komm., II. szoc. 339
7. Buza Mihály III. tört., I. komm. 330
8. Tóth Gábor IV. magyar 287
9. Varga Tibor R. IV. tört. 284
10. Dalloul Zaynab III. latin-magy. 262

Kimaradtak:

11. Somogyi Ferenc I. tört. 241
12. Pató Erika III. magy., II. szoc. 240
13. Sallai Sándor IV. ang.-tört. 232
14. Györki Edina IV. magy., II. ol. 229
15. Kónya Gábor III. tört., I. szoc 228
16. Kovács Árpád II. tört., I. szoc. 218
17. Orbán Anita V. német-mat. 185
18. Székely Zita I. tört. 184
19. Gáspár Katalin II. magy., I. tört. 166
20. Vadkerti Mária III. tört. 161
21. Papp László III. szoc., I. tört. 154

INTÉZETI TANÁCSOK

Angol - Amerikai Int.
Leadott szav.ok száma 214, érvénytelen 0
1. Molnár Kitty 135
2. Sallai Sándor 127

Germán - Filológiai Intézet
Leadott szav.ok száma 132, érvénytelen 0
1. Kóti Zoltán 68
2. Molnár Kitty 57

Magyar Nyelv és Irodalmi Intézet
Leadott szav.ok száma 265, érvényt. 18
1. Hajnal Krisztina 247

Neolatin Kultúrák Intézete
Leadott szavazatok száma 101, érvénytelen 0

Francia:
1. Kelemen Patrícia 83

Olasz
1. Kelemen Patrícia 83 (visszalépett)
2. Tekulics Judit 46

Spanyol
1. Ludányi Anita 35

Néprajzi, Ókortudományi, Orientalisztikai és Régészeti Intézet
Leadott szav.ok száma 72, érvénytelen 6
1. Kószó Anteusz 58
2. Dalloul Zaynab 58

Szláv Intézet
Leadott szav.ok száma 39, érvénytelen 6
1. Jana Gabriella 33

Társadalomtudományi Intézet
Leadott szav.ok száma 59, érvénytelen 0
1. Tornyai István 37
2. Mack Beatrix 36

Történeti Intézet
Leadott szav.ok száma 357, érvénytelen 3
1. Jenei Éva 164
2. Kószó Anteusz 159
3. Szeleczky Balázs 139
4. Fődi Anita 136
5. Kovács Árpád 128
6. Nagy Zoltán 123

EGYETEMI TANÁCS / EHÖK

Leadott szav.ok száma 956, érvényt.: 4

Bekerültek:

1. Tóth K. József V. tört. 363
2. Magyar Roland III. angol, I. fiz. 327
3. Kövesdi Mariann III. angol 321

Kimaradtak:

4. Pethő Attila IV. tört. 288
5. Kószó Anteusz IV. tört.- latin 263
6. Kónya Gábor III. tört., I. szoc. 171

Az egyetem rektora az Egyetemi Tanács hallgatói tagjainak és az Egyetemi Hallgatói Önkormányzat tagjainak választását mindaddig nem tekinti érvényesnek, amíg mindhárom választási egységben (karon) a választások érvényesen le nem zárulnak.

EGY GÓLYABÁLRÓL

-szubjektíven-

A Deák Gimnáziumban került megrendezésre november 6-án az idei JATÉs gólyabál, amelyet hetek óta hirdettek lepedő nagyságú plakátokon. Ilyenen úgyse voltam még , a sajátomon se, gondoltam elmegyek, aztán írok róla valami eredetit. Hát ez, amit itt papírra vetettem, mindennek nevezhető csak annak nem, aminek szánni akartam. Ezt az "élménybeszámolót" első mérgemben vetettem papírra. A Reghőstől két év után lett csömöröm, a tőszomszédságában levő made by JATE HÖK-banzájból két óra alatt elegem lett. Hozzáértők véleménye szerint egy eresztéssel jobb volt a tavalyinál. Ha ez jobb volt, kérdésem csak az: milyen lehetett a tavalyi? Kezdjük azzal, hogy egy ilyen típusú rendezvényen nem feltétlenül a Ladánybene a legideálisabb zenekar. Arról már nem beszélek, hogy a DJ által szolgáltatott zene nyugodtan elmegy a Reghősben, de ott is csak hétvégén. Egy gólyabállal szemben viszont más elvárásaink lennének. Egyébként a meghívóban futó programokként megnevezett szolgáltatások közül például a jósda már éjfél előtt jóval bezárt. A büfében se cigarettát, se kommersz italokat nem lehetett kapni. Viszont volt sör. Méghozzá Amstel. Egy pohár száz forint, egy korsó százhatvan. Akkor sem repestem az örömtől, amikor a ruhatárba beadván a kabátomat meggondolatlanul elmentem szórakozni, s mikor távozni akartam volna, zárt ajtó fogadott. Nem tudom, a szervezők minek fogták fel ezt a valamit. Talán egy új társasjátéknak: hogyan b...unk ki a hallgatókkal. Persze lehet, hogy csak én vagyok rosszindulatú, szenzációhajhász zsurnaliszta, aki semmiben nem képes meglátni a pozitívumokat. Lehet hogy így van. De úgy tudom, hogy a tavalyi, tavalyelőtti gólyabálokról is jelentek meg hízelgőnek éppen nem nevezhető tudósítások. Azokat biztosan nem én írtam. Akkor pedig vagy valamennyien hajhásszuk a szenzációt, vagy tényleg van valami gond ezekkel a gólyabálokkal. Egy rendezvény szerintem nem a szponzorok számától függően lesz sikeres vagy sikertelen. Hogy egy nagy klasszikust idézzek: "Kevesebbet, de jobban!"

Az egyetlen ami miatt kibírható volt, az a Volvox. Nekik aligha ártott ez a fajta szervezés. Hogy a szervezőknek ártott-e, s ha igen mennyit? Az a HÖK választásokból kiderül.

Zjugi

Más versek - másképp

Beszélgetés Fűköh Borbálával

- A nemrég megalakult Szegedi Társadalomtudományi Szakkolégium keretein belül verselemző kurzus indult a te szervezésedben. Hogyan támadt ez az ötleted?

- A magyar szakon jelenleg harmadéves vagyok, és az a tapasztalatom, hogy az ilyen témájú irodalmi szemináriumokon nem igazán van lehetőség az önálló vélemény kifejtésére. Általában megadott kötelező szakirodalmi tematika alapján haladunk. Ezen a kurzuson viszont nem akarunk semmilyen irodalomtörténeti anyagra hivatkozni. Inkább beszélgetések során szeretnénk új képet kialakítani ismert költők kevésbé ismert verseiről.

- Például?

- A tervezett tematika szerint Vas István, Babits Mihály, Ady Endre, József Attila és Garai Gábor műveivel foglalkoznánk. Meg szeretnénk törni a középiskolai oktatás során ezekről a költőkről kialakított kissé sematikus képet, főleg azáltal, hogy a kurzus önképzőkör jellegű, és azzal foglalkozik, amire igény van, amit a résztvevők szeretnének. Így talán pótolni tudjuk az egyetemi oktatás hiányosságait is.

- Hogyan illeszkedik ez bele a szakkollégium egészének munkájába?

- A szakkollégium deklarált célja az értelmiségiképzés, a piacképes tudás kialakítása. Ennek szerves része az olyan irodalmi műveltség, amely nem pusztán cikkekből, tanulmányokból táplálkozik, hanem önálló véleményalkotásból is.

- Mekkora érdeklődésre számítasz?

- Szerencsére a kollégiumban elég sok magyar szakos van, akit a tanórákon túl is érdekel az irodalom. Konkrét tapasztalatokról még nem tudok beszámolni, mivel a beszélgetéssorozat csak most indul. Elég nehéz szabad termet találni, hiszen rengeteg előadás és egyéb rendezvény van a kollégiumban. A másik probléma itt is az egyetemisták által kialakított háromnapos munkahét, ami sajnos azt jelenti, hogy pl. a csütörtök este nem alkalmas senkinek. Remélem, hogy ha a kurzus beindul, ez nem fog gondot jelenteni senkinek.

- Vannak-e más irányú elképzeléseid?

- Az egyik jelenlegi kollégiumi bizottsági tag, Milus Bernadett által javasolt szavalóversenyt nagyon jó ötletnek tartom és szívesen vennék részt a szervezésében, hiszen én is többször voltam már ilyen jellegű kulturális eseményen.

- Az eddigiekhez kik nyújtottak segítséget?

- A Magyar Nyelvészeti Tanszékről Békési Imréné, és az egyik évfolyamtársam, Makk Hajnalka. Remélem lesz érdeklődés a kurzus iránt, amelyre mindenkit szeretettel várok.

P. L.

Nyári
SÉRVKÖTŐ
MULTIFORM
világszabadalom!
Az átizzadt nyomlap bármikor kicserélhető.
Könnyű és kényelmes viselet.
Tessék prospektust kérni!
Műláb, műkéz, műfűző, támgép,
haskötők, gummiharisnyák, egyentartók, mérték szerint, jótállás mellett készülnek. Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld a
Magyar Orvosi Műszertár
Budapest VII, Rákóczi-út 32.
Pontos címre tessék ügyelni!

Isten és a lovak

Szegedváros tizes számmal ellátott hatkerekű tömegközlekedési járata fröcskölve suhan végig a Szillérin. Odakint este, neonlámpás akvárium-félhomály, esik a hó. Olvadunk, ki-ki rázza magáról a csurgó cseppeket, átkozza az időt, francba a latyakkal, ez a rohadt busz is késett, meg egyáltalán. *Milyen szép időnk van* - hallom mellőlem felhangozni a jámbor, ám mégis provokatív vitaindító állítást. *Gyönyörű ez a hóesés. Ön nem így gondolja?* - fordul a negyven fölötti, aktív szemmozgású hölgy a mellette álló fiatalemberhez. *Hm, izé...* - jön a hezitáló válasz, gyanakvó pillantások jobbra. *A Teremtő ma is gondoskodott róla, hogy gyermekei valami igazán szépet láthassanak a világból...* A fiatalember érezvén a pillanat drámai feszültségét, és mentendő a helyzetet, bátortalanul hozzáteszi: *Hát, jobbat is el tudnék képzelni.* A hölgyet láthatólag nem keseríti el a passzív válasz, örül, hogy sikerült megvetni a kontaktus alapjait. A teremtés csodálatos harmóniájáról kezd el beszélni, belefűzi őszi emlékeit a rozsdás falevelekről, beszél a Teremtő jóindulatáról, a nagy tervről, amit az embernek szánt, az eredendő bűnről, majd lassacskán áttér a teológia bizonyos gyakorlati kérdéseire. A fiatalember közben hümmög, igyekszik nem megsérteni a hölgyet, nem vágja el a beszélgetés fonalát. Nem agresszív. Egy darabig leköt a monológ, különösen tetszenek a személyes lírai elemek, de az ismert eseménytörténet taglalása közben figyelmem elcsusszan, bámulok ki az üvegen, összefolynak a próféták. Tervezem a következő napot, plakát, szerkesztőségi ülés, biztos megint dugig lesz az a nyomorult Vízmű... Tömeg van a buszon. Előttem az ablak mellett idős férfi befelé bámul, majd beszélni kezd - valószínűleg nekem. Fura helyzet, feje derekam magasságában mered előre, orra majdnem verdesi a kabátomat, az ember pedig csak beszél, beszél, bámulja a gombjaimat, gesztikulál nekik, néha zavartan felpillant, majd folytatja tovább. Megszállott, gondolom. Lovakról és fuvarosokról mesél. Valami fickót ír le, aki a lovaskocsijával fuvarozott. Nagyon jó ember volt, és mindig egy kicsit olcsóbban dolgozott, mint a többiek. Ezért mindig dugig volt munkával. Sőt, egyszer egy özvegyasszonynak hitelbe is fuvarozott, pedig ilyet más nem csinált volna. Foszlányokban érkeznek hozzám a szavak, nehéz rekonstruálni a narratívát, az öreg nem nagyon foglalkozik avval, hogy mennyire ér célba a mondanivalója. Magával ragad a bűbájos ember, sugárzik belőle valami értelmezhetetlen közvetlenség, szentimentális, ám mégis mágikus. Közben felkanyarodunk a kiskörútra, közeledik az Annakút. Újdonsült barátom áttér a lovakra, nagyon belemelegedik, cinkosan mosolyog, felpillant, hogy követem-e, én bólintok, majd folytatja tovább. A lovakhoz nagyon kell érteni - tudom meg - rendkívül intelligens állatok, és csodálatosan meghálálják a szeretetet. A zabla is igen fontos, mármint hogy csínján bánjunk vele, meg hát a csutakolás, a sörénytisztítás, abrakolás. Csupa döntő fontosságú, gondos szakismereteket igénylő feladat. Eközben mellettem a hölgy már a végső ítélet felé közeledik, áldozata egyre kellemetlenebbül érzi magát, majd elvetélt lerázási kísérletbe kezd: közli, le kel szállnia. A hölgy sem rest, nyomban felajánlja kiterjedt helyismeretét, a fiatalember reményvesztetten körbenéz, jelez, majd sorsába belenyugodva feltekeri a sálját. A hölgy aktivitásának csúcspontjához érkezik, élvezi a diadalt, mennyei angyalok serege fújja fülei körül a győzelmi indulót, felveszi sapkáját, és utasítólag megszólítja öreg barátomat: *Jöjjön Józsi testvér. Leszállunk.* Csak innen tudtam meg, hogy összetartoznak: Isten és a lovak.

Kellemes (?!) poszthumusz karácsonyi ünnepeket kíván:

Macskássy

Tankcsapda

Hobo örökérvényű mondását szeretném idézni, amikor a Tankcsapdáról írok: "Senki sem csinálhat magának legendát, és mások sem csinálhatnak neki. Aki mégis megpróbálja, úgy jár, mint Kun Béla." Biztató, hogy a rendszerváltásnak nevezett elitcsere, és a privatizációnak nevezett szabadrablás mellett azért pozitív folyamatok is történtek az elmúlt évtizedben. Ilyen például a Tankcsapda pályafutása: ismeretlen vidéki bandából küzdötték fel magukat a hazai könnyűzenei élet sokak által ostromolt és csak kevesek által meghódított csúcsaira. Ősszel induló koncertturnéjuk előtt jelent meg róluk a könyv, amely végigköveti ezt a fejlődést. Aligha tudok teljesen elfogulatlan lenni a fiúkkal szemben, hiszen ugyanaz a város nevelt bennünket, még ha én pár évvel fiatalabb is vagyok náluk. Tény, hogy a Tankcsapda legalább annyira debreceni, mint a Nagytemplom.

A kiadvány története idén januárban vette kezdetét, amikor az együttes tagjai felkérték a szerzőt a könyv megírására. A műben található interjúkon át az együttes tagjainak élettörténete mellett megismerjük a banda megszületésének körülményeit is. Belátunk a színfalak mögé, végigkövethetjük egy koncert szervezésének hátterét. A Tankcsapda frontembere, Lukács Laci beavat minket a dalok megszületésének körülményeibe. A könyvben található még egy válogatás az elmúlt évek sajtóban megjelent kritikáiról, és egyáltalán minden, amit a Tankcsapdáról tudni érdemes, bőven illusztrálva fotókkal és a dalok kéziratainak kópiáival. A könyv egyik zárómondata már-már filozófiai értékű életbölcsesség: "A hatalom mindenhol büdöset szarik és nem töröl segget...".

A fiúk október 10-én koncertet adtak az Ifjúsági Házban, ahol új dalokkal rukkoltak ki.

Papp László

Váradi Ferenc:
Tankcsapda. Budapest: Wanted könyvek, 1997. (150 oldal; 900 Ft)

Ezredvégi Interjúk

Az avantgard nem halt meg

- beszélgetés Hemmert János képzőművésszel -

- Miért kezdett el tárgyakkal foglalkozni? Milyen a viszonya a tárgyakhoz?

- Én nem tárgyakkal, én képalkatrészekkel foglalkozom. A kollázs különböző tárgyakból felépülő kép. Ezek akármilyen tárgyak lehetnek. Krakkóban láttam egy olyat, amibe egy palacsinta volt beleszerelve. A tárlat végére teljesen megszáradt, és felpöndörödött a vége. De lehet tortaszeletből is. A témának végtelen variációi vannak.

- A kollázssal mint műfajjal Lengyelországban találkozott?

- Először Jugóban, majd Olaszországban találkoztam velük. Sajnos belföldön még csak hallani sem lehetett ilyesmiről az Acél-féle kultúrkorszak végéig. A kollázs tulajdonképpen félig szobrászat, félig festészet. Plasztikus dolgokkal foglalkozik, különféle úgynevezett hulladékanyagokkal, de nem mindig szemétből jön össze. Inkább úgy lehetne fogalmazni, hogy a funkciójában már nem használt anyagokból. Például itt van egy vekkeróra. A vekkerórának az a funkciója, hogy járjon, és mutassa az időt. Ha három-négy ilyen sárgaréz kereket lehelyezek egy papirosra, az már nekem rögtön az óraszerkezet gondolatait indítja el. Időt fog jelenteni.

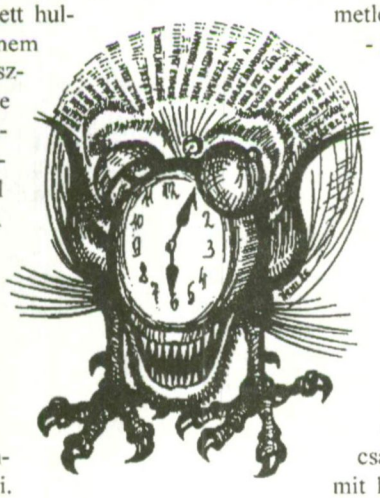

- Az órák nagyon sokszor megjelennek a képein.

- Hát ugye, egy pedagógus számára, ha szól a csengő, akkor menni kell. Ott nincs mese. Kicsöngetnek. Becsöngetnek. Kicsöngetnek. Becsöngetnek. Ebben él az ember.

- Ez egy kellemetlen ritmus?

- Nem kellemetlen, csak mint a tüzérló az ágyúszóhoz, az ember úgy hozzászokik. Csöngetésre megyünk, csöngetésre beszélünk, csöngetésre abbahagyjuk, csöngetésre ebédelünk, csöngetésre megérkezünk, értekezletre csöngetéskor beülünk, és így tovább. Ez egy életritmus. Én nem cinikus alapállásból teszem a vekkerórákat a képre. Bár tulajdonképpen a vekkeróra kellemetlen társsá alakul át. Ha az ember álmos, és korán reggel szól az óra, van olyan ember, aki földhöz csapja. Majd megy egy másikat venni még aznap. Szóval a vekkeróra az kellemetlen.

- Mi a funkciója az időnek a mozdulatlan képen?

- A festmény térbeli dolog. Térbeli dolgokkal időt kifejezni elég nehéz. A balettban is az idő jelenti a problémát, mert nincsen olyan, hogy *holnap*. Ott minden jelen időben játszódik. A múlttal még csak-csak tudnak valamit kezdeni, hiszen azt el lehet játszani, hogy valami történt. De hogy mi fog történni... Van egy ilyen festményem, az a címe, hogy *Bemondta a rádió*. A Forgách Pista bácsi, a *Szabó család* egyik ős-szerkesztője gratuláló levelet írt nekem, mert az időtényező szerepét így meg tudtam oldani. Középen van egy óriási nagy száj, amelyik mondja, fölötte fejek, alatta pedig egy motorkerékpár fut össze egy másikkal, meg van még két pisztoly, egy vekkeróra, ami hét órát mutat, ugye a hét órai híreket mondják... Mi van egy ilyen hírekben? Van benne Ádám-Éva, van politikus, anya gyermekével, stb. Az egész egy nagy portrévá áll össze, Mondjuk a Dibucz Évából, mert azt is be szokták mondani, hogy a híreket mondta: Dibucz Éva.

- Az ön képein nem a múlt idő, hanem leginkább a jövő jelenik meg, méghozzá egyfajta fanyar jövő. Gondolok itt az ufókra, az űrrakétákra, vagy a Magyar műholdra.

- Igen, mondták is már sokan a tárlatomon, hogy ez leginkább a huszonegyedik század festészetéhez tartozik...

- De hát ez nem komoly...

- Nem komoly, mert én még ufót nem láttam. A saját technikai felkészültségem alapján valahogy így képzeltem el. Visszatérve a tárgyakhoz. Ha kinyitsz egy táskarádiót, egy csomó apró alkatrészt találsz benne, diódát, hangszórót, állomáskeresőt. Amikor az ember elemet cserél, megcsodálja ezt a bámulatos változatosságot, meg főleg azt, hogy mindez együtt muzsikál és beszél. Ez egy csodálatos dolog. Ezt a rácsodálkozást én úgy váltom át, hogy az apró tárgyak az én gondolataimnak és kifejező szándékomnak

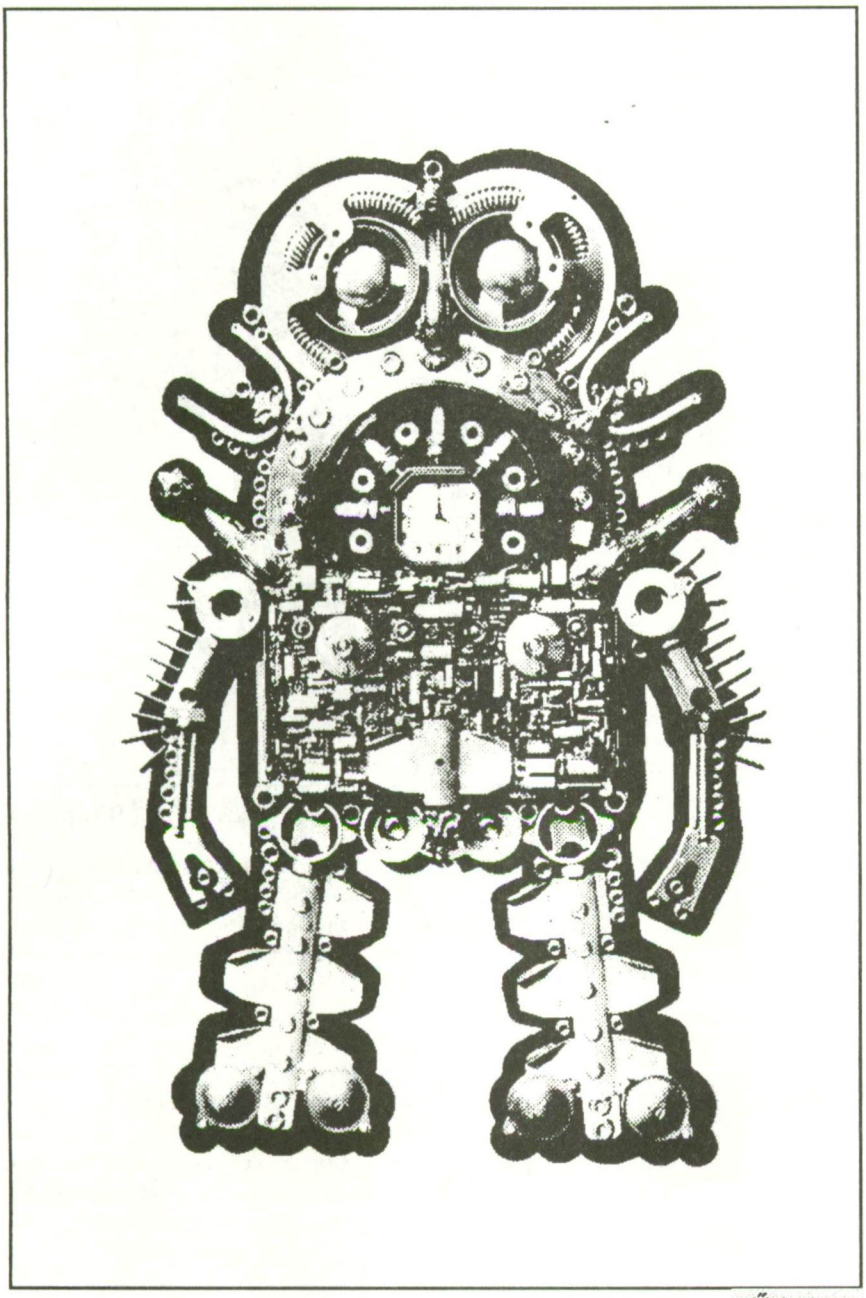

Űrleány

engedelmeskedjenek. Nem teljesen idegen dolog ez, hiszen tele vagyunk gépekkel. Egy modern lakás nem más, mint egy lakógép. Sparhelt, vízcsap, mosogató, habverő, diódaráló, húsdaráló, meg amit akarok. Rádió, televízió, fényképezőgép, magnó, porszívó, meg az egyebek. Még a szekrényre is azt mondhatnám, hogy egy gép. Vagy az ajtó. Vagy a roló. Az asztali lámpa is a gépek bandájába tartozik.

- Vagyis itt a csodáknak a szétszereléséről és átstrukturálásáról van szó?

- Igen, igen. Az aprólékokon keresztül pedig egy újabb rácsodálkoznivalót gyártunk.

- Ha az ember végigmegy a tárlaton, aligha állhatja meg némi mosolygás nélkül.

- A nevetés a felismerés pillanata. Sokszor megállít egy groteszknek nevezhető élmény, amit azután megpróbálok megcsinálni. Itt van például ez a *Szegedi szélmalom*. A városháza tornya szépen áll a lábán, de a torony alatt ott ölik egymást a párt, a kétpárt, a hárompárt, ötpárt, az ezmegaz, a megamaz, a kulturális bizottság fele futballista, ők döntik el, hogy milyen szobrok legyenek Szegeden, stb. Így lesz a toronyból malomkerék. A groteszk miatt szükséges, hogy a képeimen uralkodjon a narratív tartalom, a mondanivaló. Vannak nyugaton olyan típusú kollázsok, amelyen mondjuk csak halcsontok vannak felragasztva. Azt szokták nyugatról mondani nekem, hogy túl sok a magyarázó jellegű képem. Nekik sok. Csakhogy nekünk rengeteg sok magyaráznivalónk van, mert

Visszatekintés

(részletek Hemmert János szakmai önéletrajzából)

Három műterem-látogatás volt sorsdöntő festői pályafutásom alakulásában. Az első Szekszárdon volt. A szomszédgyermek kíváncsiságával járogattam az utcánkban lakó Miklósi M. Ödön műtermébe. A gyönyörű tájképek megmozgatták bennem a festészet kis bogarát. Második műteremélményem főiskolás koromban volt Vinkler László szeretett tanítómesteremnél. Műtermében, amely az akkori rajzterem sarkában volt, csodálatos portrék születésének lehettünk tanúi. Olajfestészetet kezdtem tanulni. Hallgató koromban az akkori megyei kiállításon 1952-ben egy téli tájképpel ifjú szegedi festő lettem. A főiskola elvégzése után tanársegéd lettem, alakrajz-festő szakkörömbe járt Kováts Margit, Pintér József, Sándor Lajos, Tóth Gyula, és még sokan mások. Lassanként posztimpresszionista képeimmel a megyei, a délalföldi és a tiszántúli nagy kollektív tárlatokon szerepeltem. A harmadik műteremélményem Lengyelországhoz fűződik. Az akkori családi kapcsolataim révén éveken át minden iskolai szünetet Krakkóban töltöttem. Összebarátkoztam az ottani modern festőkkel, és így kerültem a Nowa Huta-i Kruciak kolléga műtermébe. Ott egy kocsiderékra való kacat között született, betonba ágyazott kollázs szobor-képeket láttam. Ez a hatás lett új festészeti stílusom indítéka. 1963-ban kezdtem el kollázsképeket csinálni. Hálás vagyok a JATE Klub akkori vezetőségének, hogy első kollázs kiállításomat engedélyezték. Ezt követték sorban a SZOTE Klubban, a Konzervgyárban, az Újságíróklubban és még sok más helyen rendezett kamaratárlatok. A vendégkönyv bejegyzései alapján a közönség elfogadta újszerű képeimet. Nem így a délalföldi szakma... Tíz évig mindenhova meghívtak, de nem fogadták el a képeimet; a megtűrt művészek listájára kerültem. Az idők változásával azonban a szakma hivatalos álláspontja is változott. A hetvenes évek végétől rendszeresen szerepelek kollázsképeimmel egyéni és közös tárlatokon egyaránt.

***

CV (vázlat)

1927 január 5-én született Szekszárdon

1948 Középiskolásként szobrai sikeresen szerepelnek

1952 Rajz-földrajz szakos diplomát szerez

1955-ig tanársegéd a Szegedi Pedagógiai Főiskolán

1959-ben esztétikát tanul, első egyéni tárlat

1962-től nyugdíjba vonulásáig a Radnóti Gimnázium tanára

1964 Tárlat a Szegedi Képcsarnokban

1967-ben pedagógiai diplomát szerez a JATE-n

1976 Tíz év kollázs-anyagát állítja ki

1988 Retrospektív nagytárlat a Múzeumi Képtárban

1990-től JATE külső előadó

1995 Tárlat a szegedi B-galériában

1997 Nagytárlat a Múzeumi képtárban

évek keresztül sok mindenről nem lehetett beszélni. Pótolnivalónk van. Lehet azt mondani, hogy kérem én csak virágcsendéleteket festek, vagy nonfiguratívat, hagyjanak engem békén a politikával. Akkor nem kell nyilatkozni, nem kell állást foglalni, stb. De mindig is voltak harcosabb jellegű alkotók. Aki csak langyos ponyvaregényt ír, azt nem érdeklik a társadalmi problémák.

- A pop art is narratív, nem?

- Igen, hogy mindenki rögtön értse. Meg, hogy ne rögtön a politikum ugorjon ki a képből. A nonfiguratív kivonul, a naturalista képnél pedig mindent elénk tárnak. Számomra sokkal izgalmasabb, ha csak a leves után hozzák be a másodikat, és csak utána jön a desszert, a torta, stb.

- Mostanában készül valami új csoda? Mik a legfrissebb élményei?

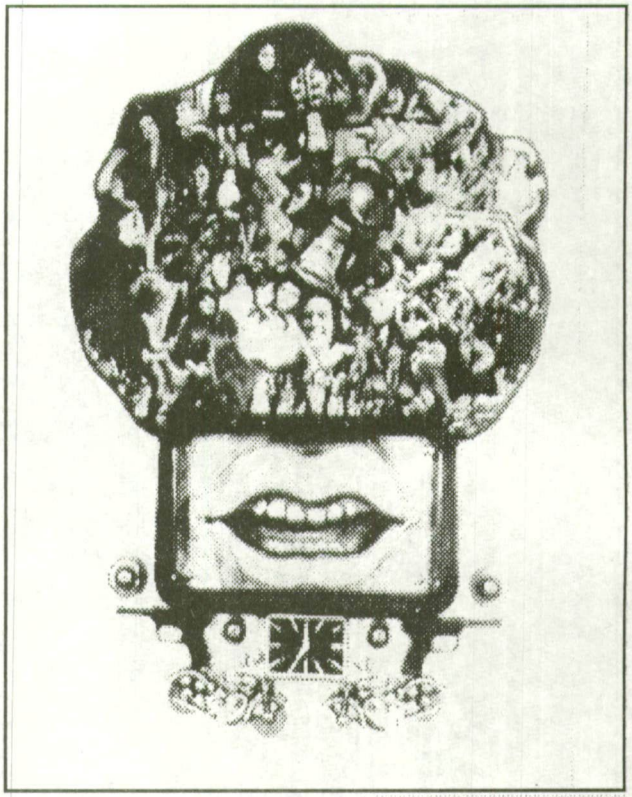

Bemondta a rádió

- Nemrégiben elkezdték verni a tamtamot a televízióban a klónozásról. Nekem rögtön beugrott, hogy egy klónozógépet kell csinálnom. Volt két szárított halfejem, két szép nagy busafej, és már másnap raktam is a képet. Aktuális voltam, szinte azonnal reagáltam. Emögött persze az van, hogy a művészethez hasonlóan a biológiában is megvan a szakma öntörvényű fejlődése. Minket nem kérdeznek meg, hogy csináljanak-e lombikbébit, vagy sem. Egy ilyen élményhez a festőnek is kell valahogy viszonyulnia, kifejezni a véleményét, sírni, tiltakozni, vagy éppen nevetni.

- Még egy kérdést engedjen meg. Nyolcvankilenc óta csomó újszerű dizájnos fogyasztói képalapanyag áramlott be az országba, amik markánsan különböznek a csehszlovák import vekkerórák és a román fúrógépek megjelenésétől. Úgy tűnik, hogy az ön képei 89 után is a régi imidzsről szólnak. Változtatott valamit ez a dömping a képein?

- Nem nagyon. Az én mondanivalómhoz tökéletesen megfeleltek az egyszerű szocialista alkatrészek. Az új alkatrészek tömegesen még nem jelentek meg a szemetesekben. Lehet, hogy ha elfogynak az alapanyagaim, akkor ezek is be fognak épülni. Bár az araszos kis táskarádiókkal és a számítógépes panelokkal már semmit sem tudok csinálni. A miniatürizálódás és a csúcstechnológia az én kollázstechnikám halálát jelentik.

Merre ment a szép modell?

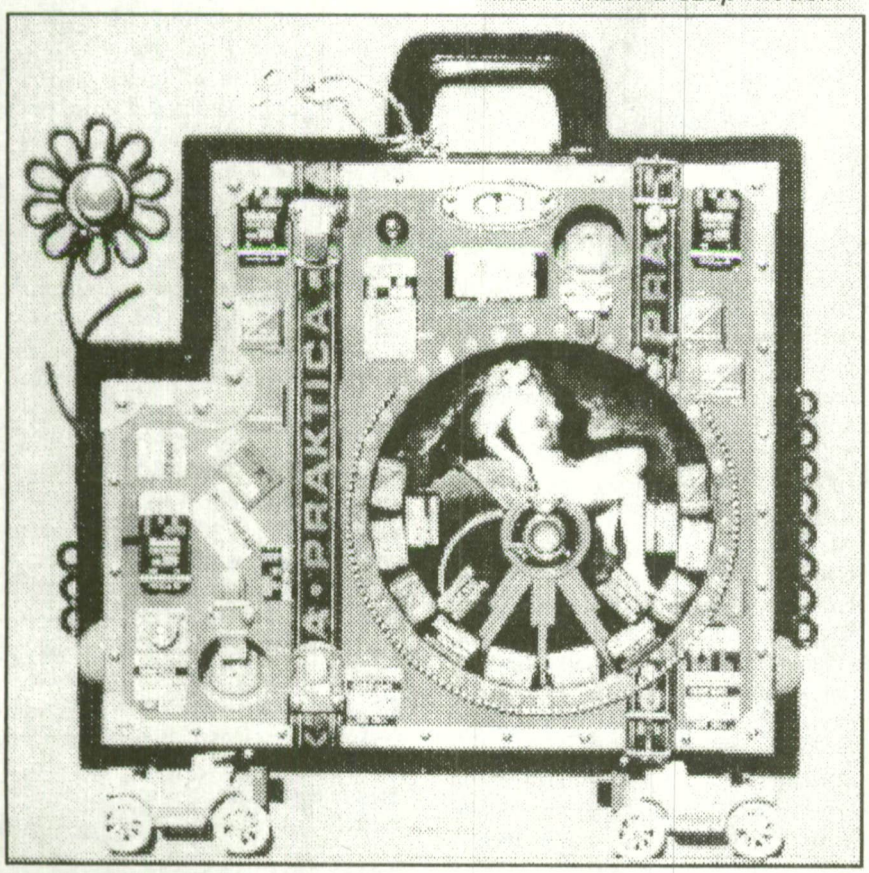

Pölcz Róbert

In Memoriam Alte Tóth

-standvázlatok-

Késdobáló és étkezde, Szeged, vasútállomás. Posztos lepu imidzs, extraordinális egzisztenciák valahol Hasek és Fellini határán.

1. Portré az asztalnál

Fehérkötényes anyáskodó szőkített matróna tejfeles bablevest szolgál fel. Az asztalnál bortkortyoló farmerkabátos férfi a delírium határán, valószínűtlenül fennakadt szemekkel. Sültkrumplit követel. Felindulásbólelkövetettgyilkosságok: első stádium. A krumpli késik. A férfi egyensúlyproblémákkal küszködik, igyekszik betájolni a pult környékét, szitkozódik, majd az asztalt veri. Kilöttyen a bor. Felindulásbólelkövetettgyilkosságok: második stádium. A krumpli késik. A férfi a zsebkését keresi, a borospohár kiürült, mozgása koordinálatlan, keresése sikertelen. Vaskos szitkozódás, a késést személye elleni szándékos abúziónak fogja fel. Háttérből a szőke matróna neheztelőleg, kissé irritált hanggal védekezik. Felindulásbólelkövetettgyilkosságok: végső stádium. A kifejlést félbeszakítja a megérkező étel. A férfi kísérletet tesz a krumpli megsózására. Ujjai nehezen engedelmeskednek, durva adagokban ízesíti az ételt, legalább egy percen keresztül. Néha mellényúl. A sótartó kiürül. A férfi enni kezd, két kézzel gyűri be az ételt zsíros monotonitással. Rövid idő alatt végez, kezeit elrejti farmerkabátjában, feláll, körülnéz, nyaka közé húzza a fejét, és miután meggyőződött róla, hogy a szőke matróna a konyhában tartózkodik, minimalizált testfelülettel, határozott, ám tántorgó léptekkel az ajtó felé sunnyog, majd hamarosan eltűnik. Fél perc múlva megjelenik a matróna, észreveszi a hiányt, szitkozódik, a férfi után ered az utcára, de már nem éri utol.

2. Csoportkép a sarokban

Nagykabátos, töpörödött öregasszony acélkék vizenyős szemekkel, gyűrött-torz arc, izgága, nyugtalan, pásztázó tekintet, színes kendő. Ül. Fia: magas szikár hivatalnoktermet, egyenes tartás gyanakvó orr, kopaszodó félrenyalt fej. Fekete bőrkabát, alatt bordó frakkszerű képződmény, alatt piros pulóver, alatt virágos nyakkendő. Áttört-lyuggatott hegyesorrú sárga bőrcipő, fekete aktatáska. Ül. A harmadik: alacsony, borostás, teltidomú szancsós férfi, hatalmas négyzetes-alakú halvány-ametisztlila lengyel napszemüvegben. Ül, majd feláll, és kimegy a klozet felé. Fojtott-fortyogó beszélgetés indul anya és fia között odavetett tömör indulatmondatokban. A férfi szemei a semmibe bámulnak, minden mondatát törzsének harmincfokos oldaltdöltésével kezdi. Szűk ketrecbe zárt túlvilági párbeszéd, zálogházas, foglalós, örökséges. Temetésről van szó. Hogy mennyit adott bele. A harmadik. A nyomorult... Odakint országos eső, 1995 március huszadikán.

Macskássy

Superverse

Amatőr tehetségkutató versenyt szervezett Magyarországon a világ egyik legnagyobb hangtechnikai berendezéseket gyártó cége, a Marshall. Csongrád megyében 17 zenekar jelentkezett a selejtezőre, hogy a legjobbnak bizonyulva továbbjuthasson a budapesti döntőre. A SUPERVERSE nevezetű egyetemista formáció a 4. helyezést szerezte meg, olyan zenekarokat megelőzve, mint pl. a Tirke Honolulu, Jam Beam. Lapunk az együttes énekesével, Vattamány Imrével beszélgetett.

– Mit jelentett a zenekar életében ez az eredmény?

– Mindenképpen sikerként könyvelhettük el. Felfigyeltek ránk, kaptunk egy olyan ajánlatot, amely kétórás stúdiófelvételt biztosít a számunkra.

– Ez azt jelenti, hogy hamarosan egy albummal is előrukkoltok?

– Természetesen, de várhatóan csak tavasszal vonulnánk stúdióba. Addig még rengeteg koncert áll előttünk.

– Ha a stílusotokat kellene meghatározni...

– A rockzenéből indulunk ki, tehát aki erőteljes diszkóhangzásra vágyik, az ne jöjjön el a koncertünkre. Ezt ötvözzük olyan újfajta ritmusvilággal, amit kevesen alkalmaznak még az országban. A zenekar most olyan folklorisztikus irányzatokkal ismerkedik, amelyek szokatlanok az európai fül számára. A SUPERVERSE szövegeinek középpontjában érzések állnak. Olyan érzések, amelyek naponta telibe találnak bennünket és nem szívesen beszélünk róluk, mert esetleg attól félünk, hogy azokkal a szavakkal megfogalmazva túlzottan lírainak tűnnének.

– Tudnál idézni is?

– Kedvenc refrénem: "Oldó álom, lepel rejt még engem mélyen / Bordó vérem, óceánként csobban mindenem." Egyébként a szövegeket Illés Zoltán írja.

– Játszotok rock-klasszikusokat is?

– Természetesen. Guns'n Roses számokkal kezdtük – ez ilyen bemelegítő dolog volt –, aztán játszunk Led Zeppelin, Corrosion Of Conformity feldolgozásokat is. Ez utóbbit kevesen ismerik, de ebben is valami furcsa, valami "perverz" dallamirányzat érvényesül. Ez a "perverz" egyébként a zenei stílusunk lényege is, és ezért játszottuk bele a zenekar nevébe.

– Hogyan alakult ki a nevetek?

– Hosszú hónapokon keresztül szenvedtünk, hogy olyan abnormális nevet találjunk, ami valahol mégis elfogadható. Volt több ötlet is, de ezeket sorra elvetettük. Aztán az egyik ismerősünknek eszébe jutott a Kretén magazin egyik karikatúrája, ahol Perverz Tata, a újság egyik visszatérő figurája, újabb dolgokkal botránkoztatja meg a nagyérdeműt, és alatta a felirat: Superverse. Mi azonnal ráharaptunk – abban az állapotban ez nem is csoda –, de különös dolog történt. Még másnap is tetszett az ötlet, normális állapotban...

– Hogyan képzelitek el a jövőt?

– Élünk és gyarapodunk. Remélem, minél több saját számunk lesz, de jönnek az új feldolgozások is. Próbálkozunk majd Soundgardennel, Temple Of The Doggal stb... a legközelebbi fellépésünk december 20-án, a Rock Klubban lesz. Egyébként Szegeden kívül is szeretnénk turnézni, remélhetőleg erre sikerül megnyerni nagyobb zenekarokat is.

M.Cs.

Jelenlegi tagok (balról jobbra):
Gémes Tibor - ex-gitáros
Kirilla József - dob
Vattamány Imre - ének
Hartmann Zoltán - gitár
Varga Tamás - basszus
Károly László - ritmusgitár (Tibi helyére állt be)

Anti-Fukuyama?

- Avagy a multikról egy kicsit másképpen -

"Úthenger, ami legázol, szétlapít, vagy üdvözítő új világ, amely magasabb régiókba emeli azokat az országokat, ahová elviszik a modern kor vívmányait? Szeretni kell-e vagy utálni a multikat? Jóe az nekünk, hogy itt vannak? El lehet-e egyáltalán kerülni őket? Elkerülheti-e Közép-Európa kellős közepén egy tízmilliós ország azt a világméretű áradatot, amely az egész földgömb gazdaságát rendezte át? Érdemes-e vele egyáltalán dacolni? Végvárává válni megint valaminek és aztán büszkén mutogatni a gótikus katedrálisokhoz szokott népeknek, hogy milyen impozáns román kori romjaink vannak. Vagy célszerűbb inkább jó képet vágni a beáramló új világhoz? Netán szívből lelkesedni érte?"

Ezeket a költői kérdéseket teszi fel a Népszabadság ennek a témának szentelt melléklete. Bár a bevezető cikk szerint a lap tárgyilagosságra próbált törekedni, a kérdések ilyetén való felvetése eleve sugall egy álláspontot. Az sem igazán a pártatlanság és objektivitás szándékát bizonyítja, hogy az összeállítás jelentős részét különböző multik (ABN-AMRO, Westel, Unilever) hirdetései és anyagai töltik ki. A mellékletből megismerhetjük az ipari miniszter véleményét is. Fazekas Szabolcs szerint "a multik a magyar gazdaság lokomotívjai", amelyek "nem piacot vesznek, hanem piacot hoznak" és nekik köszönhetően "itt lehet a térség gazdasági központja".

Az átlagember az írott és elektronikus médiából - és ez alól úgy látszik nem kivétel "Magyarország legkedveltebb napilapja" sem - szinte csak pozitívumokat láthat-hallhat a multikról: tőkét hoznak az országba, munkahelyet teremtenek, fejlesztik és modernizálják az infrastruktúrát, kibővítik a szolgáltatások körét. Ugyanakkor rendkívül kevés szó esik a multinacionális (vagy transznacionális) társaságok előretörésének, terjeszkedésének negatív hatásairól és veszélyeiről. Azok az erők, amelyek ellentmondanak ennek az általános képnek - magyar viszonylatban a Kádár-nosztalgiázó Munkáspárt, és a "Magyarország a magyaroké"-retorikával operáló MIÉP - inkább taszítják, mint vonzzák az emberek többségét, lejáratva ezzel a tényekre hagyatkozó és reális alternatívát kínáló kritikát is, mivel a sajtó előszeretettel mossa össze a két dolgot.

Az államszocialista rendszerek összeomlása után a társadalom széles rétegeiben éltek illúziók a Nyugattal kapcsolatban. Ezeket erősítette például az Interprint Kiadó által megjelentetett Falomlás című 1990-es antológia, amelyben egyebek közt ez olvasható: " Mily csodás, hogy ledőlnek a falak! Ki ne örülne annak, hogy az évszázad delelőjére ért Moszkvában, Budapesten, Prágában, Berlinben, Varsóban, Szófiában és Bukarestben... Óh, szabadság, ragyogj mindenhol, szabadság melengesd meg örömtüzeiddel a szívünket! Vess véget elégedetlenségünk telének! Elegünk van a *Sötétség délben*-ből. Le a Gulággal! Le a Ljubjankákkal! Szűnjön meg a KGB! Le a folyton újjáéledő zsarnoksággal és hóhéraikkal! Mily csodás hogy ledőlnek a falak! Csak Keleten? Nyugatnak túl jó a lelkiismerete. Jól tudja egyébként, mi zajlott azon a Keleten, amit 1917 óta, azóta, hogy a Szovjetunió újra fellobbantotta a cromwelli "egyenlősítők" és a francia forradalom fáklyáját, szüntelenül gyötört... Nem vétlen "szabadversenyes" piaci rendszerével sem, mely a modern gyarmatosítás szülőatyja, az 1914-18-as háború elindítója... Ez robbantotta ki végül is az 1939-45-ös háborút is... Mily csodás, hogy ledőlnek a falak! Csak Keleten? Ismerjük a Nyugat összes falait is, ahol a "pluralista, nyitott" társadalmakat egy maroknyi ember tartja kézben, ahol a társadalmi igazságosság csak halvány reménysugár, ahol a kábítószerrel, játékkal és prostitúcióval foglalkozó maffiák - valósággal hatalmak a hatalomban! - szorításának kiszolgáltatott társadalmat fölösleges fogyasztásra ösztönzik. Olyan társadalmak ezek, ahol az idegengyűlölet és a fajgyűlölet a lappangó fasizmustól üvöltő holnapok melegágya. Olyan társadalmak ezek, melyek hasznot húznak a kiéhezett harmadik világ nyersanyagainak eszeveszett ütemű kifosztásából, ez a világ a fegyverkezés hűbérurainak kedvenc piacává lett... És ledőlnek a falak Keleten! Így most a "Rossz Birodalmából" érkeznek hozzánk új jó gondolatok, melyek véget vetettek e századvégi horizontot beborító hidegháborúnak és a kilátástalanság, a "No future" érzetének. Eljött-e hát a Kelet és Nyugat, a minden ember közötti szintézis ideje? Vajon a XXI.-ik század küszöbét ugyanazzal a silány, manicheus poggyásszal lépjük-e át, s felülkerekedik-e örökösen az élőn a halál, az örök folyamatba kényszerítve amazt? Vagy végre szembenézünk-e együtt nemünk igazi problémáival? Ahhoz hogy ezt megtehessük, sok falnak kell még ledőlnie - és nem csak Keleten. Dőljenek hát le a falak Washingtonban, Párizsban, Londonban, Madridban, Bonnban, Rómában! Dőljenek le mindenhol! ... Akkor kezdődjön el végre a történelem, amikor a köldöknézők szerint már a végéhez ért."

Az írás tulajdonképpen a konvergencia-elmélet kifejtése. Vagyis hogy megvalósulhat eltérő társadalmi rendszerek szintézise. Az államszocialista szisztéma által megvalósított szociális biztonság és foglalkoztatáspolitika ötvöződik a kapitalista termelés és munkaszervezés hatékonyságával. Szép elmélet. Csak éppen ekkor már nem volt semmiféle reális gazdasági alapja. Lényegében egyfajta harmadikutas gazdasági filozófia, amelyet előszeretettel karoltak fel - legalábbis a propaganda szintjén - a rendszerváltó politikai pártok. A fenti elképzeléseket megvalósítani kívánó "szociális piacgazdaság" kétségtelenül jobban hangzott, mint a kapitalizmus és a félperiférias gyarmatosítás. Csak éppen arról nem beszéltek a rendszerváltás felkent papjai, hogy ez a modell már Nyugaton sem működik, mivel a hetvenes évek végén volt egy neoliberális gazdasági fordulat, amit éppen a multik offenzívája tett szükségessé. Ekkor kezdődött a "jóléti állam" leépítése Svédországban és mindenütt a nyugati világban. Magyarán szólva át...verték a jónépet, de nagyon. A Népszabadság hasábjain megszólaló ipari miniszter is elismerte ennek a koncepciónak a teljes tarthatatlanságát. Szó szerint: "Van egy jelenség, amit én NDK-szindrómának szoktam nevezni. Ez fejezi ki azt a konfliktusos képet, amely az emberekben a változások nyomán alakult ki, és ami lényegében arról szól, hogy mindenki szeretne Volkswagenen járni, de azt is szeretné, ha megmaradna a Trabant-gyártás. Vagyis a piacgazdaság igenlése mellett visszasírják a korábbi rendszer szociális előnyeit is." Akkor csak keveseknek volt erkölcsi bátorságuk kimondani az igazságot. Szatmári Jenő István közgazdász, újságíró megtette ezt egy 1990 márciusában megjelent tanulmányában. Jómagam csak annyit kívánok megjegyezni hogy a fent idézett antológia által köldöknézőként aposztrofált Francis Fukuyama "A történelem vége és az utolsó ember" című művében az államszocializmus bukásával megvalósult globális fogyasztói társadalmat tekinti az emberi fejlődés csúcsának. Ez egyrészt szintén jó cáfolata a politikusok által keltett naiv illúzióknak, ugyanakkor a szerző végkövetkeztetéseit sokan vitatják a közgazdászok, szociológusok és történészek közül.

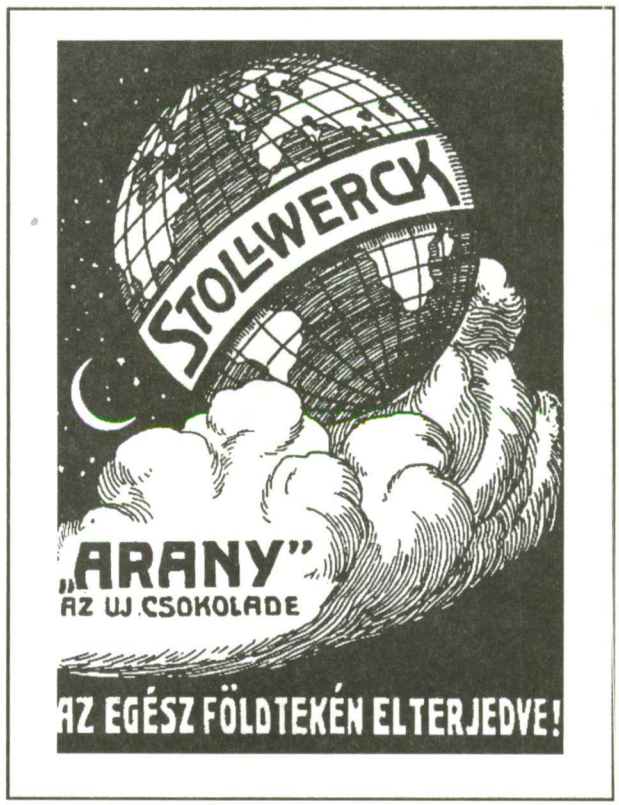

Ezek közé tartozik David C. Korten közgazdászprofesszor, akinek a Tőkés társaságok világuralma című könyvét immár harmadik - a könyvhétre megjelent - magyar nyelvű kiadásban vehetik kezükbe az olvasók. A munkához előszót író Kindler József, a Budapesti Közgazdasági Egyetem professzora, egy Kortentől vett idézettel összegzi a könyv lényegét: "A gazdasági globalizáció kiveszi a hatalmat a közjóért felelős kormányok kezéből, és egy maroknyi tőkés társaság-multinacionális és transznacionális vállalat és pénzügyi intézmény kezébe juttatja, melyeket egyetlen kényszerítő erő mozgat: a rövidtávú pénzbeli nyereségre való törekvés."

A szerző maga is az általa most már elítélt szellemben nevelkedett. Tanulmányait a Stanford Egyetemen végezte, ahol a vásárlói magatartás befolyásolásának pszichológiai kérdéseivel foglalkozott. Emellett a modern forradalmak történetét is tanulmányozta. Saját bevallása szerint ekkor döbbent rá, hogy a társadalmi mozgalmak legfontosabb ösztönzője a szegénység. Erről a harmadik világban folytatott üzleti tevékenysége és kutatómunkája során személyesen is sikerült meggyőződnie. Ekkor vesztette el az American Way of Life-hoz fűződő illúzióit. A Szép Újvilágról Korten véleménye az, hogy vége a nyitott térségeknek, a telített világ korát éljük. Vagyis a Föld nyersanyag- és energiakészletei mind jobban kimerülnek, ugyanakkor a centrumországokban kialakult fogyasztói társadalom egyre többet használ fel ezekből. Szándékai szerint új illúziók teremtése helyett fel kell venni a küzdelmet a multik által irányított nemzetközi gazdasági-politikai szisztémával. Ebből a célból hozta létre az Emberközpontú Fejlesztési Fórum elnevezésű világhálózatot, amelynek megalakulása óta elnöke. Amellett azonban, hogy Korten számos ponton hitelesen rántja le a leplet a multikról és érzékletesen, statisztikákra, gazdasági tanulmányokra, kormányok és világszervezetek jelentéseire támaszkodva bizonyítja, hogy minek is köszönhetik "életképességüket", megvalósítható alternatívát nem nagyon nyújt. A könyv utolsó fejezetében - meglehetősen zavaros, idealista módon "Ökológiai Forradalomra", valamint "spirituális ébredésre" szólít fel. Korten a kiutat a civil szervezetekben, egy önigazgató elv alapján felépülő társadalomban látja. A könyv a jelenlegi közgazdászokat Adam Smith és David Ricardo elárulásával vádolja, és eszményíti a modern kapitalizmus előtti tradicionális, kistermelői viszonyokat. A konzervatív beállítottságú szerző rendkívüli ellenszenvvel viseltet a marxista társadalomkritika iránt, mivel az törvényszerű folyamatként írja le az általa morális alapon, egy elvont erkölcsi világrend szemszögéből megbélyegzett fejlődést.

De ha végkövetkeztetései vitathatóak is, a könyv nagy része bizonyított tényeket ír le és rámutat egy rendkívül veszélyes jelenségre. Ez pedig a következő: környezetvédelmi világkonferenciák sora próbálta rávenni a fejlett centrumországokat, hogy hozzanak törvényeket, amelyek betiltják és szigorúan büntetik a veszélyes hulladékot termelő vagy környezetkárosító eljárások alkalmazását a gazdaságban. Ugyanitt szorgalmazták az alternatív energiahordozókra (víz- és szélerőművek, napkollektorok, stb.) való áttérést. A nagyipari érdekcsoportok valamennyi ilyen törekvést megtorpedózták, így ezeket az Egyesült Államok kormánya is elutasította. A taposóaknák használatát betiltó nemzetközi egyezmény amerikai bojkottja mögött is ez a tényező lehet. Sok amerikai tőzsdecápa és iparbáró (köztük a nem egy nemzetgazdaságot kis híján tönkretevő Soros György) húz zsíros hasznot a fegyverbizniszből.

A magam részéről csak annyit teszek ehhez hozzá: az, hogy a bukott államszocialista rendszerek lejáratták a közösségi tulajdonformákat és a társadalmi szolidaritást, még nem jelenti, hogy végérvényesen el kell vetni őket - mint bolsevista szemfényvesztést.

Papp László

[a cikk nem feltétlenül tükrözi a szerkesztőség álláspontját]

SceneHouse

- a profi amatőrök -

Körülbelül egy hónapja láttam Alan Ayckbourn: Relatively Speaking című darabját a SceneHouse előadásában.

Az előadók ügyesen választottak, hiszen egy vidám szerelmi komédiát láthattunk, amin érezhetően mindenki jól szórakozott. A történet rövid és egyszerűsített vázlata: Greg (Török Olivér) szeretné kedvesét, Ginnyt (Varga Edina) feleségül venni, s ezért a legnagyobb jóhiszemben elmegy a lány szüleihez, hogy megkérje Ginny kezét. A baj csak az, hogy a cím, ahová ment, nem Ginny szüleinek a címe, hanem Philipé (Kocsik András), a lány volt szeretőjéé, aki ráadásul 30 évvel idősebb nála. Ginnynek és Philipnek végül is sikerül fenntartaniuk Greg előtt az apa-lánya látszatot, ami nem kis teljesítmény, pláne ha számításba vesszük, hogy a színen Sheila (Szilágyi Enikő), Philip felesége is jelen van. Mire eljutunk a végkifejletig sok mulatságos dolognak lehetünk szem- és fültanúi, melyek igencsak igénybe veszik arc- és rekeszizmainkat. Ehhez persze nagyban hozzájárultak a színészek, akik nagyon jól ráéreztek a szerepükre és az író által megrajzolt jellemeket teljes profizmussal alakították. Sőt, sok hivatásos színész tanulmányozhatná azt az arcjátékot, amivel az előadók karakterük belső érzéseit és gondolatait fejezték ki. Különösen igaz ez Kocsik András és Varga Edina esetében. De nem csak a művészeket, a rendezőt is dicséret illeti: Pápai Sarolta gratulálok!

Tetszett a díszlet, mert amatőr csapatról lévén szó, gondolom nem sok pénzük lehetett mindenfélével telerakni a színpadot, mégis odavarázsoltak valahogy egy komplett szobabelsőt, a második részben pedig néhány szép, de egyszerű bútordarab elég volt, hogy érzékeltessék, jómódú családnál járunk. Íme egy példa, hogy lehet ötletességgel mindent megoldani, túlzások nélkül. Ilyen jó ötlet volt továbbá az egyes jeleneteket összekötő zene, amely remekül illett a darab hangulatához és így nem okozott problémát gondolatban továbbvinni a történetet, amikor a színpad rendezése miatt rövid időre legördült a függöny. Röviden: kellemes élményt nyújtó, színvonalas este volt.

Még egy "apróságról" nem írtam. Az előadás angol nyelvű. Jó érzés ilyenkor, hogy tudok angolul és végre eredetiben nézhetek-hallgathatok angol darabokat, amire egyébként nem sok lehetőségem nyílna. Csak az a szomorú, hogy Szeged tele van angolul tudókkal, s mégis csak kis százalékuk jött el megnézni a darabot. Pedig a SceneHouse felvállalta, hogy ilyen módon népszerűsítse az angol nyelvet és kultúrát.

Ezek után - mivel láttam a társulat más előadásait is és tudom, hogy jól csinálják - csak halkan és zárójelben merem megkérdezni: nem lenne-e érdemes az egészet megpróbálni magyarul is, egy szélesebb, nagyobb közönség előtt?

Kiss Gabriella

Elektra és a kizökkent idő

A JATE Egyetemi Színkör Elektra című bemutatójának alcíme hűen tükrözi a darabértelmezést: "Felkelt az auliszi szél, vigyázz, téged is magával sodor." Az auliszi szél azonban - melyet Varsa Mátyás "idéz elő" - inkább a darab belső ritmusában és néhány színházi alakításában ragad minket magával.

Az előadás két részre osztható: az első részben az előzményeket ismerhetjük meg, a második pedig az Elektra "igazi" cselekménye. Manapság nagyon divatos a "szétszedem - összerakom - színház": a dramaturgia tökéletesen olvasztja egyetlen, nagy ívű történetté a szophoklészi és euripidészi változatokat.

Az első rész - mely az ókori Görögországot idézi - homlokegyenest ellentétes a második rész XX. századi, szeméttel teli világával, ahol a bőrdzsekis Elektra cinikusan cigarettázik, állapotos anyjától követeli számon apja halálát, s ahol csinibaba húga nagy gonddal szárogatja frissen lakkozott körmeit.

A darab hangsúlya kissé Klütaimnésztra felé tolódott el. Major Ivett pontos, érzékeny alakítása az előadás egyik alappillére. Elektra szerepe kissé háttérbe szorult, mivel ő az első részben egyáltalán nincs is színen. A címszereplő Meixner Vera egy kamasz Hamlet kétségeit és egy lázadó punk-girl hisztériáját elegyíti karakterében. Oresztész szerepében Halász Gábor először egy szolgát alakít. Majd Oresztészként a levegő felizzik körülötte, s igazi színházi pillanatok jönnek létre.

A kar szerepe az előadásban megnőtt: az idő múlását az is mutatja, hogy az első rész fiatal lányai (Abaffy Zsuzsa, Rekedt Gréta és Csáki Viktória) a másodikban fejkendős öregasszonyok lettek. Ők adnak külön értelmet az egyes szereplők szövegeinek és értelmezik vagy értelmezik át a jellemeket. Mikor Iphigeneia (Fornwald Andrea) az első részben egy szépen kidolgozott jelenet után halni indul, igazi "halál-táncot" járnak körülötte a lányok.

Krüszothermisz szerepébe Csáki Viktóriának sikerült némi egyéni színt is belevinnie - nemcsak a jelmez ügyes használatával. Az Agamemnont/Plüladészt játszó Lovas Gábor és az Akhilleuszt/Nevelőt játszó Németh János is teljesítik feladatukat.

A díszlet a második felvonásban sikerült jobban: könnyebben érzékeljük a pusztulást, mint a rendet. A jelmezek az idő múlásához igazodnak: a tunikát felváltják a mai ruhadarabok: a miniszoknya, pongyola, trikó, öltöny.

Az előadás szereplői - a bejátszandó tér és némi artikulációs probléma miatt - sokszor nehezen érthetők. Az érthetőséget nehezíti az is, ha az illető szereplő éppen háttal áll a közönség egy részének.

Mindezekkel együtt jól összefogott előadást lát az, aki megnézi az Elektrát. Csak az a fránya szél ne volna...

Márton Andrea

VII. TMD Fesztivál

Timisoaravárott hetedszer rendezték meg a magyar egyetemi diákság kulturális fesztiválját, a TMD-t. A JATE külügyi titkárságán keresztül képviseltette magát több szegedi kulturális gyülekezet is, mint az Egyetemi Énekkar, a Karinthy Színkör, a Napfény Fotóklub, stb. A Bölcső is ott volt. Lepu környezet, bensőséges hangulat, ős-rock vidék. Dudva. Muhar. A pinceklubban Tüske Feri beszélt a hazai médiákról. A füst ellenére elég jól lehetett hallani. Ferit kétoldalról ékelte be egy-egy maximálisan ánplággd dzsem-szessön, amiből megtudhattuk, hogy *a magyar nyelv szép nyelv, csak kár, hogy nem érti senki, nem érti senki, és nem is akarja megtanulni.* Floyd is volt. Halmozottan képviseltette magát az erdélyi magyar értelmiség, némiképp tán hiperkulturális, de semmiképpen sem kellemetlen. Este táncház, élőzene, bor, menyecskék, autentikus fonó-hangulat, csak néptáncismeretekkel rendelkezőknek. Tanúi lehettünk néhány hamvába holt szegedi kísérletnek is. A Bölcső nem táncolt. Másnap városnézés, helytörténeti ismeretek, forradalom, stb. Délután színházi est, ismét egy kis tánczitánczi (ezúttal csak vizuális befogadásra), hangverseny. Este buli. Könnyed szervezés, laza tartalom, kellemes hangulat, magas látogatottság. Valószínűleg ott, ahol csak tíz százalék van, jobban összejönnek, még ha nem is parázs a színvonal. Hogy miért is? Talán mert *a magyar nyelv szép nyelv, csak kár, hogy nem érti senki, nem érti senki, és nem is akarja megtanulni.*

Macskássycseszku

Egy diáklap karrierje: AZ AETAS-SZTORI

Remélhetőleg egyetlen szegedi történészhallgatónak sem kell bemutatni az Aetast, söt, ha máshonnan nem, legalább a könyvesboltok polcairól ismert lehet a név a többi bölcsész számára is. Azt viszont talán kevesebben tudják a jelenlegi hallgatók közül, hogy ez a negyedévente megjelenő kiadvány, mely szakmai színvonalát tekintve állja a versenyt a legjobb hazai történettudományi folyóiratokkal, eredetileg diáklapként indult.

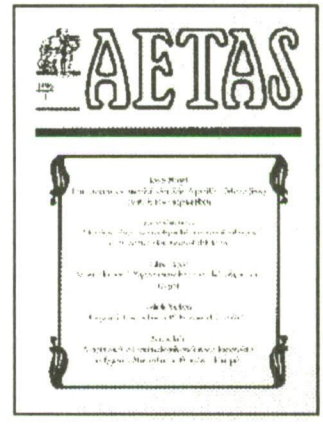

Elsőként 1973-ban jelent meg ezen a néven egy hallgatói folyóirat. Címe (Aetas = kor, korszak, nemzedék) utalhat a korabeli - lapalapítási hullámot kiváltó - szellemi erjedésre, de a közel egykorú diákcsoportra is, mely létrehozta. Fő célkitűzése a hallgatók első tudományos kísérleteinek támogatása volt, kisebb tanulmányokat, diákköri munkák kivonatait közölte, figyelmet szentelt az ország más egyetemein folyó TDK-munkának, valamint helyet kaptak benne a tudományos jellegű, illetve diákélettel kapcsolatos információk. Szakmai igényessége mellett megfért a humor is: Hi-Hi-story című rovatában a tudománytalan magyar nyelvrokonítási kísérleteket mutatta be szórakoztató stílusban. Historiográfiai szempontból különösen említést érdemel a második szám, mely a röviddel azelőtt elhunyt Wittmann Tibor utolsó, nem publikált előadásait gyűjtötte egybe. Alig két év múltán végül egy "gazdasági megszorító intézkedés" vetett véget az Aetas működésének.

Tíz esztendőnek kellett eltelnie, mire az egyetemen újabb olyan generáció nőtt fel, melyből többen történészi pályára készültek, aktív tudományos tevékenységet folytattak, és nem törődtek bele abba, hogy szegediként igen kevés esélyük van arra, hogy első szakmai írásaikat a fővárosban szerkesztett folyóiratokban láthassák viszont. A diákkör már akkoriban is a kétévente megrendezett OTDK-ök előtt alkalmilag feltámadó, egyébként csak papíron létező szervezet volt, mely nem adott lehetőséget a diákok szakmai jellegű kapcsolattartására, szellemi közösség kiformálására. Az elsősorban tanárképzésre koncentráló karon - főként a speciális képzésekben részt vevők között - akadtak, akik ennél többet akartak. Segítségükre volt ebben a BTK szabadabbá, függetlenebbé váló légköre, továbbá néhány tanáruk (köztük az Aetas egykori szerkesztői) biztatása, támogatása.

Az új folyóiratot 1985 tavaszán Bárdi Nándor, Bellavics István (mindketten negyedéves, történelem - Kelet-Európa szakos hallgatók) és Koszta László (ötödév, történelem - latin) hozták létre. A névválasztás a szellemi örökség vállalását jelentette, egyben megkönnyítette a kiadási engedély megszerzését is. Utóbbi kezdetben csak a bölcsészkaron belüli terjesztésre szólt (ehhez elegendő volt a dékáni jóváhagyás), de ennek ellenére eljuttatták a többi egyetemre is. A folyóirat, mely eleinte csak az egyetem anyagi támogatására számíthatott, 200 példányban, alacsony nyomdatechnikai színvonalon jelent meg.

Az első szám (a címlapját díszítő rajz ma is ott látható minden Aetas-szám borítójának bal felső sarkában) beköszöntőjében deklarálta, hogy jogelődjének tekinti az egy évtizede megszűnt Aetast és ahhoz hasonlóan főként történészhallgatók első munkáit (tanulmányok, kritikák, ismertetések), emellett pedig tudományos illetve tanszéki információkat fog közölni. Ennek megfelelően a kiadvány

Tanulmányok, Módszertan, Kitekintés, Ismertetések és a híreket tartalmazó Röviden című rovatokkal indult el.

A mai történészpalánták számára melegen ajánlom e szám elolvasását, különösen két írásra hívom fel a figyelmet. Az egyik - egyedüliként - a tízkötetes Magyarország története soha el nem készült második kötetének akadémiai vitájáról számol be. A másik bátor módszertani, szemléleti kritika alá veszi a romániai kiadású, A független és egységes nemzeti államok kialakulása Közép- és Délkelet-Európában /1821-1923/ című, a hivatalos ideológia által vezérelt, merev keretekbe szorított, torz szemléletű történetírás iskolapéldáját jelentő tanulmánykötetet.

Az új folyóirat szellemi pezsgést indított el, nagy érdeklődés kísérte, sőt mintájára hasonló lapok indultak Budapesten (Sic itur ad Astra) és Pécsett (Krónika). A későbbiekben új rovatok jelentek meg, így a Műhely (folyamatban lévő kutatások beszámolói), az Elmélet és módszer, a Múltidéző (forrásközlés) vagy a Határainkon túl, mely eredetileg külföldön élő magyar történészeket mutatott be interjú, ismertetés, tanulmány és bibliográfia közlése révén. Így például Jakó Zsigmondot vagy Bogyay Tamást, aki a Szabad Európa munkatársaként dolgozott és hosszú idő után ez volt az első vele készült hazai interjú. Később ily módon neves külföldi történettudósok (mint Bérenger, Evans vagy Gurevics) bemutatására is sor került.

Az írások elsősorban a középkor és Közép-Kelet-Európa XIX-XX. századi történetével foglalkoztak, de hamarosan ókori és kora újkori témák is felbukkantak a lap hasábjain, ma pedig már minden korszakot átfog. Mindig tematikus számok jelennek meg, valamely hosszabb-rövidebb korszak vagy egy probléma köré szerveződve, így például a legutóbbi szám az ókortudomány, míg az előző az emigráció tárgykörében írott cikkeket fog össze. A nyolcvanas évek végén a politikai változások hatására az aktuális, "kényesebb" témák, mint a sztálinizmus, kerültek előtérbe.

Néhány szám téma szerinti tartalma:

1991/ 3-4. Magyar középkortörténet
1992/ 1-2. Az 1848-49-es szabadságharc
1993/ 2. Oroszország a századfordulón
1993/ 4. Historiográfia
1994/ 4. Anglia és Franciaország a XVIII. században
Anglia középkori története
1995/ 3. A szláv népek középkori története
1996/ 1. Az Egyesült Államok története
1996/ 2-3. A XIX-XX. századi emigráció
1996/ 4. Ókortudomány

Előkészületben:
1997/ 1-2. Középkortörténet (középpontban az uralkodói hatalom szakralitásának kérdésével)
1997/ 3. Középkori és XVII - XIX. századi művelődéstörténet
1997/ 4. Ortodoxia - egyháztörténet

Az évtized fordulóján döntő változás következett be a lap életében. Az alapítók "kiöregedve " tovább szerették volna adni az Aetas szerkesztői és szerzői feladatait az utánuk jövő évfolyamok tagjainak, ott azonban nem formálódott ki egy hasonlóan lelkes és tehetséges csoport, mely a stafétabotot átvehette volna. Két lehetőség állt a folyóirat előtt: megszűnik, vagy elveszíti diáklap jellegét. Alapítói az utóbbi mellett döntöttek, és az Aetas országos történettudományi szakfolyóiratként működött tovább. A szerkesztőség és a szerzők egy része ettől kezdve a történész tanszékek fiatal oktatói közül került ki, de közreműködők sorában mindig voltak és vannak hallgatók is. További fontos változás volt, hogy az Aetas, függetlenedve az egyetemtől, önálló egyesületté vált, így az anyagi háttér megteremtése és a terjesztés feladata is a szerkesztőkre hárult. A lap kiadási költségeit alapítványi támogatásokból fedezik, a példányszám kötetenként 800 - 1000 darab.

A kilencvenes évek elejétől az alapítványok segítségének köszönhetően a lap jóval igényesebb külalakkal jelenhetett meg, továbbá áttértek a számítógépes szerkesztésre. Ez évtől kezdve pedig rákerült az Internet hálózatára is. Megszűnt a nemzedéki jelleg, lényegében bárki publikálhat, a fiatal oktatóktól a legnevesebb hazai és külföldi történészekig, emellett a folyóirat továbbra is közöl hallgatói munkákat. Az Aetas tavaly ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. Ez alka lomból elkészült a folyóirat teljes bibliográfiája, mely a közeljövőben jelenik meg.

Csősz László

Felhasznált irodalom:

- Koszta L. - Pelyach I.: *Aetas* In: Tört. Szemle XXXIX (1997) 1.sz. 133-136. o.
- Petrovics István: *A "régi" Aetas* In: Aetas 1985. 1.sz. 5-7. o.
- Külön köszönet Koszta Lászlónak, aki csekély számú üres óráinak egyikét arra áldozta, hogy az Aetas történetét a szerzőnek bemutassa.

Óh jaj!

Megfojt ez az átkozott köhögés.

TÁVIRAT.

Kérek kitünő **mellpasztilláiból** három nagy dobozzal. Karlsbad, Weisser Löwe. **Festetitsch-Schaffgotsch** grófnő. 754

Köhögés, rekedtség ellen gyors és biztos eredménynyel használhatja mindenki

EGGER mellpasztilláit

Az étvágyat nem rontják és kitünő izüek. Doboza 1 korona és 2 korona. Próbadoboz 50 fill.

Fő- és szétküldési raktár:

„NÁDOR" gyógyszertár

Budapest, VI., Váczi-körut 17. sz.

Éljen!

Egger-mellpasztilla csakhamar meggyógyitott.

Konferencia a népvándorlás koráról Szegeden

(szerveződik egy új tudós generáció)

1997 őszén rendhagyó alkalomnak adott helyet a Magyar Tudományos Akadémia szegedi székháza. Az ország egész területéről, sőt külföldről is számos előadó és érdeklődő érkezett a városba, hogy részt vehessen a JATE szervezésében megrendezésre kerülő tudományos konferencián. A konferencia ötletéről, céljairól és jelentőségéről az egyik főszervezőt, Márton Alfrédot, a Középkori Egyetemes Történettudományi Tanszék oktatóját, és Vásáry Istvánt, a konferencia egyik neves történészprofesszorát kérdeztük.

- Hogyan merült fel a konferencia gondolata?

(Márton Alfréd): - A konferencia alapötlete valamikor két évvel ezelőtt született, amikor egy régész kollégámmal közösen volt egy szakdolgozónk. A dolgozat kapcsán felmerülő viták során döbbentünk rá, hogy egymás mellett elbeszélünk, mert nem ismerjük, illetve figyelmen kívül hagyjuk egymás szakterületeinek eredményeit. A másik szempont onnan fakadt, hogy tavaly a millecentenárium kapcsán minden rangos kutató elmondta a saját véleményét a rendelkezésre álló különböző fórumokon, a médiákban, előadásokban, szakfolyóiratokban és könyvekben. Úgy gondoltuk, hogy az ifjabb korosztálynak is szüksége van egy olyan fórumra, ahol véleményét elmondhatja. Éppen ezért törekedtünk arra, hogy a meghívott előadók ebből a közegből kerüljenek ki. Így volt lehetséges, hogy egyedülálló módon ezen a konferencián az egyetemi hallgatótól kezdve egészen az egyetemi tanárig mindenki szót kapott. Nyilvánvalóan a szakma öregjeit sem lehetett kihagyni; őket kértük meg az előadások elnöki tisztségeinek elfoglalására. Örömmel vettem, hogy az előadásokat nagyon sokan látogatták. A program igen feszített volt, két nap alatt huszonhárom előadást hallgattunk meg. Az egésznek a visszhangja az volt, hogy jó lenne mindezt folytatni egy konferenciasorozattal, talán jövőre, vagy két év múlva. A szélesebb közönség számára a konferencia anyaga feltehetőleg jövő nyáron fog megjelenni a Magyar Őstörténeti Könyvtár sorozatban. Ígéretet kaptunk arra, hogy Németországban fordításban is kiadást nyerjen a kötet.

- Hogyan értékeli a fiatalok szerepét a történettudománynak ebben az ágazatában?

(M.A.): A fiatal generációnak véleményem szerint az a feladata, hogy lebontsák azokat a megkövesedett, automatikusan elfogadott történeti toposzokat, amelyek korunkban már sem metodikailag, sem forrásanyag szempontjából nem állják meg a helyüket. A másik feladat, ami az ifjak előtt áll, az a nyitás. Mivel ez egy igen forrásszegény korszak, szükséges, hogy a különböző tudományterületek egyéni metodikai megújulásukon túl egymás felé is közeledjenek. Közös feladat a forráskiadványok szorgalmazása, illetve egymás szakterülete közötti analógiák megtalálása.

- Hogyan értékeli a hallgatói előadásokat?

(M.A.): Maximálisan meg vagyok elégedve a hallgatók teljesítményével. Talán a legjobb előadásokat tőlük sikerült hallanom. Lelkiismeretesen felkészültek, és a tudományos műhelymunka fogásait is eredményesen alkalmazták.

- Vásáry István a szakma egyik legtekintélyesebb képviselője Magyarországon. Számos tanulmánya és szakkönyv ma már a szigorlati tematikák elengedhetetlen részeként szerepel. Ön, mint a konferencia egyik tiszteletbeli elnöke, hogyan értékeli e néhány nap eseményeit?

(V.I.): Most, hogy már a második nap vége felé járunk, elmondhatom, hogy egy nagyon jól szervezett, és színvonalas konferencián vehetünk részt, ami elsősorban a rendezők, Zimonyi István és Márton Alfréd lekiismeretes munkáját dicséri. Nagyon jól érvényesült az ifjabb és idősebb generációk szereplésének aránya. Annyi értékes és új dolgot halottam, hogy nem csak az ifjú előadók, de az idősebb generáció is komoly szakmai tapasztalatokkal gazdagodhatott.

- Lát-e valamilyen tendenciákat ennek a tudományágnak a szociológiájában?

- Úgy tapasztaltam, hogy rendkívül nagy érdeklődés van itt Szegeden. Az Egyetemes Középkortörténeti és az Altajisztikai tanszékek körül számos tehetséges fiatal gyűlt össze. Számomra új és igen örvendetes jelenség, hogy egy olyan köznapi értelemben eléggé elvont és különös témát, mint a koraközépkori steppei történelem és a Kárpát-medence kapcsolatai, ilyen mértékű érdeklődés kísér. Még ha a megjelentek bizonyos része nem is lesz kutató, mégis hihetetlen az az eredmény, amit akár mint tanárok, akár mint a kultúra egyéb ágainak képviselői ezen keleti kultúrák közvetítésével elérhetnek.

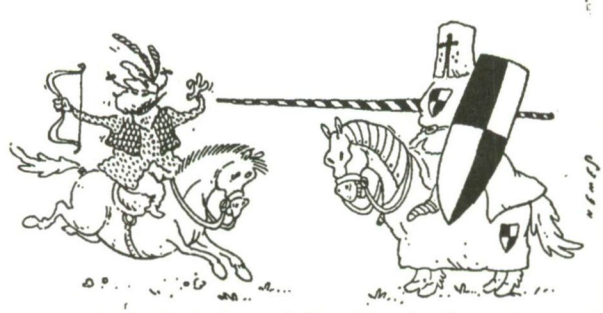

Honfoglaló eleink nyeregből hátrafelé nyilazó harcmodora végérvényesen csődöt mondott, amikor az ellenség a szemből támadás ravasz taktikáját választotta.

Pro

Sinkovics Balázs:

Megjegyzések a székelyek volgai bulgár származásáról

(a szegedi konferencia egyik hallgatói előadásának anyaga)

A székelyek eredetének kérdése régóta foglalkoztatja a magyar történettudományt. Az elmúlt századok során sokféle eredet felmerült, mára alapvetően két tudományos irányzat vált meghatározóvá: az egyik (Benkő Loránd, Bóna István stb.) úgy véli, eredetileg is magyarok voltak, a másik tábor (így például Györffy György, Kordé Zoltán, Kristó Gyula) szerint pedig török eredetű csatlakozott nép.

A magyar eredetet vallók főként nyelvtörténeti érvekkel igyekeznek állításaikat alátámasztani, a székelység nyelvében sincs ugyanis több török, illetve idegen elem, mint a magyarság bármely más részének nyelvében. Ezzel szemben azt az érvet szokás és lehet felhozni, hogy a kabarokat sem lehet sem nyelvileg, sem régészetileg megfogni, pedig róluk Bíborbanszületett Konstantin művéből tudjuk, hogy kétnyelvűek voltak, és valamikor a honfoglalás előtt csatlakoztak a magyarokhoz.

A másik irányzat hívei szerint a székelyek csatlakozott katonai segédnép; legalább is a forrásokból ez tűnik ki. Itt felmerül a kérdés, mikor és hol csatlakoztak a magyarokhoz, és kik voltak eredetileg? A válasz nehéz, mivel csak 1116-ból van róluk először hír.

Az okleveles anyag szerint a székelység, mielőtt Erdélybe költözött, az ország határai mentén szétszóródva települt meg; valószínűleg határvédők voltak. Az írott források alapján azt mondhatjuk: a székelyeket a magyaroktól eltérő népként kezelték, van saját elnevezésük, sokat katonáskodtak, és már rendelkeztek a területi autonómia csíráival.

A 14. századi magyar krónikakompozícióban említik őket először az 1116-os Olsava, majd az 1146-os Fischa menti csata kapcsán a besenyők társaságában. A székelyek a leírás alapján olyan vonásokkal rendelkeznek, mint más csatlakozott katonai segédnépek.

A honfoglalás előtt forrásszerűen adatolhatóan csak a kabarok csatlakoztak a magyarsághoz, így kézenfekvőnek látszott a székelységet a kabarok egy részének vagy egészének tekinteni. (A kabar-kérdésre és a székely-kabar viszonyra itt most nem térek ki.) Egy másik elképzelés a székelyeket a volgai bulgár äszkälek rokonainak tartja (például Györffy György és Kristó Gyula). A turkológusok (Németh Gyula, Ligeti Lajos, Róna-Tas András) viszont ezt a lehetőséget egyöntetűen elutasítják. Az alábbiakban ezt a kérdéskört veszem vizsgálat alá.

Az elmélet hívei általában a következő érveket hozzák fel: a két népnév azonossága, a Dzsajháni-hagyományban leírt szomszédság, a lóval való adózás. Ritkábban, de ide veszik még a rovásírást és a székelyek hun hagyományát.

Újabban Kristó Gyula egyeztette az äszkäl alakot a székely névvel. A szó elején lévő különbséget szerinte lehet hangátvetéssel is magyarázni, illetve egy eszekel változatból kiindulva a szóeleji magánhangzó lekopásával is. (Azaz eszkel > szekel; illetve eszekel > szekel.) Bár a szerző a magyar nyelvtörténetre hivatkozik (vagyis ha török oldalon nem is, magyar oldalon végbemehetett a változás), ha a kérdést alaposabban megvizsgáljuk, súlyos hangtani nehézségekbe ütközünk, s ezért ezt a magyarázatot is el kell vetnünk.

Itt hívnám fel a figyelmet arra, hogy a volgai bulgároknak a szóban forgó törzsét Ligeti äszkäl-nek olvassa (az arab szövegben: '.szk.l), a székely szó első előfordulásai pedig egy ómagyar szikül ejtést feltételeznek (1092. Scichul szn. 1095. Scicul szn. és a latin siculus alak). A névalak középkori megjelenési formái világosan meghatározzák azt a fejlődéssort, amelyik végeredményben a székely változatot adja. (1092. Scichul szn. 1213. Scecul szn. 1310. Zekul szn. 1357. Zekel szn. 1439 Zekel szn.) A székely szó ilyen formában csak a 14. század végén tűnik fel, tehát tulajdonképpen egy ómagyar szikül nevet kellene egyeztetni az äszkäl szóval, ami még nagyobb hangtani nehézségekbe ütközik.

Mindezek alapján úgy vélem, az äszkäl szó azonosítása a székellyel a magyar nyelvtörténet oldaláról nem meggyőző. Emellett bármi is a székely név etimológiája, ez önmagában a székelyek eredetére nem perdöntő.

A székely és a volgai bulgár äszkäl törzs azonosításnak másik fő érve a Dzsajháni-hagyománynak az a mondata, amelyik a magyarok és az äszkälek elhelyezkedéséről tájékoztat. Ibn Ruszta írja: "A besenyők országa és a bolgárok közé tartozó äszkälek országa között van a magyarok határai közül az első [értsd szélső] határ." Ugyancsak tőle tudjuk, hogy a volgai bulgárok három törzse a barsula, a bulgar és az äszkäl. Az első kettőnek a nyomait megtaláljuk a magyar névanyagban - írja Györffy György-, az äszkälekét érdekes módon nem, pedig joggal várhatnánk, teszi hozzá, hogy annak a törzsnek a neve is felbukkanjon, amelyikkel a magyarok határosak voltak.

A 10. század elején a volgai bulgároknak valójában öt törzsét ismerjük a muszlim forrásokból, s az öt törzsből csak kettőnek vannak nyomai Magyarországon.

Emellett problémás maga a szöveg is. Mind Németh Gyula, mind Czeglédy Károly úgy vélte, Dzsajháni földrajzi képe ellentmondani látszik annak, hogy a magyar szállásterület határos lett volna a volgai bulgárokkal. A szöveg belső logikája és a nyelvi vizsgálódás alapján az "első határ" kifejezésen a magyarok egy külön országát kell értenünk. Tehát volt egy magyar szállásterület a volgai bulgárok szomszédságában és egy másik a Fekete-tenger északi partjainál. (A volgai bulgárok északon laktak a Volga-Káma összefolyásának vidékén.)

Zimonyi István Ibn Fadlán útijelentésével vetette egybe a Dzsajháni-hagyománynak az ide vonatkozó részét. Ibn Fadlán a besenyő területeken keresztül a bašgirdok országába érkezett, amelyen áthaladva elért a bulgárokhoz. Dzsajháni a magyarokra vonatkozó saját korábbi információit összehasonlította Ibn Fadlán híradásával: a sajátjában maggar, az újabb híradásban bašgird nevű nép szerepelt a volgai bulgárok szomszédságában. Dzsajháni azonosította a két népet azt gondolván,

hogy a maggar egy korábbi terminus, és ő mindkettő helyett a maggar nevet használta. Ez nemcsak földrajzi, hanem kronológiai keveredést is okozott (895 előtti magyarok és Ibn Fadlán 922-i útja).

A Kárpát-medencei volgai bulgár törzsnévi eredetű helynevek (Bolgár, Bercel) nem feltétlen egy honfoglalás előtt csatlakozott néprész emlékét őrzik, illetve nem csak a volgai bulgárokhoz köthetők. A két név ismert a Kazár Birodalomból is. Ha mégis volgai bulgárok lennének a névadók, azok érkezhettek a honfoglalás után, például Taksony fejedelem idején, mint azt Anonymus feljegyezte: "Így érkeztek Bular földjéről bizonyos kiváló férfiak, név szerint Billa és Baks, nagyszámú mohamedán kíséretében... Ekkor érkezett ugyanarról a vidékről egy Hetény nevű igen kiváló vitéz."

Ezek azonban a székelyek volgai bulgár eredetére nem bizonyítékok, csak a magyar és a bulgár nép közötti kapcsolatokra.

Fontos érvként szokták felhozni a székelyek volgai bulgár eredete mellett, hogy mindkét nép lóval adózik. A székelyek lóval való adózására mindössze két adat van: vajon két adat menynyire igazolja egy adófajta meglétét, még akkor is, ha az adónemek esetleg hosszú időn át változatlanok?

Ezzel szemben az egész középkoron át adatolható a székelyek jellemző "adója" az ökörsütés. Az adóba adott ökrökre a király vagy a szék kezdőbetűjét sütötték, innen az adó neve. A királynak vagy az államnak más adófizetéssel nem tartoztak, de a királyi családban előforduló némely ünnepélyes alkalmakkor önkéntes ajándékul ökröket adtak. Elképzelhető-e a székelyeknél kétféle önkéntes ajándék, s míg az egyikről sok információval bírunk, a másikról alig kettővel?

A volgai bulgárok lóval való adózásáról Zimonyi István mutatta ki, hogy az valószínűleg téves olvasat eredménye (valamelyik másoló félreolvasta az arab betűket); a volgai bulgárok valójában prémmel adóztak;

Így a lóval való adózást is megkérdőjelezhetjük, mint a székely—äszkäl azonosítás egyik érvét.

Utoljára maradt a rovásírás és az Attila- illetve hun hagyomány. E két székely sajátság legfeljebb is csak a steppére mutat, konkrét néphez nem köti őket. A székely írás közvetlenül a kelet-európai rovásírásokkal lehet kapcsolatban, az itteni egyes emlékek között azonban az összekötő kapocs nincs meg, mivel az emlékek megfejtetlenek. Ha további emlékek kerülnének elő, vagy a meglévőket sikerülne megfejteni, talán a rovásírás is közelebb vinne a székelyek eredetéhez.

A székelyek Attila- vagy hun hagyománya a krónikákban őrződött meg. Valós etnikai alapja nem lehet, ez csak a fiktív származástudat része. A steppén csak a dunai bulgároknál ismert Attila-hagyomány, egyetlen más népnél sem. Az is elképzelhető, hogy a székelység körében nyugati hatásra terjedt el. Ezek tehát nem kötik a székelységet a volgai bulgárokhoz.

A székelyek volgai bulgár eredete felé mutató bizonyítékok rövid átvizsgálása után láthatjuk, ez az út nem tűnik egyelőre járhatónak. Amit a középkori székelységről tudunk, az mind steppei eredetre mutat ugyan, de hogy mégis melyik néptől származnának, arra most még - úgy érzem - nem mondhatunk többet, mint Németh Gyula 1935-ben: "Erre a kérdésre - úgy látom - adataink alapján nem lehet határozottan feleletet adni."

Ajánlott irodalom:

Györffy Gy.(1990): *A magyarság keleti elemei*. Budapest.

Kordé Z. (1993a): A székely eredetkérdés az újabb kutatások tükrében. *Aetas* 3. szám 21-39.

Kristó Gy.(1996): *A székelyek eredetéről*. Szeged. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 10.

Sándor K. (1989-90): A székely rovásírás. *Néprajz és Nyelvtudomány* 33. 61-85.

Zimonyi, I. (1990): *The Origins of the Volga Bulghars*. Szeged. Studia Uralo-Altaica 32.

A cikk A Kárpát-medence és népei a 4-12. században című konferencián (Szeged, 1997. szept. 29-30.) elhangzott előadás rövidített változata.

Az *igazándiból* nyomában

Csak nem akar szűnni a rendszerváltozás után fölkapottá vált *nem igazán* divatja. Hogyan is szűnne, amikor egész közéletünket áthatja az elbizonytalanító, a felelősségvállalást elhárító, ugyanakkor mások mulasztásaira célozgató, ironizáló, vagyis egyszerre énvédő és kritizáló viselkedésmód. A divat melegágya - mint oly sok más esetben - éppen a tudálékos, felületes értelmiségi társalgás, amely azután sznob mintakövetési késztetéseket gerjeszt, addig-addig, hogy még a bolti eladónak is megtetszik a kifejezés, és kérdésünkre így felel: *ma már nem igazán valószínű, hogy megérkezik*, mármint a hiányolt áru. Ellenben úgy látszik, az emberek megunták az *igazából* módosítószó használatát, pontosabban teret nyert mellette a különös hangzású *igazándiból* alak, olyannyira, hogy vonaton, szemináriumon, rádióban derűre-borúra hajtogatják. Jelentését bajos lenne nyelvi formába önteni, mindenesetre az *igazándiból* is azok közé a nyelvi ütőkártyák közé tartozik, amelyek lehetővé teszik, hogy elkenjük, homályossá tegyük, mégis fontosnak tüntessük fel mondandónkat, ha szükséges, azaz úgy értelmezzük, ahogy kedvünk tartja.

Emellett az *igazándiból* kellemes hangzású; a közvetlen, ízes, népies beszéd hangulatát idézi föl. De mi is az a *-di* benne? Nyilván az *-i* kicsinyítőképző egyik alakváltozata. És hogy hol találjuk meg az analógia alapját? Nos, kinek ne jutna eszébe a gyermeknyelv: *gazdi*, *katonásdi*, *színházasdi*, *játszásiból*, *igazándiból*... Hát itt tartunk, vissza a gyerekkorba! A jelenség mellesleg korántsem egyedülálló, mint azt mások is megfigyelték.
Nézzünk körül a piacon!

Pari

PITI FERENC:

GÉZA FEJEDELEM URALKODÁSA, ISTVÁN ÉS KOPPÁNY KONFLIKTUSA

-1000 év távlatából -

A honfoglalás 1100. évfordulójának tiszteletére számos könyv, tanulmány jelent meg 1996 folyamán. Közeledve 1997 végéhez érdemes történelmünk egy nagyon fontos évéről röviden megemlékezni, amelynek millenáriuma jelen évre esik, s amely év történései komolyan befolyásolták a magyarság további sorsát.

997-ben hunyt el Géza fejedelem, Taksony fejedelem fia. Gézának a magyar történelemben betöltött (bátran állíthatjuk: István uralkodását távlatokban messze megalapozó és előkészítő) szerepét igen jelentősnek kell tekintenünk, hiszen ő volt az, aki - nem függetlenül törzsi szállásterülete nyugati fekvésétől, ill. a Gyula törzs bizánci orientációjától - a magyarság nyugati irányú politikáját, a latin rítusú keresztény Európához való csatlakozását elkezdte: ő küldött követeket 973-ban Quedlinburgba I. Ottó német - római császárhoz, uralkodása alatt indult meg a latin kereszténység terjesztése az Árpádok területén (ld. Szt. Gallen-i Brúnó, ill. Szt. Adalbert és tanítványai működését, jelentőségét, valamint a pannonhalmi bencés és - egyesek feltevése szerint - a veszprémvölgyi bazilissza monostornak az ő fejedelemsége alatti alapítását). Géza reálpolitikus mivoltát kell látnunk abban, hogy felismerte: a kalandozások lezárultával a magyarság régi életmódja, társadalmi-politikai rendszere nem tartható fenn a két nagy keresztény birodalom (a Német-Római és a Bizánci) szorításában, népünk fennmaradásának egyetlen lehetséges módja tehát a keresztény Nyugat-Európa felé való irányulás, annak értékeinek átvétele. Géza maga ugyan felvette a keresztséget (amelyben ő is az István nevet kapta), de tudjuk, hogy egyúttal áldozott a pogány hitvilág szellemeinek is. E "látszatkeresztény" magatartásban fel kell figyelnünk arra, hogy a változásokat kezdeményező fejedelem ezen hozzáállása szimbolizálja leginkább a X. század végi magyarság lehetőségeit és magatartását is: kötéltáncot a megszokott és az új között, egy olyan átmeneti állapotot, ahol még a centrum sem vegytiszta értékeket hordozott magában, noha a változások zászlóvivője volt.

A magyar társadalom, illetve annak jelentős része vonakodott elhagyni a régi kereteket, világos volt tehát, hogy a Nyugathoz való csatlakozást csak egy adott (mégpedig a megerősödő fejedelmi) központból, illetve a Nyugat segítségével lehet megoldani. Ezért volt talán Géza leglényegesebb lépése Gizella bajor hercegnő és Vajk (vagyis a későbbi I. István király) házasságának realizálása, hiszen ez a dinasztikus kapcsolat jelentette a kereszténység mellett a legerősebb kötődést a Nyugathoz, ennek révén stabilizálódott és optimalizálódott mintegy harminc évre (István sógorának, II. Henrik német-római császárnak 1024-ben bekövetkezett haláláig) a német-magyar viszony, amelynek hatása a magyar állam törvénykezésében, pénzverésében, írásbeliségében, közigazgatási rendszerében etc. is jelentkezett.

Géza belpolitikája abban a vonatkozásban is István politikájának előkészítését jelentette, hogy elkezdte a X. század második felére kialakult törzsi államok egy részének az Árpádok hatalma alá gyűrését, s ezáltal a korábban erejét vesztett fejedelmi cím megerősítését is (e folyamatot majd István fejezi be ún. államszervező harcaival, illetve a fejedelmi címnek a királyi méltósággal történő felcserélésével, megszerzésével). Géza - csakúgy mint később István - kétségíkvül erélyes katonai eszközökkel lépett fel a céljaival szembenállókkal, a pogány hitet és a régi politikai kereteket fenntartani óhajtókkal szemben. E munkájával tehát megalapozta, elkezdte fia (a későbbi István király) államalapítói munkáját - ámbár egyúttal egy olyan örökséget is ráhagyott, amely István egész uralkodását igénybe vette. Ebben pedig éppen azok a nyugati vendégek segítették majdan Istvánt, akik (köszönhetően Gézának is) a német-magyar viszony javulásával, Gizella házasságával (és azután) kerültek Magyarországra. Sajnos, Géza fejedelem vitathatatlan érdemeit már a középkorban elhomályosította fia személye és későbbi szentté avatása, de a modern kutatás szerencsére tisztázta Géza szerepét és jelentőségét.

Az említett belső ellenzék érdekében, tehát a régi értékek és hitvilág képviseletében Géza halála után fellázadó Koppány tipikus képviselője volt ezen átmeneti korszaknak. A magyarság széles tömegei értelemszerűen nem fogadták el a radikális változtatások tervét, lehetőségét, a nyugati világ értékeit (azok következményeivel együtt). Koppány, aki valószínűleg pogány volt, mint az Árpád-nemzetség tagja, személyével legitimálta a Géza-István féle politikai vonal ellen tiltakozók képviseletét, állt azok élére. Harca Istvánnal talán nem volt előzmények nélküli, de arról nem szól forrás, hogy már Gézával fegyveres konfliktusba került volna. Géza halála után azonban rögvest megtámadta a fejedelemmé választott Istvánt. Ez a küzdelem egyrészt természetesen hatalmi harcként jelentkezett, hiszen Koppány a pogány szokások szerint, mint a nemzetség feltehetőleg akkor legidősebb tagja követelte magának a fejedelmi címet, ezért is akarta megölni Istvánt, ráadásul a levirátus szokása alapján igényt tartott Géza özvegyére, István anyjára: Saroltra is. A fejedelmi cím megszerzésének kérdése és a konfliktus azonban jóval többet jelentett: egy keresztútra érkezett nép további sorsának eldöntését, választást a nyugati keresztény értékek, vallás és államiság, vagy a régi pogány törzsi széttagolódás, ősi hitvilág és szabadabb életforma között - mely utóbbi azonban a magyarság zsákutcáját jelentette volna, hiszen a kalandozásokat folytatni nem lehetett, és a szétesett nomád Hétmagyar törzsszövetség önálló törzsi államai a régi értékekhez, stratégiához ragaszkodva immár könnyen felmorzsolódhattak volna a fejlettebb politikai-gazdasági-katonai kondíciókkal rendelkező európai államok szortásában. Ráadásul a X-XI. század fordulója a korábban pogány észak- és közép-európai népek keresztény királyságokká való alakulásának időpontja is volt, Koppány mozgalma tehát nem csupán a magyarországi, hanem ezen európai folyamatokkal is ellenkezett.

A 997. év (és eseményei) tehát olyan nagy jelentőséggel bírt, mint Gizella és István házassága, vagy később István megkoronázása, ezért a keresztény, nyugati értékeket valló majdani magyar királyság létrejötte egyik legfontosabb állomásának tekinthető.

(1997 december)

Asszonyok adják tovább!
Német szabadalom.
BÁMULATOS EREDMÉNY.
Szétküldés csak 5 M. beküldése ellenében levélbélyegben is. 789
Fortuna-Versand Berlin C. 17
M. Ritzmann Poststr. 23/9.

Fülzugás-,
fülfolyás-, nehézhallás-, nem született süketségtől rövid idő alatt megszabadit a
Szt.-Bonifácius-Hallóolaj
Ára 4 korona. Szétküldi:
Stadtapotheke Pfaffenhofen, a/Jlm 139. Bayern.

Spenót, vagy amit akartok

- beszélgetés Szilasi László irodalomtörténésszel-

1989-ben végzett a JATE BTK magyar szakán, s jelenleg itt is tanít. Esszéi és kritikái az ÉS-ben, a Nappali Házban, a Jelenkorban jelennek meg. Az 1990-ben alapított Pompeji c. folyóirat főszerkesztője, a József Attila Kör tagja, a deKON-csoport alapítótagja. Első kötete, a Miért engedjük át az ácsnak az építkezés örömét 1994-ben jelent meg. A másodikat, a Lassú olvasást Hárs Endrével együtt jelentette meg 1996-ban. Ez év áprilisában megalakult az Írók Társasága, 93 alapítótaggal. Létrehozása összefüggésben áll a Magyar Írószövetség ellehetetlenedett állapotával?

- A JAK felső korhatára 35 év. Sokáig úgy volt, hogy aki ezek után is igazán aktívan részt akart venni a munkában, az nem tudott bejutni az Írószövetségbe. Ezért volt szükséges egy olyan érdekképviseleti szerveződés létrehozására, ami összefogná ezeket a figurákat.

- Az Írók Társaságának alapszabályzata tulajdonképpen ugyanazokat az elveket tartalmazza, amiket a Magyar Írószövetség is feladatának tekint?

- Igen.

- Mi is történik ma a Magyar Írószövetségben?

- Nem tudom. Tagja vagyok az Írószövetségnek, de soha nem voltam az ülésükön. A tájékoztató anyagokat megkapom, tehát nagyjából tudom, hogy mi történt, de személyemben még soha nem vettem részt. Úgy tűnik, hogy ezeknek az önérvényesítő, érdekérvényesítő feladatoknak egyáltalán nem felel meg, egy régebbi struktúra maradványa. Minden intézménynek van egy önsúlya, saját lendülete, amin nem lehet egykönnyen változtatni, ezért volt egyszerűbb újat létrehozni. Nagy kedvvel adtam a nevemet, de ennek az ülésein szintén soha nem voltam még. Majd lehet, hogy a későbbiekben. Nyilván ez olyan dolog, hogy akkor van ott az ember, ha szüksége van rá.

- A JAK tatai "edzőtábora" után Károlyi Csaba, a JAK volt elnöke, egy rádióinterjúban azt nyilatkozta, hogy most már a 20-25 éveseken a sor. A harmincévesek átadják a helyüket a fiatalabbaknak, kivonulni készülnek a JAK életéből?

- A 35 év jól lett megállapítva, mert az igazán aktívak valóban mindig 20 és 30 között vannak. Tehát szép lassan az ember hozzáöregszik a tiszteletbeli tagsághoz.

- És itt az egyetemen a huszonévesek milyen mértékben vannak jelen az irodalmi életben?

- Szerkesztőként úgy látom, hogy nagyon. Sok szöveget kapok a hallgatóktól.

- Az új Spenót (A magyar irodalom története) összeállításakor számos problémával kellett szembenéznüük.

- Igen. Az egész Spenót egy nagyon nehéz ügy. Nem a tudomány igénye termelte ki a vállalkozást, hanem az, hogy a hollandok felvásárolták az Akadémiai Kiadót, és irtóztató pénzt hozott nekik az Új Magyar Irodalmi Lexikon. Ezért úgy gondolják, még többet kereshetnek egy 2000-re megjelenő nagy irodalomtörténettel. Eleve az a probléma, hogy a tudomány van-e olyan állapotban, hogy ezt most kitermelje. Vannak ilyen gyakorlati ügyek. Elméletileg pedig szintén nagyon bonyolult a dolog. Az első év tulajdonképpen arra ment el, hogy a tartalomjegyzéket összeállítottuk, ami nyilván a koncepcióról szól. Sokféle mű-

> "Ha egyszer nagyon megszorongatnak, talán majd azt fogom mondani, hogy a társadalomnak vagy minek ahhoz a - megítélésem szerint mégiscsak: kiváltságos - csoportjához tartozom, amely szövegek olvasásával, értelmezésével, helyenként létrehozásával múlatja az időt. Ezen a tevékenységen belül, vagy inkább e tevékenység kiváltságának fenntartásása érdekében elsősorban az irodalomtörténetinek nevezett, többnyire unalmasnak és fafejűnek tartott diskurzus fenntartásából húzok (*zsíros*nak csak sátáni kacaj kíséretében nevezhető) apanázst. Nem titkolhatom, engem már önmagában az is folyamatos örömmel és megelégedéssel tölt el, hogy az a bár szívós, titkon energikus és rafináltan erőszakos, mégis erősen frusztrált diskurzus, amit irodalomtörténetinek szokás nevezni, minden hiresztelés ellenére fenn tud maradni - és részben azért, mert én is beszélem. Fontosnak tartom, hogy ez a beszéd tovább éljen, már csak azért is, mert többnyire ki nem állhatom, ha valami elmúlik. Tevékenységemet tehát elsősorban alighanem a szeretet és az öröm elve mozgatja: szeretem az irodalomtörténetet, örülök, ha beszélhetem."
>
> /Miért engedjük át az ácsnak az építkezés örömét, 1994. JAK-füzetek,p.:11./

helyből, sokféle értelmezői közösségből jöttek az összeállítók. Éppen ezért elég sokat vitatkoztunk. A középkor Jankovics Lászlóé, aki pécsi, a XVI. század az enyém, nagyjából a szegedi műhelynek az értékeit képviselem, a XVII-XVIII. század Orlovszky Gézáé (ELTE), a XX. század pedig Szirák Péteré, ő debreceni. Mind igen fiatal ember még, Horváth Iván *főleg*, aki a főszerkesztője az egésznek. Végül is, most úgy áll a dolog, hogy három fogalom van, ami megszervezi a tartalomjegyzéket. Egyfelől az intézmény, másodsorban az értelmezői közösségek, harmadsorban a kanonizált olvasásmódok, amik elsősorban a műfaji fogalmak mentén mozognak. Nagyjából ez volna az a mátrix, amibe ennek az 1000 évnek az irodalmát megpróbáljuk elhelyezni.

- Ön szerint: " ... a magyar irodalomtörténet-írás mai központi vállalkozása nem az Új Spenót, az új akadémiai irodalomtörténet megírása, hanem az ÚMIL, az Új Magyar Irodalmi Lexikon." Miért?

- A mondat elsősorban azt akarta akkor jelenteni, hogy a narratívánál sokkal fontosabb, ha adatbázisszerűen együtt látjuk az anyagot. Akkor még nem tudhattam, hogy a Spenót ezt az egyszerű oppozíciót fel fogja oldani. A Spenót narratívája szétszórt, ironikus, tördelt, kistörténetes szerkezet. Ebben az értelemben eltávolodik a régi Spenót nagy, önbeteljesítő narratívájától. Az adatbázisszerűséget pedig úgy oldja meg (ha minden jól megy), hogy lesz egy internetes változata is, ahová először maga a törzsszöveg kerül fel és azután - valószínűleg évtizedek munkájával - hozzákapcsolódik egyre nagyobb része a régi magyar szakirodalomnak illetve a régi magyar szövegeknek is. A Spenót internetes változata tehát ezt a kettősséget feloldja. Kicsiny méretekben, rövid távon narratív, egészében véve tetszőlegesen alakítható és mindemellett adatbázisszerűen is működik.

- Az irodalomtörténet-írást, titoknoki, őrző-védő alaptevékenységként határozza meg. Mit ért azon, hogy "titoknoki"?

- Titoknok, ez a titkár szó korábbi megfelelője - megpróbáltam valami másféle jelentést tulajdonítani neki itt. Az irodalomtörténet sokáig úgy fogta fel a maga funkcióját, hogy őrzi az irodalmat, tehát textológiailag megállapítja a helyes szövegalakot, ehhez hozzárendeli a felhasználható értelmezési módokat és a szövegek jelentését is, s ezt megpróbálja rögzíteni: fix szöveg, letisztázott értelmezői eljárások és világos jelentések. Úgy gondolom, hogy nem ez a feladatunk. Textológiailag az a feladatunk, hogy minél jobban láttassuk, hogy a szöveg egy többalakú valami, tehát csak többes számban létezik. Az a feladatunk, hogy felvillantsuk azt, milyen nagyon sokféle értelmezői eljárással lehet közelíteni a szöveghez. És végül pedig a szövegeknek lehetőleg nem a jelentésüket kell megadnunk, hanem olvasási ajánlatokat kell tennünk. Vagyis, melyek azok az olvasási eljárások, amiknek segítségével értékes jelentésekhez lehet jutni, de nem magukat a jelentéseket kell rögzítenünk.

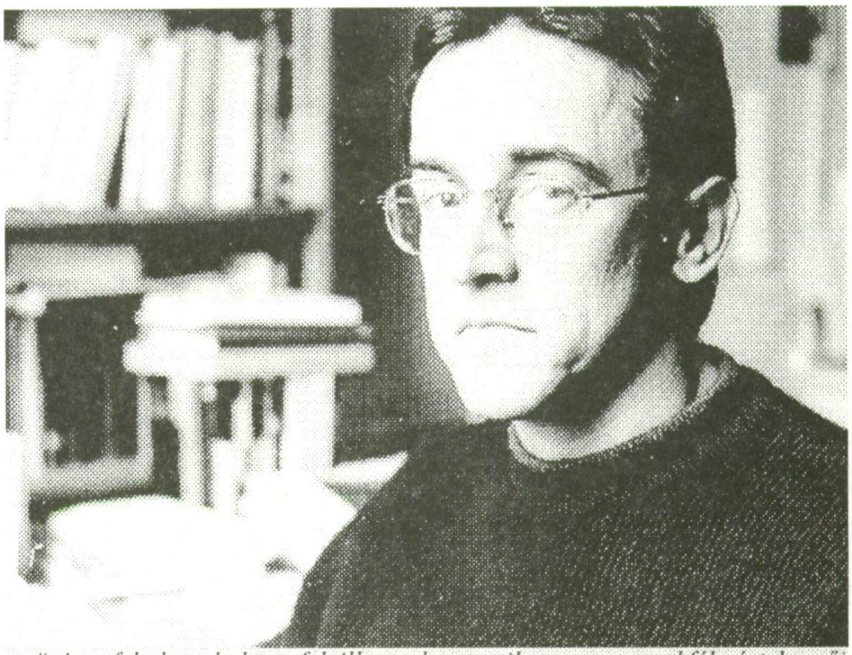

" Az a feladatunk, hogy felvillantsuk azt, milyen nagyon sokféle értelmezői eljárással lehet közelíteni a szöveghez."

- Arra törekszik, hogy közölhetően személyes irodalomtörténetet műveljen.

- A kritika-vita, ahol az a dichotómia lett megrajzolva, hogy vannak a személyesek, meg vannak a tudományosok (tehát vannak esszéisták, meg vannak szaktudósok), nem hozott létre működőképes alternatívát. Általában a tudomány preparadigmatikus állapotban van a mi területünkön. Ilyenkor a beszédet a szóképek működtetik, emellett pedig lehetőség szerint minél nagyobb elméleti háttérrel, de az egy adott paradigmát nem értőnek nem kirekesztve kell megpróbálnunk beszélni. Nem a személyesség a fő ambícióm, hanem az, hogy minél több elméleti

A József Attila Kör (JAK)

A JAK a 70-es évek közepén , az Írószövetség ifjúsági tagozataként jött létre. 1989-ben függetlenedett az Írószövetségtől. 1989-90 óta rendszeresen szerveznek irodalmi táborozást Tatán, tanulmányi napokat Pécsett és műfordítói táborokat a magyar irodalmat idegen nyelvekre fordítók számára. A JAK korhatára 35 év. Jelenleg körülbelül 200 tagja van. Az elnök: Ágoston Zoltán (Jelenkor).

kérdés legyen működtetve. Lehet, hogy praktikus szempontok miatt a beszélő szubjektum kicsit fel lett növesztve, de nem ez a célom, hanem minél több kérdés föltétele.

- Babarczy Eszter azt írta Önről:

Az egészség testi és lelki ápolására szolgál a fürdés!

Dittmann szabadalmazott

Hullámfürdőkád,

a „Bade zu Hause" védjegygyel használható mint fél-, teljes-, ülő-, gyermek-, hullám- és gőzfürdőül. 30, legfőbb 40 liter vízzel egy pompás hullámfürdő. Sőt a legerősebb hullámveresnél a kilocsocsanás ki van zárva.

Ára egy 17 cm. testhosszuságig frt 24.—
„ „ 187 „ „ „ 26.—
Az meg nagyobb terjedelmes „ 28.—
Belül és kívül finoman fényezve 6 frttal drágább
Egy gőzfejlesztő „ 6.—
Egy teljes gőzfürdőkészülék „ 21.—

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Becker Károly, Bécs, gyár az összes fürdőkészülékekre V/1. Traubengasse 6.

"... azon a személyes, könnyed, de minden árnyalatában jelentésteljes nyelven cseveg, amely a nagy tanárok sajátja."

- Ezt elsősorban arra fogom, hogy a fiatal irodalomnak, mint intézménynek szüksége van bizonyos emberekre, akiket felmutathat. Ez a kijelentés messze túlrajzolja úgy a képességeimet, mint a pillanatnyi teljesítményemet. Valóban nagyon szeretek tanítani szóban és írásban is, de az aktuális helyzettel nincsen arányban ez a mondás.

- Nagyon népszerű a magyar szakos hallgatók körében is.

- Az elmúlik. Umberto Eco azt mondta az egyik nyilatkozatában, amikor megkérdezték tőle, hogy szeret-e tanítani: Igen. Mert olyan, mint az emberevés. A tanításban az a kihívás, hogy az újabb és újabb beérkező generációk kérdéseit az ember valahogy meg tudja válaszolni és magáévá tudja tenni. Ez egy ideig megy, azután, szerintem, nem megy.

- A mostani huszonéves generációnak mi a nagy kérdése?

- A mostani generációnak? Számomra még nem derült ki tisztán. Még év elején járunk. Elégedett vagyok ezzel az elsős évfolyammal. Mondjuk úgy, hogy többé-kevésbé nyitottak vagyunk egymás kérdéseire.

- És a tavalyiak ?

- A tavalyival valami miatt nem voltam elégedett. Nem tudom, miért. Ez teljesen kiszámíthatatlan. Nincsenek ilyen nagy ívek. Nincs nagy romlástörténet vagy, hogy egyre jobbak lennének. Némelyik évfolyam nem annyira jó. De ebben az is benne van, számomra tulajdonképpen az elmúlt tanévben lett világos, hogy az egyetemek eltömegesednek. És lehet, hogy én nem kapcsoltam elég gyorsan, már másfajta világ van, nincsenek már azok a kis műhelyek, amikben felnőttem.

-1995-ben a Bródy Sándor Alapítvány kuratóriuma a magyar irodalom legjobb első kötetére kiírt díját, első alkalommal, Simon Balázsnak és Szilasi Lászlónak ítélte. Mit jelent az Ön számára ez a díj ?

- Meg kell mondanom, hogy nagy büszkeségemre szolgált. Az első évben hosszú hezitálás után úgy döntöttek, hogy nem egy évre vonatkoztatva mondják ki ezt az ítéletet, hanem visszamenőleg háromra. Tulajdonképpen az, hogy három év terméséből a díjnak a felét megkaphatta egy olyan könyv, ami hagyományosan nincs elfogadva szépirodalomnak (bár a Pen Klub az esszét bevette negyedik műnemnek), nagy meglepetés. A díj nagy büszkeségemre szolgált, de átlátni vélem annyira az intézményt, hogy túl nagy jelentőséget tulajdonítsak neki. Olyan szépen sokszínű a kuratórium, hogy nem tudtak megegyezni az emberben. És hát ez egy olyan kötet volt, amihez odanyúlhattak.

- Önvallomásában így fogalmaz: "Hol ezzel, hol azzal foglalkozom." Most éppen mi foglalkoztatja?

- Ez maradandó, továbbra is így gondolom, hogy hol ezzel, hol azzal foglalkozom. Hogyha van az egésznek centruma, az mégiscsak a régi magyar irodalom. Ez az, ami nélkül bizonytalannak érzem magam. Ezzel folyamatosan foglalkozom. A PhD-értekezésemet Jókaiból írtam, s ennek vannak bizonyos következményei. Kicsit hátra kell nyúlni az előzményekhez, egy kicsit folytatni, tehát ebben az értelemben a XIX. századból kifele jövök, most éppen Mikszáthon keresztül. A mai magyar irodalmat meg olvasom, és ha valami felkelti az érdeklődésemet, azt közelebbről is szemügyre veszem. Általában persze azt találom érdekesnek, ami valahogy kapcsolódik a régebbi ügyekhez. Az elmúlt félévben alkotói szabadságon voltam. Akkor az volt a tervem, hogy *befejezem* a PhD-vel való foglalkozást, *folytatom* a Spenótot és *elkezdek* egy nagyobb, régi magyaros témát, ami vagy a régi magyar emlékiratok témaköre lesz, vagy az, hogy ezek a régi magyar emberek hogyan olvastak magyar nyelvű szépirodalmi szövegeket, tehát az olvasási szokásokat térképezném fel. Nagyjából így is lett.

Sági Krisztina

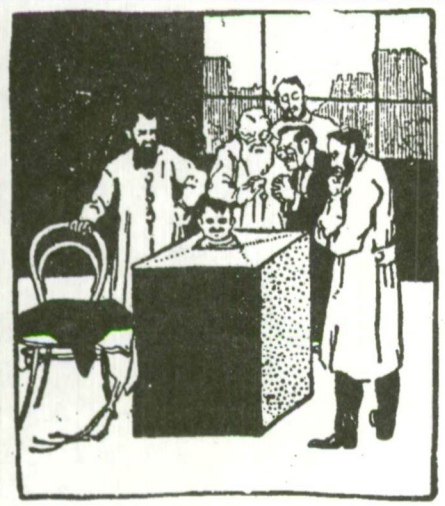

Az orvosok százai tanusitják,

hogy reuma, csuz, köszvény, ischias ellen legjobban ajánlható a hőfürdők használata. Ily fürdőket otthon bármely szobában vehetünk a „Sanitas" szoba gőz- és hőlégfürdő készülékben, megtakarítván a költséges nyári fürdőzést. A „Sanitas" hatásánál, kényelmes volta és tartósságánál fogva az **Ideálja** minden ilynemű készüléknek. *Kapható havi részletfizetésre, valamint 8 napi próbára is.* Ezernyi elismerő és köszönő levelet tartalmazó ismertető könyvemet kívánatra ingyen és bérmentve küldöm.

FÖRSTNER ALADÁR

„SANITAS" SZOBA-GŐZFÜRDŐK GYÁRA.

Budapest, VII., Alsó Erdősor 30/A. sz.

A legrégibb és legnagyobb magyar vállalat e szakmában.

Utánzat sok van forgalomban! Vigyázat!

Totalitárius toposzok és a történelem

A nyelv titkairól

Janusz Banczerowskinak a Magyar Nyelvőr című folyóirat 1997/121. számában megjelent tanulmányát olvasva az ember egyrészt meglehetősen hülyének érezheti magát, és néha az is felmerül benne, hogy a szerző maga is hülyének nézi őt. Már a bevezető sorokban közhelyek vigyorognak rá. "Aligha kétséges bárki számára is, hogy az emberek közti információcsere elsősorban a nyelv segítségével valósulhat meg... Így a nyelvet kezdettől fogva társadalmi jelenségnek kell tekintenünk. ... Olyan világban élünk amelyben valóságos forradalom zajlik az információt továbbító technikák területén." Az evidenciák ismételgetése a nyelvi manipuláció jelenségének taglalásakor is uralja a tanulmányt. A fogalmat George Orwell 1984 című negatív utópiájával próbálja megértetni az olvasóval: "Azt, hogy milyen szélsőséges és veszélyes következményekhez vezethet az ideológiai célok érdekében felhasznált nyelv, megtudhatjuk például Orwell fantasztikus regényéből (Orwell, 1989). Az orwelli vízió századunkban sajnos reális dimenziókat öltött. A nyelv a társadalom fölötti uralom biztosításának alapvető eszközévé vált."

Természetes, hogy minden társadalmi rend, politikai kurzus és történelmi korszak hatással van a nyelv fejlődésére. De a nyelv önmagában nem lehet uralmi tényező. Elemzése az adott korszak társadalmi viszonyainak és eseménytörténetének megértése nélkül csak zsákutcába vezet. És pont egy utópiát hozni példának nem egészen szerencsés. Ez ugyanis azt támasztja alá, hogy a való életből erre egyetlen példát sem talált a szerző. Nem is találhatott, hiszen tudtommal eddig a nyelv fejlődésének törvényeit egyetlen politikai rendszer sem tudta megváltoztatni. A történelem éppen azt bizonyítja, hogy minden totális befolyásolásra törekvő rendszer csúfos bukásra van ítélve. A hivatalos propaganda mellett mindig megmaradt a köznapi nyelv, vagy az ideológiai lózungokat és az agymosó reklámokat kigúnyoló népi folklór - még a legkeményebb diktatúrákban és az agyonkábított fogyasztói társadalmakban is. Nem hiszem, hogy Orwell utópiája "reális dimenziókat öltött." Véleményem szerint ugyanis az ember gondolkodó lény, aki attól még, hogy nem mutatja ki, levonhat bizonyos következtetéseket. Az emberből ugyanis nem lehet olyan ideális fogyasztót vagy lojális alattvalót csinálni, amilyet a tévéreklámokban és a régi, megsárgult propagandaplakátokon lehet látni. Mert ezek csak a diktátorok és reklámguruk nedves álmaiban élnek, s így szerencsére semmi közük a valósághoz. Röviden és velősen az a véleményem, hogy nem kell az embereket hülyébbnek nézni annál, mint amilyenek. Tipikus értelmiségi attitűd, amikor kinyilatkoztatjuk az íróasztal mellől hogy lám, milyen buták az emberek, mi pedig milyen okosak vagyunk. Nem tudom elképzelni, hogy evidenciák és tudományosan alá nem támasztott feltevések leírásával Banczerowski mi újat tudott meg a nyelv titkairól, mert nekem csak a vérnyomásom ment fel a tanulmány olvasása közben. A legjobban akkor, amikor "A pletyka, mint kommunikációs aktus" című fejezethez jutottam. A szerző itt koncepcióját bizonyítandó a következő példával élt: "A történelem azt is igazolja, hogy voltak/vannak olyan pletykák, amelyek megváltoztatták az emberiség történetét is. Példaként említhetjük azt a konfliktust, amely Kerenszkij miniszterelnök és az orosz főparancsnok Kornyilov tábornok között robbant ki a mensevik Novaja Zsizny című újságban 1917 augusztus végén megjelent hír nyomán. Ez az újság 1917. augusztus 25-én azt szuggerálta, hogy a jobboldal puccsot készít elő Kerenszkij ellen, és a miniszterelnöki posztra Kornyilov tábornokot jelölték. A miniszterelnök valósnak vélte az információt, figyelmen kívül hagyta a külföldi hírszerzés figyelmeztető jelzéseit is, hogy a pucssot valójában a bolsevikok készítik elő. Kerenszkij és Kornyilov között konfliktus robbant ki. A konfliktus rafinált gerjesztésében a politikai befolyással rendelkező V. N. Lvov játszotta a főszerepet, aki mind Kerenszkijt, mind pedig Kornyilovot félrevezetve, "jól értesültként"fellépve, megtévesztő, őket egymással szembefordító, hamis "információkat" közölt velük. Az eredmény az lett, hogy Kornyilovot vád alá helyezték, és megfosztották főparancsnoki funkciójától. A készülő bolsevik államcsínyt megérteni, és a közeledő veszélyt felfogni képtelen Kerenszkij a harctéren magára maradt. Többek között így készítették elő az októberi forradalmat Oroszországban. "

Érdekes eszmefuttatás. És akkor hova teszi a kiváló nyelvész azokat a történelmi dokumentumokat, amelyek bizonyítják: Kornyilov tábornok és a cár többi főúsztje igenis puccsra készült az Ideiglenes Kormány ellen. Kerenszkij éppen a bolsevikok segítségével tudta semlegesíteni Kornyilovot. Ezt az Akadémiai Kiadó gondozásában 1992-ben megjelent Oroszország és a Szovjetunió XX. századi képes történeti kronológiája /1900-1991/ is elismeri. A józan ész alapján is nehéz elképzelni, hogy egy önkényuralmi rendszert kiszolgáló, militarista szellemben nevelkedett magas rangú cári tiszt egyik pillanatról a másikra a polgári demokrácia bajnoka és védelmezője lesz. Minden tiszteletem a szerzőé, de mielőtt belefogott volna a tanulmányba, igazán kinyithatott volna egy középiskolai történelemkönyvet. Ez az információ ugyanis ott is megtalálható. Úgy gondolom, hogy ha egy történész nem dobálózik alá nem támasztott nyelvészeti koncepciókkal, akkor ugyanezt pepitában a nyelvészektől is elvárhatjuk.

Papp László

Tájak és ételek IV.

Retrospektíve:

A karácsonyi ünnepkör

A karácsonyi ünnepkör napjainak érkezése a hagyományos parasztkultúrában állandó, lassan változó. Érvényes volt ez a böjti és az ünnepi menüre is. Ezt, a hagyományos étkezési rendet kívánom most bemutatni.

Karácsonynak is van - húsvéthoz hasonlóan - előkészületi ideje, böjtje. Neve adventböjt vagy kisböjt. A szerdai-pénteki-szombati napokon tartózkodtak a hús evésétől a katolikusok adventben, és az ünnep vigíliája, december 24-e is - napjaink szokásától eltérően - böjti nap volt. Neve e szerint a Dél-Alföldön: Karácsony bűttye. A huszadik század közepéig volt előírt böjti nap. Azóta böjtös jellegét a sok helyütt fogyasztott hal mutatja.

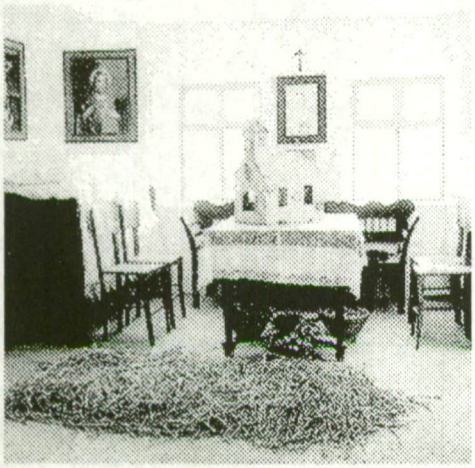

Karácsonyi szobabelső betlehemmel

Telente kétszer ettek, nem volt ez másként december 24-én sem. Reggel 9 óra körül könnyű böjtös (tejtermék, krumpli, kenyér) reggelit fogyasztottak. Ezután fogtak hozzá a kalácsfélék - mint az ünnep hagyományos tésztaételei - készítéséhez. Kelt tésztát dagasztottak, amiből túrós lepény, fonott kalács, mákos-diós vekni készült. A túrós lepényhez a tepsi aljára nyújtják el a megkelt tésztát, majd rákenik a liszttel, tojással, cukorral, tejföllel kikevert túrót és a kemencébe teszik sülni. A veknihez (más néven hajtott, bejgli) elnyújtják a tésztát és cukros, mazsolával és citromhéjjal ízesített diót vagy mákot kennek rá, majd felcsavarják és megsütik. Volt olyan ház, ahol rétest is készítettek karácsonyra, azt is ilyenkor (24-én) húzták.

A második étkezés karácsony este a karácsonyi vacsora, melynek elköltéséhez kora délután, 2-3 óra tájban kezdtek. A vacsora rituális-bajelhárító, egészség-varázsló, vegetációs jelentést hordoz.

Magát az asztalt is különleges módon készítették elő. A téli természet ébresztése a téli napfordulókor - ez jellemzi a karácsonyi asztalt. Az abrosz, mint könnyen mozdítható tárgy, az asztal vegetációs funkcióját veszi át. Az év többi időszakában beteg embert, jószágot simogatunk vele (Szeged), elléskor istállóajtóra akasztják (Hercegszántó), illetve vetnek belőle (Apátfalva). Használhatták szülőabroszként (Algyő), vagy rontás ellen a mennyasszonyt terítették le vele (Báti). Az asztal alá szalmát vitt be a családfő, Szeged környékén pedig szakajtóban búzát, kukoricát, kisebb gazdasági eszközt helyeztek még ide. A szalmát Jézuska ágyának is nevezték. Az ünnepek alatt a leeső morzsát mind ide söpörték. Ezzel aztán utána - fákra szórva - a jó termést kívánták elősegíteni. Az asztalra került a már zöldellő Luca-búza is, amely vegetációs és eucharisztikus szimbólum. Ünnepek után ezt a jószágnak adják.

Szeged környékén gonoszelhárító szerepű puskalövés előzte meg a karácsony esti étkezést. A vacsora kezdetekor az asztalhoz az egész családnak le kellett ülni és nem lehetett közben fölállni. A hiedelem szerint ugyanis, aki eltávozik az asztaltól az a következő évben meghal. Az asztalra egész kenyeret vagy cipót, fonott kalácsot tettek. Megbontani csak az aprószentekkor vagy újévkor szabadott.

A vacsora előtt fokhagymát, diót, mézet, almát ettek. A fokhagyma a leggyakrabban előforduló mágikus élelmiszer, általában a vacsora kezdőétele. Önmagában vagy mézbe mártva ették, gyógyító-gonoszelhárító szerepe van. A fokhagyma és a méz erősítik egymás hatását. A Garam-völgyében az ajtót kenik be fokhagymával, kiterjesztve így az elhárítást a házra, lakóhelyre is. A méz édessége jelentheti azt is, hogy a jövő esztendő édes legyen. A gyümölcsfélék közül az alma a leggyakrabban fogyasztott. Lehet szerelem-jósló, de a kisded, Isten szeretetének jelképe is. Az almát tehetik kútba, pohárba, vödörbe, és

itathatják róla - egészség reményében - a jószágot. Bátyán szokásos hiedelem szerint egy almát annyi részre szel a gazda, ahány családtagja van. Aki evett az almából, az mindig megtalálja többi családtagját. A dió szintén fontos gyümölcse a karácsonyi vacsorának. Országszerte elterjedt hiedelem szerint minden családtag diót tör. A dióbél egészsége ill. romlottsága jelzi, hogy a következő évben beteg lesz-e az illető.

Ezek után kerül az asztalra a böjtös bableves, vagy az aszaltszilva-leves. A bableves hús nélkül, zöldségekkel fő, tejföllel habarják be. Az aszalt szilvát cukros vízben főzik meg, és tejes habarással sűrítik. A második fogás a mákos tészta, vagy mákos guba. Rudakban kisütött kelt tésztát cukros tejjel öntik le, és mákot szórnak rá. Mind a mák, mind a bab (sok, apró szemű) termékenységi szimbólum, és a jövő évi gazdagságot is igyekszik biztosítani.

Karácsony este, az éjféli mise után, egyes helyeken megtörtént a böjt alóli felszabadulás, és húsos-zsíros ételeket fogyasztottak. December 25-26-a napját több módon elkészített húsfélék sora jellemzi. A reggeli gyakran sült disznóságok, kocsonya, hiszen télen, disznóvágás idején vagyunk, esetleg tejeskávét, sült kalácsféléket esznek. Ebédre húsleves (orjaleves), pörkölt, sült disznóhús, disznótoros, töltött káposzta, sült kappan vagy pulyka készülhetett, az ebéd befejezéseként pedig valamilyen kalácsféle került az asztalra.

Ízelítőül álljon itt két hagyományos karácsony böjti étel receptje, amelyek december 24-i ebédeinkben ma is szép hagyományként kaphatnak helyet.

Böjti bableves:

20 dkg szárazbabot néhány órára vízbe áztatunk, majd hideg vízben feltesszük főni, és hosszúkásra vágott zöldséget (sárgarépát és fehérrépát), feldarabolt burgonyát, fokhagymát, vöröshagymát, és sót teszünk bele. Piros paprikával színezzük, és amikor megfőtt tejfölös liszttel behabarjuk.

Mákos guba:

2 dkg élesztőt 2 dl langyos cukros tejben felfuttatunk, és 65 dkg liszttel, 1 dkg sóval, és még 2 dl tejjel összedagasztjuk. Ha elválik a táltól, akkor jó. A tésztát lisztezett tálba tesszük, és ruhával letakarva, langyos helyen kb. egy óra hosszat kelni hagyjuk. A tésztát hosszúra kinyújtjuk, és kétujjnyi vastag, tapsi hosszúságú formára daraboljuk, tálba tesszük, és forró cukros tejjel leöntjük. A vízben, ill. tejben addig hagyjuk, amíg puhulni nem kezd a tészta. Lábosba szedjük, cukros mákot szórunk rá, és összerázzuk.

Bognár Anikó

(1997 december)

Ön ideges,

fáradt és kimerült, könnyen felizgatható, mint a legtöbb ember manapság, aki kénytelen az élet nehéz keresztjét cipelni. De van ennek a betegségnek egy kiváló ellenszere és ez a villamosság, mely ugy **ideggyengeségnél, fejfájásnál, álmatlanságnál, emésztési zavaroknál, bélrenyheségnél, valamint reuma, csuz, köszvény, bénulások és a legtöbb női baj** ellen a legszebb sikerrel alkalmazható. Ismerkedjék meg tehát a villamos gyógymóddal minél előbb!

Ingyen könyv.

Most jelent meg a modern villamos gyógymód legujabb kiadása, mely 80 oldalon fényes kiállitásban számos képpel diszitve, magyarázza a villamosság áldásos hatását. Ezen **ingyen és bérmentve** kapja könyvet minden beteg meg!

Nők részére külön könyv

Ha meglátogat, szívesen mutatjuk be gyógymódunkat!

Elektro-Vitalizer orvosi rendelő intézet.

Budapest, VI. Andrássy-ut 27. II. em. 27.

Társaság, szinház és az otthon részére!

Onduláld magad

5 percz alatt a törv. védett „Rapid" hullámzópréssel. Sem hajpótlás, sem tupirozás nem szükséges. Játszi könnyü. A legritkább haj is sürünek és teljesnek látszik. Szavatosság a haj kimélésére és azonnali eredmény. Ára 4 korona, postával 25 f. és utánvétellel még 25 f. drágább. — Eredménytelenség esetén a pénzt visszaküldjük. **Dr. Edgar Heimann orvosné, k. f. b. t. Berlin W. 481. Potsdamerstr. 118**

A bécsi nő titka, aminek ő **formás keblét,** telt karját és **bársonypuha** bőrét köszönheti, azon a nemzedéken keresztül öröklött orvosságon alapszik, melyet **Dr. Antoine Mellier, a franczia akadémia tagja** modern, czélszerü módon megjavitott és **Ideál kebelcréme** név alatt a kereskedelemben forgalomba hozott. Ezen crém mindennapi használata után, rövid idő alatt a kebel **csodálatos fejlődése mutatkozik,** még ott is, a hol egyáltalában nem volt kifejlődve. **A bőr tisztátlansága és vörössége** szintén rögtön elmulik. **Az Ideál kebelcrém** csak külsőleg lesz használva, **ártalmatlanságáért jótállás,** melyről **egészségügyhatósági bizonyitvány** is tanuskodik. Egy nagy tégelynek az ára, használati utasitással együtt (az eredményre kielégitő) **7 kor.** Próbadoboz **4 kor. „Ideál" mellelixir** erősitő bedörzsölés, **egy toalettüveg 4 korona.** Discrét utánvételes szétküldés az egészségi központ által. **R. HOFMANN, Wien, VII., Lindengasse 2.—T.V.**

"A verseny lóhalála"- "A májusfa kidöntése"

(Interjú Plugor Magorral és Balogh Tamással)

Ige sziámi igre

Erőtlen az ige
erre az egészre
akárminek mondva
faragják a képre
És az ige kötője
tolakodva fújtat
s amikor tagadják
anyja mögé bújhat

Szeged, Ifjúsági Ház, Május 8., Faludy díjasok estje. Közöttük egy erdélyi gyerek is, Plugor Magor. Költészet. Azóta több hónap eltelt. Tehát ez egy visszaemlékezés (lenne), serény körülmények közt, Jazz kocsmában. Az első, "táltosító" kérdés természetesen formális: Mit jelentett számodra és hogyan látod magad azon a fölolvasó esten? (A riporter, mielőtt a "költő" válaszolna, elpirul...)

- Hát..., én csak alkalmazkodtam a megadott témához, a Május(fa) szimbolikájához: akik fölolvastunk megbeszéltük egymással, hogy csacska, idétlen szövegeket olvasunk. De most, utólag, úgy érzem a szimbólum használatlan maradt. Gondoltam szerelemről mondjunk "szereket", végül ez csak ürügy lett. Én inkább valamiféle tündérhorrort szerettem volna, színi történetet, melynek árnyékában "mögöttesként" ott cselezik Mirígyke.

- S te nem ragaszkodtál semmiféle koncepcióhoz?

- Ha olvasok ilyen esteken, "fölmondom" az ismerőseimnek, de akárkinek is, hogy hol tartok...illetve hol sem. Fölvesz az ember egy tiszta inget, aztán összegyűri. Kell még két pohár oldószer, tőle a bátorság, s attól egy bődületes legén legény.

- Ez akkor azt jelentené, hogy egy fölolvasó est olyan számodra, mint versnek a forma?

- A forma a versnél mindig külső, de egyszercsak "se künn se benn", így válik igénnyé. A forma pangás a szó s a gondolat körül, (p)attitűd, ahogy a Szaturnusz-gyűrű állítólag csak szenny, kisebb-nagyobb söderdarabok. A lényeg, hogy észrevétlen is szép legyen, mint azok a fránya mélytengeri halak. A szövegben mindenki VIP, úgyhogy senki sem. Most, ha nincs forma, nincs tartalom, de akkor sincs baj. Az érzés mindig az, hogy eddig volt a kenyér, most meg nekünk kijutott a törés... A verseny lóhalála...egyszer mint humanizmus, egyszer mint érték, egyszer mint dal, egyszer mint szonett.

- Ha már a szonettnél tartunk, beszéljünk egy kicsit róla. Te gyakran írsz ebben a formában, mi a vonzó benne ?

- A szonettnek van egy ereje, tematikus rugalmassága, mely tükrözi a gondolkodás belső képét, illetve azt, hogy hogyan fecsegek el egy dolgot többféleképpen. S ez a vers PH-ja: savas? borsos? Azért írok tizenegy sort (ez a kezdőcsapat), hogy az utolsó tizenegynehányadikban megfordítsam, amit addig mondtam (taktikai húzás). De a vers szempontjából az, hogy szonett, vagy sem, lényegtelen kérdés.

- Mi lehetne szerinted a vers, a jó vers kritériuma?

- Nálam a vers akkor jó, ha a valóságnál érdekesebben (legyen is érdekes ebben...) szól, egyszerűen, mint a pipa füstje, zsongjon és ha pajzán is szép legyen.

- És az őszinteség?

- Az elköltözött Vizsolyra. A vers kész egész és jó, vagy nem. Az őszintesség, az igazság, az etika az olvasó függvénye.

- Ezek szerint Hitler Mein Kampfja jó lehet a "szövegség" szempontjából?

- Hitler kapja be. Egyébként miért ne? A szövegnek igazából csak egy funkciója van, mégpedig az, hogy versként, szövegként működjön.

- Tehát nem fenyegeti az intézményesülés veszélye, nem válhat valamiféle védett állattá?

- A kert megvan hozzá: az egyetem, ahol nem a vers születése, az alkotás a fontos, hanem a róla való beszédmód. Különben nem lehet mindenből intézményt gyurmázni. Az elit dolgok még az intézményeknél is undorítóbbak. Egyszercsak vannak, mint a baleset. A nonpluszultra az intézményesült elit.

- S te akkor nem is érzel felelősséget az olvasó iránt?

- Nem.

- Akkor meg mi a fontos szerinted a költészetben a versen kívül?

- Min kívül?

- Értem.

- Örülök neki!

- Szerinted mekkora hatása van az emberi életre egy ilyen komolyan gondolt és játékosan megírt versnek?

- Nagyon kevés.

- Mi lehet ennek az oka?

- Az okozat ellenforradalma.

- S mi a költő küldetése, vagy szerepe ebben az egészben?

- Mindenki valahol valamit megfogalmaz... Én azon szoktam beizgulni, hogy milyen színes a fácán, de néha beborul a fejrészünk s csak így elintézi, hogy "aranyfácán", no, ettől habzik a poéta szája...

- S mi az, hogy szája?

- A száj egy folyamat, egy nyitott híd...

- Te hiszel az ember-költő szájalásában?

- Ámbár.

- ?
- Én a gyerekkorban hiszek, mert nem emlékszem rá...
- Bár a beszélgetésünk itt még nem ért véget, most mégis befogjuk...

A salgótarjáni tizenegy

Oláh I. Géza háromszoros válogatott kapus
Dávid Róbert MNK-döntős fedezet
Horváth Ferenc védő, de negyven gólt lőtt
Kegye Zoltán közel kétszáz találkozón szerepelt

Kiss Gyula négyszáz fölötti meccsel klubrekorder
Kocsis Lajos olimpiai bajnok, középpályás
Répás Béla középpályás, néha belsőcsatár
Taliga Ferenc összekötő, kilencszeres válogatott

Toldi Miklós bajnoki bronzérmes középpályás
Vilezsál Oszkár belsőcsatár, olimpiai helyezett
Bablena László szélsőcsatár, egyszeres válogatott

Cserháti József első számú kapuscsere
Csuberda Ferenc csatárcsere, 150 NB-I-es góllal
Bodon Tibor csatárcsere, kétszeres B-válogatott.

B.T. is Faludy-díjas. Ő is felolvasott. Fiatalos próza, prózaias fiatal stb. Azért kérdeztem tőle egy-két dolgot. Nem olyan nagy sztár ő, hogy ne lehessen vele egy almalét meginni. Nekem jólesett. És neked?

- B.T.! E.T!
- Ne haragudj, most nincs kedvem beszélgetni.
- Nekem sem. De muszáj. Na mindegy, akkor kérdezek: ha jól tudom, nem voltál éppen csúcsformában az IH-beli felolvasóesten. Vajon ennek az az oka, hogy nagyon vártál valakit, akit szerettél volna látni és szerettél volna tőle bocsánatot kérni azért a bődületes nagy marhaságért, amit ellene valamelyik éjszakán elkövettél? Persze, nem akarok vájkálni a szöveg önreferenciális tartalmában, de az szerintem vitathatatlan, hogy jól be voltál rúgva, amikor az eset megtörtént, és akkor már tényleg sajnálatos esetként könyvelted el te is. Ugye?
- Naná!
- Jó. Tehát ha jól láttam, te nem használtál alkoholtartalmú élinkítószert a szövegelés előtt. Mert te bíztál, hogy mégis eljön, félre is tetted neki az egyik tiszteletjegyet. Azóta is várod őt?
- Ojjé!
- Azt is láttam, hogy amikor a szakállas felolvasó beszakállazta a nézőknek, hogy itt pediglen mostan vidám szövegek következnek, akkor elég fancsali pofát vágtál, ránéztél a szakállasra, hiányoltad magad szakállát, mondván, te nem így készültél, mert te bizony nem voltál vidám. Ez a szövegedből is kibajszozott: utolsó novelládban lógtál. Mégpedig nem is akármilyen helyen: a fán. Ha információim helyesek, pár éve tériszonyod van. Nem féltél?
- Naná!
- Ez a fa, amin lógtál, maga a szöveged volt. Ezek szerint egy novellára is fel lehet mászni? Minden bizonnyal, hiszen hat flekken keresztül azt ordítottad az éjszakába, hogy le akarsz mászni. Az ordítás csak ordítás maradt, vagy meg is hallotta valaki? Vagy még mindig ott lógsz, ahol csak a madár jár? Vagy még az sem? Esetleg csak pár bájos kis bárányfelhő? Repülők? Űrhajók? Meteorok, csillagok? Nagyon fáztál?
- Ojjé!
- Azóta tudom, lemásztál. (Vagy én is föntvagyok?) Mindegy. Most az a fontos, ami a kolbász, netán tojás. Mit szoktál enni? Segít az írásodban? Vagy az ivásodban? Milyen hatással van rád a micsoda? Ja, vagy úgy... Most már értem. (Ragyog arca író.) Jött a Tarzan meg a megabetmen. És akkor megszólítottak: Tarzan: "Add vissza a fámat!", megabetmen: "Add vissza a fészkem!". És a bőröd viszketni kezdett, torkod megkapart, hajad hullott (hó nem), talán mégsem a tiéd. Spiritualizmus. John Bonham, John Dee, abrakadarba, szarból vajba, vajból... Black Sabbath. Paranoid?
- Naná!
- Killing yourself to live? Suicide solution? Vagy Never say die és No more tears? Kanárimadár? Számítógép? Új regény? Mutasd a balkezed! Kettő van belőle? Te tényleg... de tényleg... de... tényleg... Mikor fejezed be? Ez az. Mi is? Igen, igen, bocs, belenéztem a számítógépedbe, és jaj, mit láttam? Annyi volt a drót és mindenfajta biszbasz, csíp a chip, a winchester meg csütörtök. Most akkor mi van? Te is, mint Paul Auster hősei egy piros spirálfüzetbe írsz?
- Ojjé!
- Létezel te egyáltalán? Kivel beszélgetek? Auster egyik regényhősével? Vagy a tieddel? Mert ha jól tudom, mostanában a te hőseid is (legalábbis az egyik) szintén egy piros spirálfüzetbe írogat. Lopsz?
- Naná!
- Becsületes válasz.
- Ojjé!
- Hogyan?
- Ojjé, ojjé, naná!
- Na látom, megjött a szókincsed. Ez azt jelentené, hogy több szót használsz a mostani regényedben, mint eddig? Esetleg mondatok is lesznek? Esetleg arról fog szólni, hogy ugye, van egy író, aki iszik, és arról ír, hogy van egy pacák, aki iszik, (lopsz: ez Hajnóczy) de közben persze szerelmes is, mert hát kell egy kis ájlávjú, és állávjú, és a végén teljesen bekrepál az ürge, mert... nem mondom el a végét. És aztán jön egy kötőjel, amiben a főhősnek két balkeze van és az egyikkel egy piros spirrálfüzetbe ír, aztán ő is majdnem bekrepál, aztán meg eltűnik, de nem mondom meg, hogy hová... a lényeg az, hogy ezután újra összehozza a Mojo egy nővel, aztán meg ott van beidézve a Májusfa, és rettenetes, soksok a referencia, mindenki magára ismer de senki sem, mert te úgy akarod, és röhögsz, hogy te, te, te bizony! Nem lesz ebből botrány? És az egész egy jaj... jaj... nyaf-nyaf, már megint önmagad sajnáltatod. Tényleg azt hiszed, hogy ez valakit érdekel?
- Naná!
- Miből gondolod, hogy rajtad kívül másnak is szüksége van erre az intimitásra? Szereted mosni az alsóneműdet? Vagy másra bízod? Láttad már saját össze...t gatyódat? Hm? Arra akarok kilyukadni, hogy mit akar az író. Mosóport? A rénszarvasokat TOMI SZTÁR tartja tisztában? Békét ágyban ágyúval? Sok a kérdés, látom, kapkodod a fejed, remeg a kezed, rágyújtasz, iszol egy sört. Aztán még egyet. És még és még... mert azonosulni akarsz hősöddel, mert nem akarsz olyasmiről szólni, amit nem ismersz. Jó lenne, ha eldöntenéd: hőseid rád hasonlítanak vagy te hasonlítasz a hőseidre. Önmagad szülöd meg írás közben? A végén még kiderül: ember vagy te is... Szeretsz múzeumba járni? Tudod, hogy Van Gogh munkásokat is festett, nem csak napraforgókat, Hölderlint Weimarba nem fogadták be, csak Diotima a toronyban... S te a magyar irodalomban?
- Hol?

Balogh Tamás
Ne haragudj, most nincs kedvem beszélgetni

Naná! Ojjé! Naná! Ojjé! Naná! Ojjé! Naná! Ojjé! Ojjé, ojjé, naná! Naná! Hol?

-roliplugitomi-

"VAKOK BÁLJA": RENGETEG SZEMBETEG

- nagy Z. (Gyomaendrőd)

VERS HELYETT I.

/A profán/ :

Isten szeme: Te:
vén, vak remete !

VERS HELYETT II.

/Az ateista/ :

Isten szeme: mint a rák,
hátráltatja önmagát.

VERS HELYETT III.

/A szabad-szellem/ :

Isten szeme: rácsos táj,
nyitva tartott zártosztály.

A HEDONISTA PENGE-ELME :

Engem csak az él
vezet...

A "KLAPACIONISTA" :

Általában: van két lábam,
de, hogyha nincs: úgy menni giccs.

HIRDETÉS ELEKTRONIKUS HÁLÓZATON

/Hu-akt, htp: www.art-hu/ :

Érezd a fiatalságot !!!
= "Pedo-feeling".

Fekete tűz Szegeden

1997. november 17-én, hétfőn este a Szegedi Ifjúsági Ház vendége volt a Kalyi Jag cigány népzenei együttes. Nevük anyanyelvükön fekete tüzet jelent. A zenekart 1978 augusztusának végén alakították, s fennállásuk /Balogh Künstler Ágnes ének, tánc, Balogh József ének, gitár, tambura, mandolin, Nagy József ének, tánc, kanál, kanna, Varga Gusztáv ének, tánc, gitár, ritmushangszerek/ azóta sem változott. Hazai koncertjeiket, melyek az együttes közeljövőben megjelenő ötödik albumát mutatják be egy európai turné után és a húszéves fennállásukat ünneplő világkörüli turné előtt tartják. A zenekar egyaránt otthon van több ezer fős hangversenytermekben, kis klubokban vagy magánlakásokban történő összejöveteleken. Négy kiváló zenei anyagot tartalmazó lemezük dalainak ismeretében /többet közülük már kívülről "fújok"/ nagy érdeklődéssel vártam szegedi fellépésüket. Az első meglepetés akkor ért, amikor láttam: alig valamivel több mint félház van a koncerten. Persze ez érthető akkor, ha figyelembe vesszük, hogy magyar honfitársaim nagy részének fogalma sincs arról, hogy a cigányságnak sajátos kulturális értékeik vannak, zenészeik egy része nem a jóebédhez szóló nótákat húzza, hanem nagyrészt anyanyelvi népdalokat ad elő, kíséri azokat. A közönség nagyobb része természetesen romákból állt, egész nagycsaládok jöttek el, hogy meghallgassák a négy művészt. A vidám bekiabálásokból azt is sejteni lehetett, hogy némelyiküket a nemzetiségi kötelékeken kívül baráti kapcsolat is fűzi az előadókhoz.

A második meglepetés Balogh Künstler Ágnes hiánya volt. Balogh Mária szép, tiszta, kellemes hangja pótolta az énekesnőt, akinek kemény, de érzelmes, egyedi, erőteljes hangja ezúttal hiányzott az előadásból. Ez sajnos azt is jelentette, hogy ezen az estén nem hangzottak föl a méltán kedvelt cigány balladák, a Rumeláj /melyet még Szűcs Judit is felvett a repertoárjába/ a Szar csiriklyi vagy a Ketri, ketri. Helyettük ott voltak viszont az új lemez balkáni stílusú dalai, néhány megjelenése óta már "klaszszikussá" vált hallgatóval, improvizációval és pergetővel együtt. A zenekarvezető Varga Gusztáv őstehetségű előadóművész. Hosszú konferanszait nagyrészt arra használta, hogy bensőséges kapcsolatot teremtsen a közönséggel, s megismertesse őket a zenekar múltjával, jelenével, de főként arra, hogy bemutassa a cigány folklór értékeit. A Kalyi Jag magyar zenésztársaik legjobbjaihoz /Muzsikás, Ökrös stb./ hasonlóan dalgyűjtő és rögzítő tevékenységet is folytat. A zeneművek feldolgozásában szintén a többi népzenében már megszokott eljárást követik, azonban saját számaik is vannak és a koncert hallgatójának úgy tűnhetett: az ötödik lemezen a negyedik O Suno című mintájára már ezek a saját szerzemények kerülnek túlsúlyba. Varga konferanszaiból az is kiderült: Balogh Künstler Ágnes jelenleg gyermeknevelléssel foglalkozik, így "igazoltan" van távol. A zenekar a majd kétórás koncert első pillanatától az utolsóig rendkívüli hangulatot teremtett. Nem írhatom le, hogy egyenletesen jó teljesítményt nyújtottak, mert magával ragadó előadásuk az idő teltével egyre jobb és jobb lett, a nézőtér sötétebb sarkain egyesek mozgolódtak, lábukat próbálgatták, már-már táncra perdültek. Jómagam csak azért nem kerekedtem táncra mert szégyelltem volna magam a romák előtt: ehhez ők minden bizonnyal jobban értenek...

Kellemes meglepetést okozott egy új arc feltűnése a színpadon. Farkas Zsolt kezdetben csak táncolt /két alkalommal partnerével, Szitai Máriával közösen/, majd kanalazott, s végül egy sodró lendületű romániai dal erejéig átvette Varga Gusztávtól a gitárt, s bebizonyította, hogy egyedi módon, felkavaró erővel kezeli ezt a hangszert, mely a Kalyi Jag zenéjének jobbára csak a testét, kíséretét adja az erőteljes ritmust hozó vizeskanna és a dallamot az énekkel együtt vivő tambura, illetve mandolin mellett. Azt gondoltam magamban: bár csak sose lenne vége. A Kalyi Jag azonban jól ismeri törzsközönségét. A koncert felénél egymást követték a régi, jól ismert darabok, túlnyomórészt az első és a második lemezről. Számomra azonban úgy tűnt, a negyedik album anyagát egyáltalán nem játsszák. A közönség zajosan ünnepelte kedvenceit. A romákra jellemzően nagymamától az egy-két éves unokákig terjedt a hallgatóság életkora. A magyarok közül szinte csak fiatalok hallgatták a koncertet, ők is főleg valamelyik helyi felsőoktatási intézményt látogatják hétköznap. Nagy József ezúttal is sikert aratott szájbőgő improvizációjával, mely elmaradhatatlan része volt az eddigi Kalyi Jag lemezeknek is, de amelybe hasztalan próbálta bevonni a közönséget, pedig hallottam már olyan dunántúli koncertjükről, ahol a nagyérdemű az első perctől az utolsóig végigkísérte a koncertet - szájbőgőn. Tapsban, elismerő füttyögetésben azonban nem volt hiány, s a viszonylag kicsi, de annál lelkesebb hallgatóság kétszer követelte vissza Varga Gusztáv zenekarát, aki - ígéretéhez híven - a második ráadásban megtáncoltatta piros csíkos rámás csizmás lábát.

Aki nem volt ott az Ifjúsági Ház nagytermében ezen a hideg késő őszi estén, az bánhatja. A többieknek viszont minden bizonnyal felejthetetlen élmény volt a Fekete Tűz élő lángjainak, a cigány folklór még élő hagyományának körében töltött idő.

Kelemen Zoltán

A Penna rovat riportjainak kizárólagos támogatója a Szegedi Ifjúsági Ház.

Vándorlás

(Hász Róbert: Diogenész kertje)

- esszé -

Nézem a borítót. Egy régi templom oszlopai közt kikövezett út vezet valahová. Látni a keréknyomot, erre már járt valaki. Majd ezután figyelek föl arra, hogy itt kép van a képben. A háttérben, mint egy árnyék egyszínűen, a civilizáció: autók, felhőkarcolók, város.

Találkozások...

A borító hátulján, mintha két világ, két időbeli dimenzió ötvözetét látnánk: Stonehenge autóroncsokból, s nem mint eredetileg kövekből. (1) Ráadásul mindez egy ellipszis alakban jelenik meg, a civilizáció árnya nélkül. Mintha a Föld sorsa szimbolizálódna ebben a képben...

Finis...

A célba érkezett, az ember megérett arra, hogy többé ne legyen. Megérett egy újabb végkatasztrófára. Egy újabb változásra. Ezt sejteti számomra a könyv elején fölbukkanó Hénokh-idézet. Erre, mint egy angyalzuhanás, nagyon is konkrét kérdéssel "kezdődik" a regény:

"Azt kérdezitek, mi vagyok?"

Na ez az, se neve, se nyoma annak, hogy kicsoda ő. Annyit tudni róla, hogy ő mondja el a történetet, melynek egyben "főszereplője" is. Főszereplő abban az értelemben, hogy őbenne történik meg az a változás, döntés, ami miatt (talán) úgy gondolja, elmeséli történetét. Mégis, nem csak körülötte pörögnek az események. S nem is olyan főszereplő ő mint gondolnánk, elvárnánk.

Azért mégsem bonyolult ennyire: arra, hogy ki ő mégis ad egy általános választ, mindaz, ami valaha volt. Majd fölsorol egy csomó foglalkozást, amibe belekóstolt, ráadásul erősen provokál arra, hogy elhiggyem, bárki lehet (2) (még maga az olvasó is). Ugyanakkor a szöveg mintázatában egy nagyon is konkrét valaki rajzolódik ki, kinek elég sűrűn bepillanthatunk személyes életrajzába (szerkezetileg ezek gyakran novellisztikus betétek, ilyen pl. a nagyapja haláláról szóló történet). Továbbá megtudhatjuk róla, milyen élete volt és van, mivel foglalkozik, azaz, hogy író, "külföldi". Háborúból menekült, s abból a kilátástalanságból, ami az "otthoniakat" emésztette, (s emészti), egy újabb kelepcébe, nihilbe...

Tehát sok minden derül ki róla, csak egy valami nem, a neve... Így ha látnánk pl. az utcán, nem tudnánk megszólítani őt. Csak körülnéznénk, s gyanakodnánk valamennyi harminc év körüli "hímneműre". Egy idő után ezzel a fejünkben kelnénk, feküdnénk. Végül már magunkban sem lennénk biztosak. S mást sem csinálnánk, csak gyanakodnánk, gyanakodnánk, gyanakodnánk. Aztán őrület, vagy nem. Ennyi.

Ezért nem biztos, hogy tudnunk kéne, ki ő. Talán fontosabb az, milyen szerepet ad neki, milyen megvilágításban látja őt, önmagát a mesélő. (3)

Hogyan keveredett hát ebbe a regényhálóba (saját magába!) ez a kis szerencsétlen bóklászó?

Talán mert vívódik. Talán nem olyan mint a többi, bár senki sem ugyanaz. A család, a "normalitás" nem tudja megnyugtatni. Valamiféle furcsa szenvedély fűzi őt:

"- A pusztulás? Neked tetszik a pusztulás?

- Nem mindegyik. De ebben itt, ebben van valami végzetszerű, valami elkerülhetetlen. Mint a végítélet szimbóluma..."

Mintha sejtene valamit az egészből. Valamit, ami egyre nyugtalanabbá teszi. S keresi a kiutat, talán még mindig "naiv" és hisz a lehetetlenben.

S megtalálja Diogenész kertjét

Diogenész, Papa, Doki, a guberálók. A profán és a szent, a bölcs és a bolond egységének tökéletes megjelenítése. Mert ezek a "bölcsek" nemcsak hogy guberálnak, hanem ugyanúgy káromkodnak, elsőre ugyanolyan emberek, ugyanaz van bennük, mint a többiben. Ráadásul egyáltalán nem tűnnek "misztikusoknak". Ahhoz túl "lököttek". Míg ki nem derül, mit csinálnak, mit tudnak... Amiben az ember hihet is, meg nem is, ez teljesen a mi lelkiismeretünkön múlik, a regénynek ehhez már semmi köze. Nézzünk csak körül, egyáltalán nem kell hinnünk a világ végében. Az embervégben talán. De ez sem kötelező. Hogy is lenne végünk, amikor van kábel TV-nk, Internetünk, mobiltelefonunk, Natónk, [...]kritikánk, zoknink, gatyánk, óvszerünk... Hogy is lenne végünk? Ámbár ki tudja, tán a végítélet már rég lezajlott, csak mi nem vettük észre, mert éppen siettünk valahova. Úgyhogy hiába is várjuk a végső időket, annak már rég vége. S nem látjuk, hogy: " - Ez a hely az angyalok börtöne, és itt tartják fogva őket mindörökre." (Hénokh könyve 21, 8)

Látók és vakok

A látásra születni kell, mondja Diogenész. A látást nem lehet birtokolni. Olyan ez, mint amikor valakinek érzéke van a bioenergiához, vagy valamely hangszerhez. A látóknak a valósághoz van érzéke. Tudom, ez most roppant nagyképűnek és provokatívnak hangzik. De csak a vakok számára. Diogenész, Doki és Papa látnak, bár erről direktbe soha nem beszélnek. Ők egyszerűen csak látnak. Igen, szemüveg nélkül is képesek érzékelni azokat a rezonanciákat, melyek a világot szülik, táplálják és változtatják. Később közéjük tartozik majd a főszereplőnk is. Aki persze eleinte erősen kételkedik Diogenész gondolataiban, látásában. S ha már ilyen fontos ez az egész, jó lenne valamit "látni" is belőle, egy pár szóban legalább: "... a látók látnak és mindent tudnak. Ők a vakokat is úgy látják, ahogy azok önmagukat soha sem képesek. [...] A vakok nem látják, hogy ők mit cselekszenek. Csak a következményeket érzik olykor, de nem tudnak velük mit kezdeni, mivel az okot nem ismerik." S mivel a vakok tökéletesen hisznek a maguk világmodelljében, nem szükségelik a látók világát, látott igazságát. S a látók előbb-utóbb beleunnak abba, hogy megváltsák, meggyógyítsák a vakokat. Mivel az "...ember olyan , amilyennek születik: vagy lát, vagy nem." A főszereplőnknek pedig megvan az a bizonyos érzékenysége, s lassan alakul át, változik meg (s ez végül is egy folyamat marad, még nem mondott le teljesen mindenről. A felesége és a gyereke...nem minthogyha erről kötelező volna lemondani, de ők...). A "másmilyen" olvasó itt már paprika-vörös lehet; mi az, hogy ő vak?! Vak az, aki ezt az egész nyomorúságot leírta! Majd a felénél becsukja, vagy falhoz vágja a könyvet, s elviszi az antikváriushoz. Esetleg megtartja a dedikáció miatt, nehogy már egy nyamvadt világszemlélet ártson a gyűjtőszenvedélynek. Stb. Így is meg lehet oldani a világháborúkat. Van olyan is, hogy az ember nem törődik vele, majd csak elmúlik, mint egy seb. De akárhogy is van, a Nap továbbra is keleten kel...

Evolúció?

A előzőekben tapogatott "látósdi" szorosan ölelkezik Simon vertikális fajelméletével, miszerint az embereket nem a morfológiai különbségek határozzák meg igazából, hanem a szellemi fajtájuk, minőségük: "Biztosan voltál te is olyan helyzetben, hogy futólag ismertél meg embereket, de némelyikükről azonnal megállapítanád, hogy márpedig vele soha nem tudnál közeli barátságba lépni. Miért? Mert más szellemi fajhoz tartoztok!"(4) Tehát a látó ember hiába prédikálna a vaknak, vak tömegnek, körülbelül falra hányt borsó, újabban

szója... Mégis fölösleges volna most ítélkezni, attól még a helyzet nem változik. Hova dugja hát mancsát az ember? Esetleg oda, ahová a főszereplő is. Engedett a szenvedélynek. Nem bírta ki... Engedett tehát az egyfajta hívásnak, így került Diogenészékhez, akik buzgón, mint a lóhere gyűjtő gyerekek, guberálnak. Ott kezdik, ahol a többségnek véget érnek a dolgok: a kukában. S ha MOST látná őket Noé, ezer évet fiatalodna az örömtől: van, ki folytatja, mit ő elkezdett! De ki tudná megmondani (5) kinek a munkáját folytatta ő...

Mert, ha egy újabb vég előtt vagyunk, mint annak idején "páran", mit változtak az idők, fejlődött az ember? (6)

Ezért "... az első és legfontosabb, amit meg kell tanulnod: az idők nem változnak.", mondja Diogenész. Ebben a megvilágításban az evolúció-tan elég sutának látszik. Értelmetlennek. Csupán egy félresikerült magyarázat, a vakság bizonyítéka, nevetne valamelyik guberáló bölcs. A vak azt mondaná, az élet, csak úgy, mint egy "villám" véletlenül van. A látó hallgat. Lao Ce ezt így fogalmazta: " A tudó nem beszél/ a nem tudó beszél." Szókratész egy valamiben biztos volt, hogy nem tud semmit. Darwin viszont kijelentette, ez evolúció, az metafizika. S így tovább: "... nacionalista, antinacionalista, kozmopolita, antikozmopolita [...] Hát akkor én most mi vagyok?".

Mégis, hogy a látó "banda" nem reklámozza saját magát, nem passzív. Sőt, nagyon is aktív, a szellemi erő megőrzésében.

Mert mi maradt Atlantiszból?

"De a fényt majd te hozod el."

Sámuel Krámer, XVII. századi vándordiák. Ő talált valamit, ami Mednyánszky professzort is érdekelte. A főszereplőhöz pedig sorsszerűen jutott el a dolog: magyarítania kellet Zénó Sámuel Krámer levélfordításait. S az egész történet furcsa misztikus ködben "lébecol". De a végén poén lesz belőle, amit és most nem mondok el. (7)

Azt viszont elmondhatom, milyen izgalmas tér és időjáték lép a regénybe a levelek megjelenésével. Nemcsak a szöveg szempontjából bűvölődik meg a szerkezet, hanem tipográfiailag is, amitől olyan érzésem, vagy gondolatom lesz, hogy én vagyok most ám a főszereplő, hiszen azt olvasom , amit ő is. S itt én összeolvadok vele, mint csepp a cseppel, közös lesz az énünk, s foglalkozni kezdek ezzel a XVII. századi csavargóval. De ez csak az elején van így, mert utána jönnek a kérdéseim, ki ő, s mi az a furcsa sorspárhuzam, ami közte és a főszereplő közt fönnáll. Mi az a szárnyas napkorong, ami (nekem) úgy tűnik, összeköti, összeadja a több szálon gombolyodó cselekményt, teret és időt. Minden általa tölti be sorsát.

De Sámuel Krámert nem zárhatjuk le ilyen könnyen. A főszereplő és a közte levő sorsanalógia nem a külső eseményekből adódik. Itt inkább jellembeli tükröződések vannak. (8) Nem is beszélve arról, Krámer levelei néha úgy épülnek a főszereplő idejébe, hogy úgy hangzanak, mintha éppen a főszereplő gondolatai lennének a megtörtént események kapcsán: anyagi gondok, álmok, beszélgetés Simonnal, stb. Aztán meg ott van Sámuel Krámer álma a jövőről, mely mintha bepillantana a főszereplő idejébe.

Ezek után egy valamit megmerek kockáztatni: a főszereplő és a vándordiák azonos szellemi fajhoz tartoznak. S úgy tűnik Krámer sorsa a főszereplőében folytatódik. A képlet tehát a következő lehetne: Sámuel Krámer keresése a főszereplőben, a főszereplőé pedig Diogenészéknél gravitál. S jöhet a cselekedet: guberálás.

Még egy dolgot elmondanék a levelekkel kapcsolatban. A mesélő mindvégig hagyományos módon mondja el a történetet, ő az, aki mindent tud. A leveleket viszont nem ő mutatja be. Főleg az első levelek teremtenek ilyen "tudatbillentős" légkört. Érdekes. Történeten belüli Történet. Mert a levelekben Krámer a mesélő, a mindentudó elbeszélő. Így hát két regény van egymásban, s ez a három. Az egyik töredékes, a másik nem, a harmadik pedig az általuk teljes egész: Hász Robi: Diogenész kertje.

S ha ezt a könyvet az ember újraolvassa, egészen más hangot kap a fölütés. A kezdés egyfajta jövőben játszódik, vagy inkább jelenben, s így az idő teljesen összemosódik, mintha nem is létezne, s csupán az aktus pillanata van. Vagy fogalmazzunk talán úgy, az idő folyamat, kezdet és vég nélküli áramlás. (9) Ezeket a koordinátákat az ember teremti meg. A lényeg viszont az lenne, ha ezt a belső időnket valahogy megragadnánk; "... ha megtanulsz uralkodni rajta, akkor olyanná válhatsz, mint maga az idő: végtelenné.", mert nem földarabolt személyiség lenne az ember, hanem egy fókuszba oldódna, ahol nincs kezdet és vég. Ez az a pillanat, amikor a folyó tengerré változik, a tenger pedig éggé, s az ég földdé. Pan to Pan, mindenben minden.

Kilépni az időből egy idő feletti időbe...

Az álom

Három álmot lát az olvasó a regényben. (10) S mindhárom egy látomás, jóslat, mely a világ mulandóságáról szól. Tehát nem freudizmus, nem avantgarde. Ezek az álmok magasabbrendűek abban az értelemben, hogy látomások, az igazság látomásai. S ezt a látomást, szerintem, a mítosz teszi kerekké. Amiben már végképp lehet kételkedni, mi közünk a fikcióhoz, méghozzá egy olyan világhoz, mely már ezrek óta sehol. Különben is, azóta már Marson is voltunk és lézersugarakkal operálunk! Ugyanígy lehetne pl. a halálban is kételkedni. De mit érünk vele, attól az még a sarkunkban marad.

Akkor meg nézzük, mit tesz érthetővé Szaurid (vagy Betél?) király álma? A cinikusságot. A király megálmodta birodalmának végét, s az be is következett. A helyén új civilizáció keletkezett, mely "még mindig tart". Sámuel Krámer pedig látta ennek a végét, bár nem tudta pontosan, miről van szó (ám ez nem biztos, mivel töredékesen maradtak fönn a levelei). Diogenészék már inkább. Ezért guberálnak... Ciklikusság.

Akkor ők túlélik a katasztrófát? Talán fontosabb most az, hol vagyunk mi, mi lesz a mi katasztrófánk? Mert a nagyhatalmak békét teremtenek fegyverrel, befektetéssel. A virágok viszont illatoznak.

Végül...

"- Érthető. Majd elmúlik. Húsz év, harminc, és már senki emlékezetében nem fogsz létezni." Ez a könyv most van. Később már csak irodalom lehet. Majd kozmikus por. De míg van életünk, Ember a földön, meglesz a sorsa, ahogyan annak, ki találkozik vele. S talán leköpi, talán isteníti, de akár így, akár úgy, nem lehet csak elolvasni. Ez lesz a gép...

Ennyit gondoltam Hász Robi könyve kapcsán. Hiányosságaim biztos vannak, de azok kibogarászása helyett, gyümölcsözőbb volna sétálni egyet, vándorolni a Diogenész kertjében.

***

"Elágaznak és összefutnak a szívben az erek, s minden egyetlen, örök, lángoló élet." - Hölderlin

Orcsik Roland

Jegyzetek

1. Stonhege is egy templom, s ez a jelensége közössé teszi az előző képpel. Állítólag volt köze az atlantiszi papokhoz, s így magához Atlantiszhoz , az elsüllyedt városhoz is.
2. "Márpedig én már voltam diák, napszámos, postás, cégtulajdonos, malomban zsákhordó, határőr, egyetemista, szerető, férj, nacionalista, antinacionalista, kozmopolita, antikozmopolita, szőkevény, menekült... és még nagyon sok minden. Hát akkor én most mi vagyok?"
3. "Ismerd meg önmagad"
4. Szóba hozhatnánk ide Platónt is. De, minek? Most nem ez a lényeg.
5. Netán kimondani.
6. És hova?
7. Gyermekkoromban se szerettem, s még ma sem, amikor valaki filmnézés közben lelövi a poénokat. Úgy gondolom, ezeknek az embereknek jobb lenne pl. politikával foglalkozni, mert így nem kéne törődnünk a parlamenti "alvajárókkal", mivel előre tudnánk, mit fognak mondani, így hát unalmassá válna egy szónoklat. Majd fölkelnénk... Talán még Diogenészéket is megtalálnánk. Úgyhogy forduljunk csak vissza a témánkhoz!
8. Plusz az, hogy Sámuelnek Meriell talán az, ami Diogenész a főszereplőnek.
9. Mely nem kívül, hanem bennünk, belső világunkban zajlik, ahogyan Diogenész mondja.
10. A negyedik álom Annáé, aki, olvasatomban, megálmodja férjének megváltozását. Barna helyett kék szem... Jelképtárakban utána lehet nézni a szín szimbolikának. Érdekes dolgot találtam a kékkel kapcsolatban.

Komjáthi Balázs versei

Ámor 7.65-öse

A golyó messze túl-járt az eszemen
Mikor éreztem valami ürességet
Tátong a helyeden. Most mi van?
Túllőtt a célon?
Agyat, szívet, lelket ért
Nem halálos, de fájó sérülés
Már nincs kit kiműteni
Elég belülről összevarni.

Eszem vette pénzem vitte
Mond hogy élvezted
Megint szegényebb lettem veled

Tavasz rulett; hat nőből egy
Majd rongyá lövi megint a mellem
Egy lefűrészeltcsövű érzelem
Sajnálom, de már rajtam
Lotyóálló-mellény van
úgyhogy egy percet adok
Hogy elhagyd az ágyat
Mielőtt megfojtanálak.

Szájharmónia

" jaj, az aranyfogam"

Brassói párizsi nápolyi veronai
bácskai gyulai csabai falatjai
mint fogtechnikát koronázó lepedék
zománcot rohasztva letelepedik
berepülő sültgalamb-fészek számára
tátva maradt tejfölös málé számba
átpofátlankodó nyelveitek nyálbazárja
ízbimbót irritáló zamatba zárva
és a foghíjakon süvítő füttykoncert
megannyi leslukkolt füst koncként
garatra ünnepelt szituációra várva
Keserű pirulák savanyú szőlők
éhetes férges tiltott gyümölcsök
a szomj a peptinnel gargalizált
mokkás arcvonalon túli aromák
akár az éles anyanyelvvel lefetyelt
ínyrezerbivilis napalm-feles
a pörc és a zablaszag
mint amalgám-sztaniol ízorgiák
a nyelv végén lévő szavakban
megteremtik a szájharmóniát.

Átvert gyermek kesergője

Az el sem kezdődött fiatal tél
És a télapó szép kalendárképeken

Még odébb volt a felnőttéválás
Akár a 19 alvásra lévő karácsony
Mikor elkezdődött, ablakba téve
A kibokszolt hatodikai várakozás
Türelmetlen ajándéka
Egy csomag és benne a virgács
Ami még gyermekfejjel
Sem volt akkora csalódás
Mint másnap a fürdőszobában
A borotválkozó mikulás

Az anyagi és érzelmi elvonásokon kívül
A múló idő is sok gyerekkel
Elveszítteti gyermeki énjének egy
Egy darabját telente
Majd havonta hetente
Naponta óránként percenként
Míg pillanatok alatt
Mikulás nem lesz belőle
Szép kalendárképeken.

Bajkán László versei

Érik a mák, már részegek....

Érik a mák, már részegek a kertek
Zizegő fejük közt taposs nekem csendet
Reggelre lépteid kikezdik a földet
És a fűszálak közé hajszálak vegyülnek

Madarak isznak őzek lábnyomából
Részeg nők az otthagyott pohárból

Nehéz illatuk vonszolják unottan
És szájukon a nyálkás alkonyat kilobban.

Nyáladban megolvadt...

Nyáladban megolvadt szavaid
Ízét szívod nyugalmat keresve
Fogak guillotine-ja metszi el soraid
Míg ezüst pénzt rak szemedre az este

És a csend szoros ruhákba burkol
És a letépett gomb helyét kitölti a sötét
Nehéz takarók alagútjába csúszol
Melyek meleg bábot fonnak majd köréd

Hajadba ragadt a füst, a lélegzés, a pára
S most mindnek megindult lassú visszapárolgása
És te csak fekszel közöttük magad

A szavak mint megzavart varjak szétrepülnek
És a sarokban a cipők közt megülnek
És reggelig ott virrasztanak.

A napszakváltás gyertyáinál

Mandulányi láng alatt
Olvadt kehelybe gyűlt viasz
Cseppen melegen a kezedre rá
S te hagyod lefelé csorogni azt

Gyertyákként gyúlnak nyurga ujjak
A színek cicái elvadulnak
S a naplemente foltjai
A zúzódásokba összefolynak

Kiülnek bőrödre élesen
Bordósan, lilásan, kékesen
S ahogy a marcipán ízű olvadás

Csorog a szádba édesen
Behúzza karmát a perzsa sors
S szamszára szomjat olt a hold.

Quieto

Templomok érme sárga kör
Szemöldökükben alszanak
Galamb alakba bújva fönn
Mantrákká áradt halk
szavak

S míg tolluk lassan és puhán
Hullik a nyálkás földre le
Az elsétáló nők után
Mintha lélegzés ömlene

S mint menüettek kútjai
Egymásba folynak útjai
A nevetésnek s a vágynak

S a nőkre sem kell várni
most
Illatuk édes ánizsos
S a dolgok komolyra válnak.

"A KIÁLLÍTÁS"

Fotók.

Körbe, a falakba mélyedő beugrókban, a padlóra terülve, a plafonra tapadva, az asztalokon, vagy az "oltár-boltívekben": sejtelmesen.

Fotók.

Még az áttetsző ajtókon is, melyek a légtérben lengenek, sőt az üvegszékek ülőkéjébe (két tükörlap közé) helyezkedve... - csodálatosak.

Fotók.

Mindegyikben a kóma vagy a szferikus aberráció direkthibája jelenik meg. Minden egyes hiba rábízva a "sorsra": a fénytörésre, az asztigmatizmusra, a dioptrikára, az expozíció játékaira, az objektívek sokféleségére, vagy még a különböző szemcsézetű nyersanyagokra is... (Gondolnánk.)

Ám úgy hiszem, itt más aspektusból kell majd közelítenünk.

E kiállításra egy váratlan meghívás által jutottam el. A meghívón ez állott: "Sam Perfect* legfrissebb nyersei. Fotók az AR(t)RÉZ kúriában". (Cím, dátum.)

Először az tűnt fel, hogy csupán egynapos tárlatról szól az értesítés, ám az illető művészről hallottam már néhány érdekességet, így nem voltam igazán meglepve.

Megtudtam azt is, hogy minden évben két alkalommal (egyszer a nyár legközépső napján, aztán pedig a téli napfordulón) állít ki saját lakosztályán, s a képeket egyetlen napig (éjféltől-éjfélig) lehet megtekinteni. - A meghívottakat mindig jómaga válogatja meg, de nem tudni, hogy miféle elv alapján, mert információm szerint: ott egyazon ember még kétszer sohasem járt, s ami még hihetetlenebb: az alkotót eddig még senki sem látta.

Természetes, hogy kíváncsian, pozitív bizsergéssel kerestem fel a címet.

December 22-én, pontban éjfélkor indultam el, hogy az elsők között érkezzem, de ott már tíz-tizenketten (néhányan távoli ismerősök, néhányan pedig más életekből való különös arcok), csak férfiak toporogtak...

A kapu, az óriási, fekete ötvözet nyitva állt, majd a kúria ajtaján át oszlopos csarnok fogadta a borzongó belépőt. A csarnok (vagy inkább "hajó") két oldalából egy-egy kisebb terem nyílott.

Mint mondottam: fotók, érdekes "kivitelezésben", melyeket közvetítenem igen nehézkes - de mintha egy középkori laboratóriumban, egy misztikus építmény csontvázának bensejében sétálna a néző. A néző, aki úgy érzi, őt is ugyanúgy figyelik (sőt némán exponálják) minden pillanatban, ahogyan ő fürkészi a részleteket...

Igen, hatalmas "laboratórium-kúria" ez, ahol csak a fotók körül él némi fény, vöröses és zöldes - az előhívólámpák fényei-, minden más csupa félhomály, csupa sejtés, árny és váz...

A középső teremben "benső képeket", mintha születés előtti állapotokat - sejteket, plazmaszerű nyalábokat, kinagyított Magokat, áttetsző burkokat, lebegő maszatokat... - látnánk (mintegy lombik-üvegeken át nézegetve).

Minden sötét; vöröses foltokként világlanak (szokatlan elrendezésben): az asztallap, a szék-ülőke, a falak sok-sok mélyedése és a boltozat részei.

A néhány bútort kivéve mintha üres teremben sétálnánk, mégis érzünk egyféle lehelettel, áthatolható árnyék-szobrokkal teli zsúfoltságot.

Ez megmagyarázhatatlan. Néha olyan, mintha születéseink előtti légtér óceánban, miközben súlyos jelenlétet is érzünk, s úgy tűnik, ismerjük eme sejteket, eme anyagok összetételét, mégis idegen itt minden, úgy, ahogy mi is azzá válunk (vagy azok is voltunk örök-től fogva)...

Létezik ez? A fotók nem keretekben, hanem (akárhogy is nézem) a falakba vannak ágyazva élnek, mintha a fal anyaga pótolná a hívót, a fixírt és a fotópapírt egyaránt!

(Ez létezhet?)

A sorozatcímek: "Sejt-ések", "Burok-land", "Pre-Euthanázia" örökre belémexponálódtak.

A két mellékteremben (oldalszárnyban) ugyanez az elrendezés és hangulat, de itt zöldes-sárgás fénytónus dereng. A fotók: csont-várak, katakombák és ismeretlen tengerpartokon heverő tetemek, alaktalan testrészek elhagyatva. Címek itt nincsenek.

Még valami. - Az egyik kisteremben a falban apró (alig 8 X 8 centiméteres) képernyő. Ott néma pornófilm pereg; aláfestésként idétlen doromb-zene szól, alig hallhatóan. - A másikban (szinte tükörképszerűen) ugyanaz, de a film itt stílusosan visszafelé pörög s a zene is torzítva játszódik...

Idegesítően kreatív és aberráltan gyönyörűséges világ!!!

(De hogyan jutottam haza? Nem emlékszem.)

Azt sem tudhatom, hogy mely motívumot mennyire adtam vissza hitelesen... Csak egy a biztos: az élmény kitörülhetetlen.

nagY Zopán

***Sam PERFECT:** Samuel Blair néven született Írországban, 1953 Karácsonyán (a Bak jegyében). Árvaházban nőtt föl, gyermekkorában sokat betegeskedett, később természettudományi tanulmányokat folytatott. Fotográfiával csak harmincéves kora körül kezdett foglalkozni, és pár év múlva már mint a fotóművészet avatott mesterét emlegették; ő lett az éjszakai hangulatok utánozhatatlan kísérletezője. Munkáit szigorú koncepciók jellemzik, melyeket bizonyos termek, épületek hangulatához tervez, és valósít meg. Alkotásainak hatása már-már a "fölfoghatatlan állapotokat" érinti. A fotós-világ "megszállott" köreiben évek óta már mint világhírű és halhatatlan alkotót tartják számon. Hatalmas megtiszteltetés, hogy 1997. december 25-én és 26-án éjféltől hajnali hat óráig megtekinthettük első magyarországi tárlatát, amelyet Szeged egyik elrejtett kis zsákutcájában (Diókert u. 3.) rendezett be.

Misimese

Graphik von ~~Mangó~~ Fritz

NEM ÍGY KELLETT VOLNA MESE

Graphik von Mangó Fritz

EGYHÁZIMESE

grafik von Mangó Fritz

II. rész

Római sztorik

Graphik von Mangó Fritz
Kr. u. 1998. január idusa

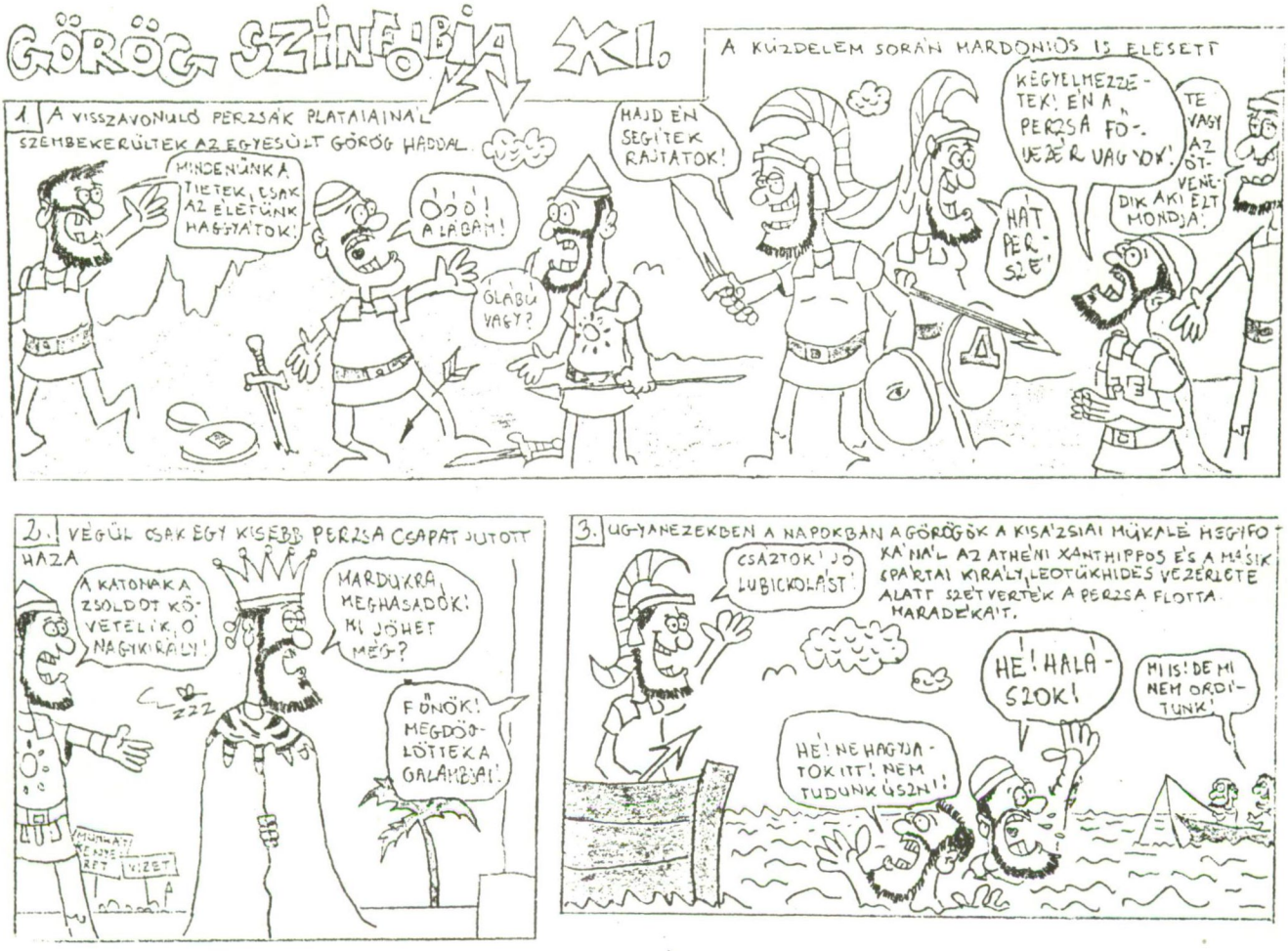

Farsangi Fesztivál

SZEGED, 1998. február 17-20.

PROGRAMOK:

február 17. (kedd), JATE Aula

19 óra - Ünnepélyes Megnyitó. A Farsangi Fesztivált megnyitja Dr. Almási Tibor a rendezvény fővédnöke. Állófogadás a szervezők és meghívottaik részvételével.

február 18. (szerda) JATE Klub:

14 óra - Filmklub: Filmvetítések régebbi egyetemi rendezvényekről.
17 óra - Farsangi szokások, hiedelmek a "neosámán" szemüvegén keresztül. (előadás).
19 óra - Táncház, farsangi játékokkal. Közreműködik az Igricek zenekar.

február 18. (szerda), Deák Ferenc Gimn.

21 óra - A dunaújvárosi Mudguard zenekar koncertje
22 óra - Hevesi Imre és zenekarának farsangi bulija.
23 óra - Jelmezverseny (a legötletesebb jelmezek értékes díjazásban részesülnek). Benne: bálkirály/nő választás.
23. 30 - Jelmezbál.
24-03 óráig - Maszkabuli, DJ. Istók (Belépés egész alakos jelmezben ingyenes)

február 19. (csütörtök), Bartók Béla Művelődési Ház:

19 óra - Grandpierre Attila (VHK) csillagászfarsangi előadása.

20 óra - Színi előadások (Karinthy Irodalmi Kör, SZIV, Terény Sóderz ART)

február 19. (csütörtök), JATE Klub:

17 órától - Filmklub
21 órától - Rockzenekarok fellépése (Önakt,Timur Lenk)
23 óra - Farsangbúcsúztató buli

február 20. (péntek)

14 óra - Találkozó a határon túli vendégek és a Szegedi Universitas képviselői között.

ITT A HELYED!

PITI FERENC

ÚTIKALAUZ KEVÉSBÉ ISMERT IRODALMI ALKOTÁSOKHOZ III.

Ismeretlen szerző: Mán megin te vagy, Platón ????

(A sorozathoz írt általános bevezetőt és az első két részt ld. a Bölcső 1997. márc. 6-i és 1997. aug. 18-i számaiban.)

A munka egy Kr. e. V. századi szerző műve. Egy etruszk öregasszonynál bukkantam rá, s amikor nem akarta ideadni, emlékeztettem arra, hogy ő már régen kihalt, így a kéziratra semmi szüksége. Ezt végül belátta, de kérte, ne említsem meg a nevét, mert akkor elveszthetni múzeumi állását. Én ezt megígértem, ő pedig megnyugodva tovább lebegett a formaldehiddel töltött üvegtartályban.

Kr. e. 447-ben Periklész javasolta a népgyűlésnek, hogy támadják meg a busmanokat, mert azok még valami gondot okozhatnak. Ennek nem volt semmi értelme, de miután az egyik polgár félénken megkérdezte, hogy voltaképpen kik is azok a busmanok, Periklész megfojtotta a saját belével, így aztán a népgyűlés készséggel megszavazta az indítványt, de Periklész még így is kivégeztetett 314 metoikoszt, mert állítása szerint valaki ellopta a kedvenc [*cenzúra*]-ét, s emiatt teljesen felborult a lelki egyensúlya.

Periklész ezután elhatározta, hogy belviszályt szít a poliszok között, hogy mégis legyen már végre valami. Titokban Spártába ment és felajánlotta, hogy ha a spártaiak Athénben felgyújtják a férfiakat, megerőszakolják az Akropoliszt és lemészárolják a nőket, akkor elárulja a vakondlekvár ősi receptjét, Szolón módra. A spártaiak kinevetik, mivel már sikerült felfedezniük a görénnyel töltött borztojás receptjét, Lükurgosz módra, ellenben felajánlják, hogy bármelyik krüpteián szvesen látják, mint vendégművészt. Periklész erre kutyafuttában távozik, de az megharapja.

Szophoklész bemutatja új művét, *Zeusz és a nyenyere* címmel. Zeusz (miután elcsábítja az összes görög nőt egy kéthetes kiflivég formájában) találkozik egy asszírral, aki megpofozza, mivel nem tetszik neki az isten magas sarkú strandpapucsa. Zeusz erre sárgarépává változtatja, mire az asszír jól megtanul fütyülni és több fesztivált megnyer Hacki Tamás előtt. A kar óbégatása közepette feltűnik egy perzsa is, aki közli, hogy ő nekrofil, transzvesztita, szodomita, koprofil, mazohista, szadista, pederaszta, és Zeusz választhat egyet a lehetőségekből. Zeusz kissé tanácstalan, mivel ő hermafrodita. Végül játszani kezd egy nyenyerén, mire Árész lezuhan az Olümposzról és beleesik egy kiskorú makedónba, ám az nem viszonozza az érzelmeit, mert éppen a perzsával üzletel a lehetőségekről.

A darab nagy sikert arat az empatikus görög közönség soraiban. Ám Periklész ki akarja végeztetni Szophoklészt, mert róla nem tett említést. Szophoklész megnyugtatja, hogy a perzsa alakját róla mintázta. Periklész erre kissé felvidul és felgyújtja Boiótiát.

A népgyűlésen most már nyílt vita tárgya, hogy le kell váltani Periklészt, mert a múltkor is kisiklott miatta egy vonat, és egyébként is még a jó öreg Homérosz is elszunyókál néha a gyűléseken, ha Periklész megtartja szokásos 47 órás beszédét. (Részlet a műből:)

Periklész: Erga kai himerai. Lesz bosz? Szopok lesz?
Polgár 1.: Figyelj, [*cenzúra*].
Polgár 2.: Mondjad, Georgiosz.
Georgiosz: Van eladó búzám. 10 drachma per zsák.
[cenzúra]: (habzó szájjal felugrik): Perzsák? Hol?
Periklész: [*cenzúra*], állj fel.
[cenzúra]: Már állok.
Periklész: Csend legyen, jóember. Magomban beszéltem.
Polgár 3. : Azt mi nem halljuk.
Periklész: Szó nincs semmiféle hallyukról. Végezzétek ki.
[cenzúra]: Még álljak?
Periklész: Egy derék polgártársunk feltalálta a levesport. Azóta minden ebédnél [*cenzúra*]-em van.
[cenzúra]: Ó, Zeusz, hát mingyá elernyedek! (és lőn)
Periklész: Nicsak, egy dobhártya hever a földön. Vajon kinek a phüléből jött?
Meciarosz (szláv eredetű metoikosz, de belógott): Folytasd a beszédedet, ó, Perikszláb!
Periklész: Meszetet temén. Szarazéné letem. (stb., senki nem ért semmit)

Mivel Periklész beszéde az eddig elhangzottak közül egyértelműen elvitte a pálmát (akik alatta ültek, emiatt hőgutát is kaptak a végére), a népgyűlés úgy dönt, maradhat tisztségében, de el kell vennie feleségül a legrondább spártai körüllakót. Periklész mostmár végleg úgy dönt, hogy mindenkit kivégeztet, akinek "e" hang van a nevében. De rájön, hogy az övében is van, ezért felveszi a Kötöbüküty nevet, ami igen hülyén hangzik, így egész Athén jót röhög rajta, és kenyérbélből szobrot emelnek neki a város legmélyebb ciszternája alatti penészes üreg alá ásott szakadék legmélyén.

A szerző nevét sajnos nem őrizte meg a kézirat, de lakóhelye, életrajzi adatai, adó- és betétszámlaszáma ismeretes. Ezek alapján a híres klasszika—filológus, Hatarasz Tisztaszesz professzor egy görög férfira gyanakszik, aki ráadásul szerinte megcsalja a feleségével. A férfit (a professzor által összeálltott fantomkép alapján, amely kínosan hasonlít a pápára) a CIA, az Interpol és a Moszad is keresi.

***

[*A jóízlés minimális kultiválása, és a harmatabb lelkű ifjú görög szüzek érdekében a szerkesztőség úgy döntött, hogy a szöveg bizonyos felette obszcén kifejezéseit a szövegből eliminálja. Lelkesebb olvasóink számára a kivágott részek behelyettesíthetők és rekonstruálhatóak az alábbi ábécé-sorrendbe rendezett lista alapján: Maggiömlés, Phallosz, vibrátor-szopógép. A helyes megfejtők között kisorsoljuk a szerzőt.*]

Anyakönyvi hírek

Az 1997-98-as tanév első félévében a bölcsészettudományi karon tizenegy bejelentett házasságról tudunk. A szakos szórás egyenletesnek mondható (magyar, orosz, finn, szlavisztika, szociológia, történelem, stb.). Ugyanezen időterminusban nyolc bölcsész-gyermek látta meg a napvilágot. Összehasonlításképp közöljük a TTK párhuzamos adatait. A június-november időintervallumon vizsgálva (sajnos nincsenek frissebb TTK-s adataink) a TTK-n tizenhét örök szövetség köttetett (a vonatkozó bölcsészházasságok száma novemberig csak hét!), ennek fele matematika szakos hallgatóval. A gyermekek száma három (novemberig a bölcsészettudományi karon négy). Következtetéseink: a matematikusok - minden bizonnyal a lehető legracionálisabb megfontolások alapján - társra vágynak. A fizikusok nem házasodnak. A bölcsészek relatíve termékenyek, ám házasodási ingerenciáik messze elmaradnak a TTK-s átlagtól. További valószínűsíthető tényezők: gyanítható, hogy mivel decemberben annyi gyermek születéséről érkezett bejelentés a bölcsészkarra, mint júniustól november végéig összesen (bárgyú következtetés lenne csupán arra gondolni, hogy a bölcsészek a februári vizsgaidőszak nehézségei alól felszabadulva leginkább a tavasz eljövetelével, március-április folyamán kezdenek el utódnemzésben gondolkodni), az átlagos bölcsészhallgató csak az év végére jut el odáig (ha egyáltalán), hogy az év közben bekövetkezett családi állapotváltozását (házasság, gyermek) bejelentse. Az is közrejátszhat, hogy december hó folyamán különösen jól jön a legatyásodott családok számára a hallgatói önkormányzat által, a bejelentésre válaszul kiutalt támogatás. Ahogy Fiala János mondaná: Ennyi.

Pro

Somogyi Filmklub programja:

Literatúra és Laterna Magica

február 10. Prospero könyvei
február 17. Orlando
február 24. Tom Jones
március 3. Dühöngő ifjúság
március 10. A hosszútávfutó magányossága
március 17. Szoba kilátással
március 24. A francia hadnagy szeretője
március 31. Kabaré

A videovetítések helye: A Somogyi Könyvtár első emeleti zeneszobája
Ideje: keddenként 16.30 órától
A belépés ingyenes.
Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A Somogyi-könyvtárban nemcsak könyveket kölcsönözni, olvasni, zenét hallgatni lehet. Hanem képezheti magát az érdeklődő Olvasó vizuális befogadói képességei terén is. Ennek helyszíne a keddenként 16.30- tól működő filmkör az 1. emeleti zeneszobában. A filmkör harmadik évadját kezdte meg szeptember 16-án. 1995 szeptemberében a film születésének 100 éves évfordulóján indítottuk filmtörténeti vetítéssorozattal. A vetítések mellett három alkalommal a filmművészetben jártas személyiségek tartottak előadásokat, többek között Bikácsy Gergely. A filmkör működése alkalmazkodik az iskolai tanévhez, elsősorban a középiskolásokéhoz, miután leginkább őket várjuk a vetítésekre, ami nem jelenti azt, hogy bármely érdeklődőt ne fogadnánk szívesen. 1996 januárjában - a közönség igénye szerint - fantasztikus filmek megtekintésével folytattuk a filmkör munkáját, Fritz Lang Metropolisától a Csillagok háborúján át Tarkovszkij Solarisáig széles skálán mozogtak a megtekintett filmek. A nyári szünet után magyar múlt következett magyar celluloidon, majd ez év elején a film és a humor kapcsolatáról elmélkedtünk, hogy aztán belemerüljünk a magyar animáció adta élvezetekbe. Jelenleg irodalmi adaptációkat nézünk. A továbbiakban is a film és az irodalom kapcsolata kerül terítékre, aztán lesznek sorozatok egyes nemzetek filmterméséből illetve alkotói életművekből. A vetítéseket rövid bevezetés előzi meg, majd az adott műalkotás megtekintése után következik a találkozó fénypontja: a látottak elemzése, továbbgondolása - a csevegés. Úgy tűnik, működik a dolog, vannak visszatérő látogatók, bár ők inkább egyetemisták.

Várjuk azokat, akik szeretnek filmet nézni, megosztanák gondolataikat nézőtársaikkal és kíváncsiak mások véleményére!

Jugovits Ildikó

SZENZÁCZIÓS MAGYAR VILÁGSZABADALOM!!!

Anyám, vegyél nekem egy Fischer-féle betűs gyűrűt.

— Ha jó bizonyítványt hozol, kis leányom.

— De szép, de drága.

Kizárólag czégünknél kapható!

Kizárólag czégünknél kapható!

PHOTOS érdekfeszitő természet-utáni felvételek. 10 darab cabinet-alak 5 K. Szétküldés **csak az** összeg előleges beküldése mellett (levélbélyeg is) **RICH. JÚDITH, B. Berlin O.34.** 594

Nem is lehet a leves jó,
Ha nincs benne Diana-só.
Csak úgy lehet a leves jó,
Ha van benne Diana-só.

Ezen dus keblet

minden fess hölgy a bevált **„Feschoform - kebelkészítménynek"** köszönheti. A legegyszerűbb alkalmazás. Nincs többé lógómell. Orvosoktól megvizsgálva és jónak találva. Sok hálairat.

Fr. P. F. H.-ből irja: »Feschoform« által rövid idő alatt telt és dus keblet nyertem, miután már másféle eszközöket sikertelenül használtam stb.

Ára K. 4·70. Szigoruan reália. Jótállás: Eredménytelenség esetén az összeget visszaadom. Óvizkedjék az utánzatoktól, melyek külföldről feltünő reklámmal és mindenféle igéretekkel ajánltatnak. Postán szétküldi discréten utánvéttel csak

Fr. KÖGLER WIEN VI/47. Laimgrubengasse 17.

Poste restante szétküldések csak az összeg előzetes beküldése esetén eszközöltetnek.

Bölcső
- Bölcsész Kari Lap -

Pölcz Róbert - főszerk., tipo
Czentye Szilvia - színház
Csősz László- tudományos rov.
Kelemen Zoltán - irodalmi rovat
Mangó Zoltán - grafika
Papp László - közélet
Ságí Krisztina - hírszerkesztő

Kiadja a JATE BTK HÖK
Felelős kiadó: Pethő Attila
Készült 1000 példányban
a Goldpress nyomdában
A szerkesztőség címe:
JATE HÖK Iroda, Szeged
Boldogasszony sgt. 2.
E-mail:
bolcso@mars.arts.u-szeged.hu

Párisban aranyéremmel kitüntetve

Jap. mellkrém

Ártalmatlanságáért jótállás és orvosilag ajánlva asszonyoknak és lányoknak minden korban és testalkatban, erős és dus kebel elérésére. Sok elismerőlevél. Külsőleg használandó. Diszkrét szétküldés utánvéttel vagy az összeg előzetes beküldése mellett. — Nagy tégely K 7·—, próbatégely K 4·— használati utasitással.

K. Weil, Wien 65, Postfach 24. Raktár: Parfümerie Bauer VIII., Schlösselgasse 12.

„LADA"

mellтartó (idomító)

14 világszabadalom. — Egyetlen a maga nemében. **„LADA"** eddig el nem ért módon formálja, emeli és támasztja a mellet, előkelő megjelenést kölcsönöz. **„LADA" nélkül nincsen elegáns hölgy!** Árak nagyság és minőség szerint 6 K-tól feljebb. Prospektust árlappal ingyen és bérmentve küld:

R-né Nádor Juliska
Budapest, VI/3., Teréz-körut 32. szám.

Fülzugás-,

fülfolyás-, nehézhallás-, nem született süketségtől rövid idő alatt megszabadit a

Szt.-Bonifácius-Hallóolaj

Ára 4 korona. Szétküldi: **Stadtapotheke Pfaffenhofen, a/Jlm 139. Bayern.**

BÁJOS, TISZTA ARC

érhető el gyorsan és biztosan a **Kögler-féle**

Report Cream

Használat előtt. Használat után.

által. **Utólérhetetlen és egyedül álló készítmény, mely rendkivül gyorsan eltüntet nyers, repedezett bőrt, mitessert szeplőt, barna foltokat, pattanásokat és egyéb bőrtisztátalanságokat.** Szigoruan reális, tudományos alapon czerszeresen kipróbálva. Garancia: eredménytelenség esetén pénz vissza. **Frappáns hatás.** Dobozonként **K 2.50.** Postai szétküldés **csak utánvéttel:**

Ferdinand Kögler, WIEN, V., Margaretenstrasse 82. Abt. 66.

Női szakál, szőrszálak

biztosan és rögtön eltávolithatók az

„Angol szőrvesztő"

használata által. A szőröket arcz és karról örökre kiirtja. A szőrök helyét felismerhetetlenné, bársonysimává és hófehérré teszi. — ***Ára 4 korona.*** Diszkrét csomagolás. Egyedül kapható:

Dr. Biró gyógyszertára,
::: KOLOZSVÁR, :::
Mátyás Király tér 6.

Nagyon előnyös, ha valami rendelést tesz, megemliteni, hogy lapunkban olvasta a hirdetést.